

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Bc. Vít Beran, DiS.

ALOKACE ZAHRANIČNÍ POMOCI ARABSKÝCH DONORŮ

Diplomová práce

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jaromír Harmáček, Ph.D.

OLOMOUC 2017

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přirodovědecká fakulta
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Vít BERAN**
Osobní číslo: **R150095**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Alokace zahraniční pomoci arabských donorů**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem této diplomové práce je zkoumat aktuální trendy, směry a faktory alokace zahraniční pomoci nově se vynořujících arabských donorů. První část diplomové práce bude zaměřena na vymezení a deskripci nově se vynořujících arabských donorů. Ve druhé části budou analyzovány teritoriální trendy a směry v alokacích pomoci a v závěrečné části budou zkoumány faktory teritoriální alokace arabských donorů.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

- MAWDSLEY, E. 2012. From recipients to donors: emerging powers and the changing development landscape. London: Zed Books.**
UDVARI, B. Realignment in international development cooperation: role of emerging donors. Society and Economy 36 (2014) 3, pp. 407426.
NEUMAYER, E. 2003. What factors determine the allocation of aid by Arab countries and multilateral agencies? The journal of development studies, 39 (4). p. 134 - 147.
NEUMAYER, E. 2004. Arab-related Bilateral and Multilateral Sources of Development Finance: Issues, Trends, and the Way Forward. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
SHUSHAN, D., MARCOUX, Ch. 2011. The rise (and decline?) Of Arab aid: generosity and allocation in the oil era. World development 39 (11): 1969-1980.
NEUMAYER, E. 2003. The pattern of aid giving: the impact of good governance on development assistance. London: Rutledge studies in development economics.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Mgr. Jaromír Harmáček, Ph.D.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **4. ledna 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2017**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. ledna 2016

Abstrakt

Beran, Vít (2017). *Alokace zahraniční pomoci arabských donorů*. Olomouc: Univerzita Palackého (diplomová práce).

Diplomová práce je zaměřena na zkoumání aktuálních trendů a faktorů alokace zahraniční pomoci nově se vynořujících arabských donorů. Práce obsahuje celkem čtyři kapitoly, s tím, že první tři popisují zkoumaný fenomén teoreticky, čtvrtá potom obsahuje regresní analýzu. Teritoriální zaměření pomoci arabských donorů můžeme charakterizovat jako regionální, zatímco sektorové priority jako spíše tendující k multi-sektorovým a nespecifickým projektům. Faktory selekce a alokace jsou zkoumány na základě panelových dat za využití metod probit a tobit. V obecné míře inklinují arabští donoři k poskytování pomoci spíše na základě vlastních zájmů než rozvojových potřeb příjemce pomoci.

Klíčová slova: noví donoři, arabští donoři, selekce pomoci, alokace pomoci, regresní analýza, tobit a probit, oficiální rozvojová spolupráce, panelová data, DAC.

Abstract

Beran, Vít (2017). *Allocation of Foreign Development Assistance by Arab donors*. Olomouc: Palacký University (Master's thesis).

Master thesis focuses on analysis of current trends and factors of allocation of foreign development assistance by newly emerging Arab donors. The thesis is divided into four chapters, whereas the first three chapters describe the phenomenon theoretically, the fourth chapter contains regression analysis. Territorial focus of Arab assistance could be characterized as regional, while sectoral priorities rather tend to multi-sectoral and unspecified sectors. Factors of selection and allocation are researched based on panel data using the methods of probit and tobit. In general terms, the Arab donors incline to provide the assistance based on donor interests, rather than the development needs of recipient countries.

Key words: emerging donors, Arab donors, selection of aid, allocation of aid, regression analysis, tobit and probit, official development assistance, panel data, DAC.

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci na téma *Alokace zahraniční pomoci arabských donorů* vypracoval samostatně a že jsem veškeré použité zdroje uvedl v závěrečném seznamu literatury.

V Olomouci, dne 10. 5. 2017

vlastnoruční podpis

Pane doktore Harmáčku, děkuji.

Bez Vaší podpory a pomoci by tato práce nemohla vzniknout.

Všem vyučujícím z katedry Mezinárodních rozvojových studií děkuji.

Za kvalitní vzdělání, přátelský přístup a ochotu věnovanou studentům.

Obsah

OBSAH	6
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	8
ZKRATKY	10
ÚVOD	13
CÍLE A METODOLOGIE PRÁCE	14
1 ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE A NOVÍ DONOŘI	16
1.1 NOVÍ DONOŘI.....	16
1.2 TRENDY V ZAHRANIČNÍ POMOCI NOVÝCH DONORŮ.....	19
1.3 RIZIKA, EFEKTIVITA A SPOLUPRÁCE NON-DAC A DAC DONORŮ	20
2 ARABŠTÍ DONOŘI	23
2.1 BILATERÁLNÍ ARABŠTÍ DONOŘI	24
2.1.1 Vývoj pomoci arabských donorů	24
2.1.2 Teritoriální alokace pomoci arabských donorů	30
2.1.3 Sektorové alokace pomoci arabských donorů	39
2.1.4 Reportování rozvojové pomoci.....	43
2.1.5 Oficiální rozvojové agencie	44
2.2 MULTILATERÁLNÍ ARABSKÉ AGENCIE.....	47
2.2.1 Teritoriální alokace multilaterálních arabských organizací.....	48
2.2.2 Sektorové alokace multilaterálních arabských organizací.....	52
2.3 SPOLUPRÁCE ARABSKÝCH DONORŮ A DAC STÁTŮ.....	55
3 ZKOUMÁNÍ FAKTORŮ SELEKCE A ALOKACE ROZVOJOVÉ POMOCI	57
3.1 OBECNÉ FAKTORY SELEKCE A ALOKACE POMOCI	57
3.2 MOTIVY ARABSKÝCH DONORŮ	62
3.2.1 Zájmy donora	62
3.2.2 Potřeby příjemce	67
3.3 METODY KE ZKOUMÁNÍ FAKTORŮ SELEKCE A ALOKACE POMOCI	68
4 POUŽITÉ PROMĚNNÉ, DATA A METODY	72
4.1 VYSVĚTLOVANÁ PROMĚNNÁ	72

4.2	VYSVĚTLUJÍCÍ PROMĚNNÉ	73
4.3	METODA ANALÝZY	76
4.4	VÝSLEDKY A DISKUSE	77
4.4.1	Shrnutí hlavních výsledků	81
	ZÁVĚR.....	84
	BIBLIOGRAFIE	86
	PŘÍLOHY	91

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

TABULKA 1: ČLENSKÉ STÁTY VÝBORU DAC, ORGANIZACE OECD, 2017.	19
TABULKA 2: ČLENSKÉ STÁTY ORGANIZACE ARAB LEAGUE, 2016.	23
TABULKA 3: PŘEDNÍCH 10 PŘÍJEMCŮ POMOCI KUVAJTU; 1971–2015	36
TABULKA 4: PŘEDNÍCH 10 PŘÍJEMCŮ POMOCI SAE; 1971–2015.....	36
TABULKA 5: STANDARDIZOVANÉ SEKTORY PRO POSKYTNUTÍ ODA	39
TABULKA 6: ČLENSKÉ BILATERÁLNÍ AGENCIE KOORDINAČNÍ SKUPINY ARABSKÝCH DONORŮ.....	45
TABULKA 7: ČLENSKÉ MULTILATERÁLNÍ ORGANIZACE KOORDINAČNÍ SKUPINY ARABSKÝCH DONORŮ.....	48
TABULKA 8: PŘEDNÍCH 10 PŘÍJEMCŮ POMOCI ORGANIZACE BADEA; 1981–2015	50
TABULKA 9: PŘEDNÍCH 10 PŘÍJEMCŮ POMOCI ORGANIZACE AFESD; 1981–2015	50
TABULKA 10: PŘEDNÍCH 10 PŘÍJEMCŮ POMOCI ORGANIZACE IDB; 1981–2015	51
TABULKA 11: PŘEDNÍCH 10 PŘÍJEMCŮ POMOCI ORGANIZACE OFID; 1981–2015	51

Grafy

GRAF 1: PROCENTUÁLNÍ PODÍL DAC A NON-DAC DONORŮ NA GLOBÁLNÍ ODA; 1971– 2015.	18
GRAF 2: POROVNÁNÍ POSKYTNUTÉ ODA ARABSKÝCH DONORŮ A DAC STÁTŮ; 1970– 2014.	25
GRAF 3: VÝVOJ POSKYTNUTÉ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ARABSKÝCH DONORŮ; 1970– 2015.	27
GRAF 4: PODÍL JEDNOTLIVÝCH DONORŮ NA CELKOVÉ POSKYTNUTÉ ODA; 1970–2015..	28
GRAF 5: VÝVOJ MEZINÁRODNÍCH CEN ZA BAREL ROPY A SOUČTU POSKYTNUTÉ POMOCI ARABSKÝCH DONORŮ; 1970–2015.	29
GRAF 6: TERITORIÁLNÍ ALOKACE POMOCI SAE; 1971–2015	32
GRAF 7: TERITORIÁLNÍ ALOKACE POMOCI KUVAJTU; 1971–2015	33
GRAF 8: TERITORIÁLNÍ ALOKACE POMOCI SA; 1971–2015	34
GRAF 9: PODÍL POMOCI LAS A OSTATNÍM ROZVOJOVÝM STÁTŮM; KUVAJT 1971–2015 .	37
GRAF 10: PODÍL POMOCI LAS A OSTATNÍM ROZVOJOVÝM STÁTŮM; SAE 1971–2015	38
GRAF 11: SEKTOROVÉ ALOKACE KUVAJTU; SOUČET ZA ROKY 2010–2015.....	41

GRAF 12: POROVNÁNÍ SEKTOROVÝCH ALOKACÍ KUVAJTU, ROKY 2010 A 2015.....	41
GRAF 13: SEKTOROVÉ ALOKACE SPOJENÝCH ARABSKÝCH EMIRÁTŮ; SOUČET ZA ROKY 2010–2015.	42
GRAF 14: POROVNÁNÍ SEKTOROVÝCH ALOKACÍ SAE, ROKY 2010 A 2015.	43
GRAF 15: VÝVOJ POSKYTNUTÉ ZAHRANIČNÍ POMOCI KATARU ZA OBDOBÍ OD 1974 DO 2007	47
GRAF 16: SEKTOROVÉ ALOKACE IDB; 5LETÉ INTERVALY 1995–2015.	52
GRAF 17: SEKTOROVÉ ALOKACE BADEA; SOUČET ZA ROKY 2010–2015.	53
GRAF 18: SEKTOROVÉ ALOKACE AFESD; SOUČET ZA ROKY 2010–2015.	54
GRAF 19: SEKTOROVÉ ALOKACE OFID; SOUČET ZA ROKY 2010–2015.....	54
GRAF 20: CELKOVÁ ODA OD STÁTŮ DAC DO OBLASTI BLÍZKÉHO VÝCHODU A IZRAELE; 1960–1996.	64
GRAF 21: ARABŠTÍ DONOŘI V EGYPTĚ; 1971–1989.....	65
GRAF 22: EXPORT ROPY; EXPORT ZBOŽÍ A SLUŽEB JAKO % Z HDP; 2001–2015.	66

Zkratky

ACGI	Arab Coordination Group Institutions Arabské instituce koordinační skupiny
ADFD	Abu Dhabi Fund for Development Rozvojový fond Abú Zábí
AFESD	Arab Fund for Economic and Social Development Arabský fond pro ekonomické a sociální rozvoj
AGFUND	The Arab Gulf Programme for UN Development Organizations Rozvojový Program arabských států golfského zálivu pro agentury OSN
AMF	Arab Monetary Fund Arabský měnový fond
BADEA	The Arab Bank for Economic Development in Africa Arabská banka ekonomického rozvoje v Africe
BRICS	Brazil; Russia; India; China; South Africa Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jihoafrická republika
CG	The Coordination Group of Arab Development Institutions Koordinační skupina arabských rozvojových institucí
DAC	Development Assistance Committee Výbor pro rozvojovou spolupráci
DCF	The United Nations Development Cooperation Forum Fórum OSN pro rozvojovou spolupráci
GDP	Gross Domestic Product Hrubý domácí produkt
GODE	Gulf Organization for Development of Egypt Organizace golfského zálivu pro rozvoj Egyptu
HNP	Hrubý národní příjem
IBRD	The International Bank for Reconstruction and Development Mezinárodní banku pro obnovu a rozvoj
IBSA	The Dialogue Forum (India, Brazil, South Africa) Fórum dialog (Indie, Brazílie, Jihoafrická republika)
ICD	Islamic Corporation for Development of the Private Sector Islámská korporace pro rozvoj soukromého sektoru
ICIEC	Islamic Corporation for Insurance of Investment and Export Credit Islámská korporace pro pojištění investic a exportní kredit

IDB	Islamic Development Bank Islámská rozvojová banka
IFAD	International Fund for Agricultural Development Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj
IRTI	Islamic Research & Training Institute Islámský výzkumný a tréninkový institut
ITFC	International Islamic Trade Finance Corporation Islámská mezinárodní korporace s finančními obchody
KFAED	Kuwait Fund for Arab Economic Development Fond pro arabský ekonomický rozvoj, Kuvajt
LAS	League of Arab States Liga arabských států
LDC	Least Developed Countries Nejméně rozvinuté státy
ODA	Official Development Assistance Oficiální rozvojová spolupráce
OECD	The Organization of Economic Cooperation and Development Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OFID	The OPEC Fund for International Development Fond OPEC pro mezinárodní rozvoj
OLS	Ordinary Least Squares Metoda nejmenších čtverců
OPEC	The Organization of the Petroleum Exporting Countries Organizace zemí vyvážejících ropu
RN–DI	Recipient Need – Donor Interest Potřeby příjemce – Zájmy donora
SA	Kingdom of Saudi Arabia Království Saúdská Arábie
SAP	Structural Adjustment Programs Programy strukturálního přizpůsobení
SFD	Saudi Fund for Development Saúdský rozvojový fond
UN	United Nations Organizace spojených národů (OSN)
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development

Konference OSN o obchodu a rozvoji

USA **The United States of America**

Spojené státy americké

USD **United States Dollar**

Americký dolar

WB **The World Bank Group**

Skupina Světové banky

Úvod

Rozvojová pomoc je v kontextu (tradičních) západních donorů poskytována především státy sdruženými do výboru *Development Assistance Committee* (DAC). K tomu, aby mohla být pomoc označena jako oficiální rozvojová pomoc (ODA¹), je nutné splnit některé podmínky. Jde především o to, aby finance byly poskytnuty oficiálními státními, lokálními nebo jinými výkonnými orgány donora s cílem podpořit ekonomický rozvoj a welfare v dané rozvojové zemi. Finanční prostředky jsou poskytnuty se zvýhodněním a s minimální 25% grantovou složkou (OECD, 2008).

Zde ovšem nastává poměrně zásadní problém, tj. situace, kdy jsou rozvojové finance poskytnuty nečlenskými státy výboru DAC. Tradiční donorské státy během svého působení vytvořily poměrně sofistikovaný způsob poskytování a především reportování pomoci, který zaručuje určitou kontinuitu a efektivní využití rozvojových financí na místech nejvíce potřebných. Pomoc nových donorů je těmi tradičními donorskými státy vnímána velice ambivalentně, nezřídka jako ohrožení těchto tradičních postupů a metod, pokud jde o oficiální rozvojovou spolupráci.

Tyto nečlenské státy DAC mívají mnoho označení, jak uvidíme v následujícím textu, často jsou ovšem zavádějící, či dokonce chybná. V této diplomové práci se proto přikláním především k využívání termínu non-DAC donorské státy. Do této poměrně široké skupiny donorů patří ovšem i konkrétní a již takřka jednoznačně definovatelní arabští donoři, na které je tato práce zaměřena.

Samotní arabští donoři se za dobu svého působení na mezinárodní scéně rozvojové pomoci vyprofilovali do uznávaných a neopomenutelných aktérů. Jejich působení zcela bezesporu utvořilo toto prostředí do dnešní podoby, ačkoli je mnohdy zastřené rouškou neznáma. V této diplomové práci se proto pokusím o jejich analýzu, a to jak teoreticky, na základě existující literatury, tak empiricky, za pomoci rozsáhlého datového souboru. Pomocí statistické analýzy se pokusím zjistit, jaké jsou skutečné motivace arabských donorů k poskytování financí, které, jak uvidíme, zpravidla od počátku jejich působení signifikantně přesahují poskytnutou pomoc DAC, pokud porovnááme pomoc jako procento z HNP.

¹ Zkratka vychází z anglického *Official Development Assistance* (ODA).

Cíle a metodologie práce

Cílem diplomové práce je zkoumat aktuální trendy, směry a faktory alokace zahraniční pomoci arabských donorů. Práce je rozdělena do dvou základních sekcí. První je teoretická a zaměřená na vymezení a deskripci arabských donorů a analýzu jejich teritoriálních trendů a směrů v alokacích pomoci. Druhá sekce je empirická, v níž se prostřednictvím speciálních metod regresní analýzy zabývám identifikací statisticky významných faktorů selekce a alokace rozvojové pomoci arabských donorů.

Splnění cíle práce je podpořeno zodpovězením následujících výzkumných otázek, jež jsou řešeny v příslušných kapitolách práce:

1. Jaké jsou trendy v teritoriální a sektorové alokaci arabské pomoci?
2. Jaké faktory statisticky významně ovlivňují selekci recipientů arabské pomoci?
3. Jaké faktory jsou statisticky významné pro výši teritoriálních alokací arabské pomoci?

Teoretická část analyzuje současný fenomén mezinárodního prostředí rozvojové spolupráce, a sice nové donory. V první kapitole proto zpracovávám téma nových donorů v obecné rovině se zaměřením na stále nejasné vymezení termínu nových donorů a jejich postavení v kontextu již etablovaného Výboru pro rozvojovou spolupráci (DAC). Teoreticky také popisují trendy v poskytování rozvojové pomoci nových donorů, včetně jejich rizik, efektivity a kritiky od mezinárodního prostředí. Ve druhé kapitole poté již konkrétně zkoumám arabské donory. Pozornost zaměřuji především na bilaterální arabské donory, a to na Spojené arabské emiráty, Saúdskou Arábii a Kuvajt, prostor je ovšem věnován i multilaterálním organizacím.

V empirické části této diplomové práce zpracovávám pomoci statistické regresní analýzy faktory selekce a alokace pomoci arabských donorů. K tomuto účelu využívám regresní modely tobit a probit, určené právě ke zkoumání tohoto fenoménu. Samotné regresní analýze předchází popis současných metod a přístupů ke zkoumání alokované pomoci, včetně možných zkreslujících efektů této analýzy. Za výchozí bod lze považovat kapitolu s deskripcí jednotlivých proměnných, které využívám v regresní analýze. V té práci pracuji pouze s daty za Kuvajt a Spojené arabské emiráty, data Saúdské Arábie nejsou pro statistickou analýzu dostatečně konzistentní.

Ke zpracování této práce využívám především vědecké články. Problémem však zůstává to, že v mezinárodním prostředí není téma arabských donorů zcela detailně zpracováno, zdrojů je tedy velice omezený počet. Pro větší čitelnost vkládám do textu relevantní grafy, které dokreslují fenomén poskytování pomoci arabskými donory. Většina statistických materiálů k tvorbě grafů pochází z databází Světové banky (WB), případně Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC).

1 Rozvojová spolupráce a noví donoři

Historické kořeny mezinárodní rozvojové pomoci sahají podle Lancaster (2007: 25–28) již do období první poloviny devatenáctého století. Předchůdci dnešní oficiální rozvojové spolupráce měli podobu humanitární pomoci ad hoc, pomoci ovládaným koloniálním oblastem a technické zahraniční spolupráce. Za skutečný počátek a vznik rozvojové spolupráce lze považovat období druhé světové války, respektive poválečné období, kdy vznikají první rozvojové programy a organizace na pomoc válkou zničené Evropě. Významný je v tomto období především vznik organizace *International Bank for Reconstruction and Development* (IBRD), jež se později stává jednou z páteřních institucí Světové banky (Lancaster 2007: 28–33).

Za hlavní motor pohánějící samotný vznik a další masivní růst objemů celkové poskytnuté rozvojové pomoci uvádí Ali, Banks a Parsons (nedatováno: 116–117) dva důvody. Jde především o masivní dekolonizaci bývalých kolonií, a tedy vznik nových, potřebných států, a zároveň počátek studené války. S ohledem na již odzkoušený plán ekonomického rozvoje² se Západ snažil podpořit ekonomický růst těchto nově vzniklých států a zároveň jim zabránit v připojení se k sovětskému bloku. Motivem prvních alokací rozvojové pomoci byly tedy hlavně politické zájmy západních donorských států (Ali et al., nedatováno: 118).

Je tedy možné tvrdit, že rozvojová pomoc se od svých počátků stává výsadou především Spojených států amerických (USA), později následovaných evropskými státy. Hlavní důvody k poskytování zahraniční pomoci lze v prvotních obdobích spatřovat zejména v politických, příp. geopolitických zájmech donorů.

1.1 Noví donoři

Již na konci padesátých let, resp. na začátku šedesátých let minulého století, tedy během studené války, se objevují nové donorské státy. Jedná se především o státy Blízkého východu, bohaté na ropná naleziště. Tito noví donoři se objevují spíše raritně, a to navzdory tomu, že do nového tisíciletí již vstupují jako jedni z nejvýznamnějších dárcovských států (Lancaster, 2007: 32).

² Marshallův plán, oficiálně pojmenován jako Program evropské obnovy (Nováček, 2011).

Přestože panuje jakýsi úzus v terminologickém vymezení nových donorů nebo nově se objevujících donorů³, je toto označení do určité míry zavádějící. Jak například uvádí Walz a Ramachadran (2010: 3), většina těchto takzvaných nových donorů není žádnými nováčky v poskytování mezinárodní rozvojové pomoci. Naopak je dle autorů možné dohledat jejich prvotní snahy o poskytnutí rozvojových financí už v 50. letech minulého století.

O problému terminologického vymezení nových donorů se zmiňuje i Udavari (2014: 409–410), podle které panuje značná neshoda v tom, jak pojmenovat tyto nové aktéry na scéně rozvojové spolupráce. V současné době se převážně hovoří o nových donech, nově se objevujících donech či ostatních donech. Sama Udavari se ovšem přiklání k využívání termínu non-DAC donoři, s nímž se operuje i v rámci této diplomové práce.

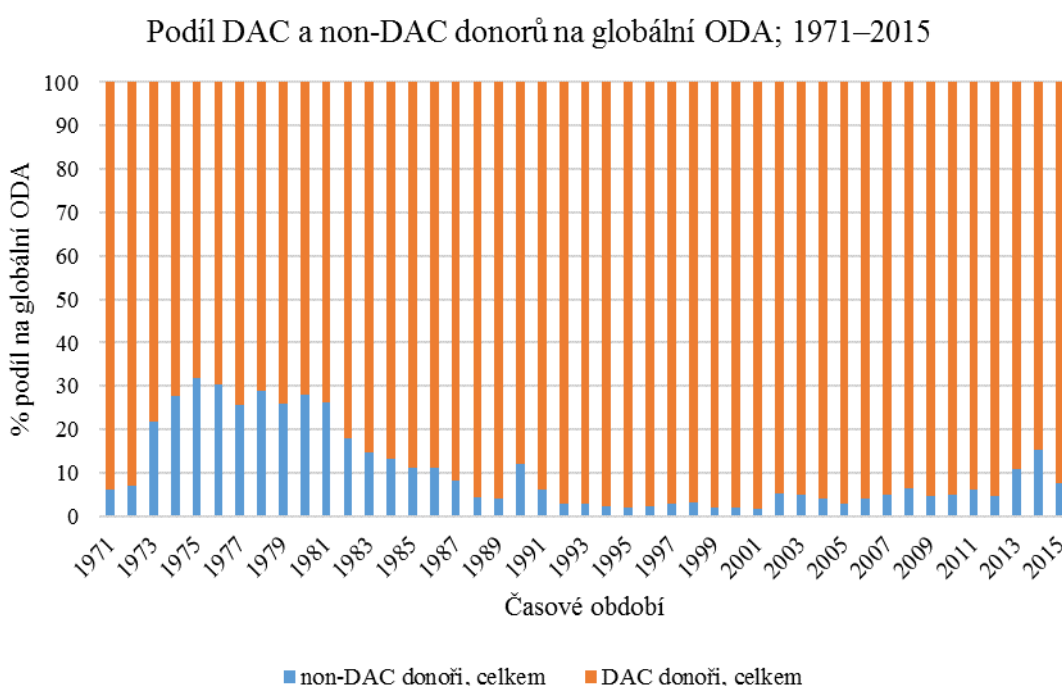
Dreher, Fuchs a Nunnenkamp (2013: 403–404) navíc zdůrazňují, že název noví donoři zcela ignoruje dlouhou historii poskytování rozvojové pomoci od těchto aktérů, jež sahá do padesátých let minulého století. Kromě toho samotné bipolární dělení donorských států na ty nové či nově se objevující a tradiční, příp. etablované, je velice nešťastné. Jak autoři tvrdí, jsou některé členské státy výboru DAC relativně nově zapojení v této organizaci, což ve své podstatě znemožňuje užívání těchto termínů. Jako příklad také poslouží skupina států Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky (BRICS), které lze označit za již ostřílené a zkušené mezinárodní donory. Jejich počátky zapojení v mezinárodní rozvojové pomoci lze datovat už do padesátých let minulého století, ovšem ani jeden z těchto států není členem organizace DAC.

Manning (2006: 371) předkládá tezi, že ačkoli je v současné době až 95 % ze všech financí vynaložených na zahraniční rozvojovou spolupráci původem od členských států DAC, jedná se o historicky spíše výjimečnou událost. Jeho závěry do určité míry empiricky potvrzuje následující graf založený na statistických údajích pocházejících z databáze OECD. Z tohoto grafu je poměrně jednoznačně patrné, jak významnou roli sehráli non-DAC donoři především v sedmdesátých a v první polovině osmdesátých let minulého století. V letech 1976 až 1980 tvoří podíl pomoci non-DAC donorů téměř 30 procent na globální ODA, a to až do období od druhé poloviny osmdesátých let, kdy lze pozorovat opačný trend, a sice pokles celkové poskytnuté pomoci od non-DAC

³ Anglické termíny *Emerging Donors*, příp. *Re-Emerging Donors*.

donorských států. Zvrat ovšem nastává na začátku nového tisíciletí, kdy celkový podíl na zahraniční pomoci alokované od nových donorů narůstá. Tito nově se objevivší donoři se tedy znovu stávají významnými aktéry na poli rozvojové pomoci.

Příčiny celkového poklesu pomoci od 80. let vidí Manning (2006: 4) hlavně v problémech se státními dluhy, vysoké inflaci a v případě členských států organizace *Organization for Petroleum Exporting Countries* (OPEC) také v nejistých ropných ziscích. Celkově tedy došlo k omezení zahraniční pomoci a non-DAC donorské státy soustřeďují svoji pozornost především na své vnitrostátní problémy.

Graf 1: Procentuální podíl DAC a non-DAC donorů na globální ODA; 1971–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014)

Za zvážení stojí také to, že se počet členských států DAC v průběhu let několikrát zvýšil. Ke konci roku 2016 byl oficiální počet členských států 30. Naproti tomu počet non-DAC donorů zůstává v průběhu let v podstatě stejný a veškerá pomoc je poskytována několika hlavními donory, a to bez jakékoli zastřešující a koordinující organizace. Kromě toho se nabízí otázka, do jaké míry reportované finance skutečně odpovídají reálně poskytnuté pomoci; jak totiž uvidíme v následujícím textu, tyto částky se mohou lišit.

Vývoj počtu členů výboru DAC pro větší přehlednost prezentuji v následující tabulce, ve které jsou také zaznamenány roky oficiálního vstupu do výboru.

Belgie; 1960	Kanada; 1960	Francie; 1960
Německo; 1960	Itálie; 1960	Japonsko; 1960
Holandsko; 1960	Velká Británie; 1961	USA; 1961
Evropská unie; 1961	Norsko; 1962	Dánsko; 1963
Rakousko; 1965	Švédsko; 1965	Austrálie; 1966
Švýcarsko; 1968	Nový Zéland; 1973	Finsko; 1975
Irsko; 1985	Portugalsko; 1991	Španělsko; 1991
Lucembursko; 1992	Řecko; 1999	Jižní Korea; 2010
Česká republika; 2013	Island; 2013	Polsko; 2013
Slovensko; 2013	Slovinsko; 2013	Maďarsko; 2016

Tabulka 1: Členské státy Výboru DAC, organizace OECD, 2017.
Zdroj: OECDd (2017), vytvořeno autorem.

Snížení podílu pomoci non-DAC donorů na globální ODA tedy může být do jisté míry způsobeno nárůstem celkového počtu členů Výboru pro rozvojovou pomoc.

Významným faktorem, který podle Udavari (2014: 411) zkresluje celkovou podobu globálního poskytování pomoci tradičními a non-DAC donory, je to, že ti nejvýznamnější non-DAC donoři nereportují poskytnuté finance.⁴ Kromě toho, pokud vůbec existují nějaké statistické informace, jsou reportované a skutečně poskytnuté finance těchto donorů často odlišné. Podíl poskytování pomoci DAC a non-DAC je tedy třeba nahlížet s opatrností. Skutečnost se může od reportovaných údajů značně lišit.

1.2 Trendy v zahraniční pomoci nových donorů

Mezi non-DAC donory lze vysledovat určité společné trendy v poskytování zahraniční rozvojové pomoci. Podle Drehera et al. (2013: 404–407) má většina těchto států vlastní historickou zkušenost s přijímáním zahraniční pomoci, není však výjimkou, že mnozí jsou stále příjemci pomoci, přestože již vlastní pomoc poskytují. Tato situace může být výhodná z toho důvodu, že donor jednoduše víc chápe potřeby pomoci a dokáže tak lépe cílit poskytnuté finance. Na druhou stranu je ovšem institucionální zázemí non-DAC donorů často bez zkušeností a jeho efektivita je více než diskutabilní.

⁴ Jedná se například o Čínu, Brazílii, Indii a Saúdskou Arábii. Ani jeden z těchto donorů nereportoval ani v současné době nereportuje poskytnutou (rozvojovou či zahraniční) pomoc organizaci OECD.

Definujícím znakem pomoci non-DAC donorů je také to, že tyto státy usilují o pozice regionálních supervelmocí. Podle Waltzové a Ramachandrana (2011: 16) je právě zvýšení regionálního a globálního významu států jedním z motivů, proč státy vůbec začínají s poskytováním pomoci. Mnohdy také non-DAC donoři spolupracují na vzniku jednotnějšího globálního jihu, s tím, že cílem těchto donorských zemí je potom reprezentovat tyto rozvojové regiony, a vytvořit tak protiváhu globálnímu severu.⁵

Na non-DAC donory a jejich působení samozřejmě reagují již tradiční donoři. Udavari (2014: 412) například uvádí takzvanou trilaterální spolupráci. Základem této spolupráce je kooperace mezi tradičním donorským státem, který poskytne finance novému donorovi, jenž poté tyto rezervy využije na vlastní rozvojové projekty v cílových zemích. Waltzová a Ramachandran (2011: 20) toto pojetí částečně rozšiřují a tvrdí, že geografická struktura trojstranné spolupráce bývá téměř výhradně ve formě sever–jih–jih. Logický základ této spolupráce spočívá především ve skutečnosti, že non-DAC donoři byli schopni úspěšného ekonomického růstu doma, předpokládá se tedy přenositelnost tohoto know-how za hranice.

Pokud se nyní podíváme na samotné alokace zahraniční pomoci non-DAC donorských států, lze vysledovat velice podobné trendy. Jak uvádí Dreher, Nunnenkamp a Thiele (2010: 5–6), bývá pomoc spíše regionálního charakteru, jinými slovy, poskytované rozvojové finance jsou směřované převážně k sousedním státům. Kromě toho je alokace zahraniční rozvojové pomoci non-DAC donorů spíše méně cílená na podporu potřeb recipientů a nezřídka je poskytována zkorumpovaným státům. Množství recipientských států je v případě non-DAC donorů spíše limitováno (na rozdíl od tradičních donorů výboru DAC) na pár sousedních států.

1.3 Rizika, efektivita a spolupráce non-DAC a DAC donorů

Podle Woodse (2008: 1221) dochází v posledních letech v mezinárodním prostředí rozvojové spolupráce k tiché revoluci.⁶ Dramatickým způsobem roste počet donorů, kteří nabízejí rozvojovým zemím alternativní možnosti přístupu k pomoci. Tato

⁵ Například vznik strategického partnerství *India-Brazil-South Africa Dialogue Forum* (IBSA).

⁶ Podle Russo et al. (2013) se dokonce postupně mění globální paradigma (*New Paradigm*) v prostředí rozvojové pomoci, což chápe jako nezbytnou změnu s ohledem na dosavadní neuspokojivé výsledky pomoci.

proliferace možností ovšem má své specifické a mnohdy negativní dopady, jak zjistíme v následujícím textu.

Za předpokladu, že je definujícím znakem nových donorů princip nevměšování se do státních záležitostí, jak tvrdí Waltzová a Ramachandran (2011: 17), hrozí hned několik negativních důsledků. Podle Drehera et al. (2013: 1–2) jde v první řadě hlavně o znehodnocení pomoci tradičních donorů. O tomto riziku autor hovoří především v tom smyslu, že non-DAC donoři jednoduše poskytují pomoc i těm státům, které jsou nedemokratické či zkorumpované. Jejich pomoc není vázána žádnými kondicionalitami v podobě např. institucionálních změn, úprav fiskálních a monetárních politik, podpory základních lidských práv a podobně.

Naím (2007: 95–96) dokazuje na příkladu Číny, která vynakládá obrovské finanční objemy na zahraniční pomoc,⁷ jak negativní dopady může taková pomoc mít. Podle něho jsou hlavní motivací Číny především finance, přístup k přírodním zdrojům a mezinárodní politické vztahy, resp. snaha o vytvoření mezinárodní aliance a posílení vlastní pozice v mezinárodním prostředí. Jakékoli pozitivní ekonomické a sociální důsledky rozvojové pomoci jsou poté zcela zastíněny vlastními zájmy donora. Toto podle Naíma není nijak nová situace a v historickém vývoji poskytování zahraniční rozvojové spolupráce se pravidelně opakuje, viz pomoc USA během studené války.

Za další problém považuje Manning (2006: 381–382) to, že bývalé vysoce zadlužené státy mohou být v pokušení využít nových možností, a tak znovu spadnout do neudržitelné dluhové spirály. Kromě toho hrozí, že pokud rozvojovým státům nebyly poskytnuty finance pro nesplnění podmínek⁸ nastavených tradičními donory, ale naopak jim byly poskytnuty finance non-DAC donory, dojde k podstatnému odkladu splnění těchto podmínek, pokud vůbec budou splněny. Rozvojové státy tak mohou v podstatě uvíznout v pasti špatného institucionálního prostředí, jež v dlouhodobém horizontu ztěžuje, či dokonce znemožňuje následný rozvoj. Pokud také nedojde k pečlivému

⁷ Naím (2007) ji označuje jako *Rogue Aid* a kromě příkladu Číny a Ruska poukazuje také na škodlivou pomoc Venezuely Kubě, s cílem oddálit demokratické reformy; pomoc Íránu politické organizaci Hamás působící v oblasti Palestiny.

⁸ *Aid Conditionality* neboli podmínka přijetí předem dohodnutých politických reforem k získání pomoci od členů DAC či některých multilaterálních organizací (Montinola, 2010).

a efektivnímu rozdělení obdržených finančních prostředků, hrozí riziko nedokončených projektů, neproduktivního využití kapitálu či finančních ztrát.

Otázka efektivity pomoci bývá velice diskutovaným tématem v celém spektru donorských států. V kontextu DAC států hovoří Kim a Lightfoot (2011: 712) o efektivitě v podstatě celého systému rozvojové pomoci. Skepticky poukazují především na (ne)schopnost DAC států koordinovat pomoc v neustále rostoucím a přeplněném prostředí mezinárodní zahraniční pomoci. Navzdory tomu, že někteří non-DAC aktéři využívají kompatibilní metody pro poskytování pomoci, existují i takoví, kteří mají vlastní standardy a techniky zásadně odlišné od tradiční pomoci DAC států. Navíc, jak tvrdí Dreher et al. (2010: 6), jsou to právě non-DAC donoři, kteří velmi často nejsou ochotní přistoupit k DAC standardům. Vzniká tak velice heterogenní a mnohdy konfliktní prostředí s obrovským množstvím aktérů a přístupů k poskytování pomoci.

Právě pro tuto odlišnost v přístupech k pomoci rostou obavy tradičních donorů o efektivitu pomoci. Podle Udavari (2014: 414–416) v posledních letech vyvstala mezi tradičními donory obava o to, jakým způsobem bude ovlivněna jejich vlastní rozvojová agenda. Jak uvádí Waltzová a Ramachandran (2011: 20–22), bude zapotřebí do budoucna vytvořit diskusní fórum pro setkávání mezinárodních donorů. Základem těchto setkávání by měla být otázka efektivity, koordinace a především transparentnosti pomoci, tj. reportování poskytnutých financí.

2 Arabští donoři

Ve druhé kapitole této práce zpracovávám detailní přehled arabských donorů. Zaměřuji se jak na bilaterální donorské instituce, tak multilaterální arabské rozvojové agencie. Nicméně s ohledem na zaměření práce do hloubky popisují převážně bilaterální rozvojovou pomoc. V této kapitole je zodpovězena jedna z výzkumných otázek: **jaké jsou sektorové a teritoriální trendy v alokacích arabské pomoci?** K zodpovězení této otázky zpracovávám dlouhodobý historický vývoj pomoci arabských donorů, a to od roku 1971 do roku 2015, případně aktuálněji tam, kde jsou dostupná relevantní data. V této části práce také prezentuji geografické alokace pomoci arabských donorů, založené na reportování pomoci organizací OECD; v rámci této podkapitoly postupuji od regionálních alokací k předním 10 příjemcům pomoci a na závěr graficky prezentuji podíl pomoci alokované v arabských státech. Sektorové alokace, tak jako geografické, vycházejí z dat databáze OECD a prezentují vývoj sektorových alokací arabských donorů za posledních pět let, tj. od 2010 do 2015. Věnuji se také problematickým oblastem arabské zahraniční pomoci, tj. reportování pomoci.

Před zkoumáním arabských donorů považuji za důležité přesně a explicitně vymezit to, kdo jsou tito arabští donoři, které analyzuji v empirické části práce. Za arabské státy můžeme obecně považovat ty, jež jsou oficiálně sdružené v organizaci *League of Arab States* (LAS). Ani zdaleka ovšem neposkytují všechny tyto členské státy zahraniční pomoc, ba právě naopak: jak tvrdí Neumayer (2004: 1), je většina členských států LAS příjemcem zahraniční pomoci.

Alžírsko; 1962	Bahrajn; 1971	Komoro; 1993
Džibuti; 1977	Egypt; 1945	Irák; 1945
Jordánsko; 1945	Kuvajt; 1961	Libanon; 1945
Libye; 1953	Mauritánie; 1973	Maroko; 1958
Omán; 1971	Palestina; 1976	Katar; 1971
Saúdská Arábie; 1945	Somálsko; 1974	Súdán; 1956
Sýrie; 1945	Tunisko; 1958	SAE; 1971
Jemen; 1945		

Tabulka 2: Členské státy organizace Arab League, 2016.
Zdroj: League of Arab States Official, vytvořeno autorem.

Ze všech členů LAS poskytuje zahraniční rozvojové finance pouze minimální část států. Podle Neumayera (2004: 1–2) se jedná o Alžírsko, Libyi, Irák a Katar, ti největší co do objemu poskytnuté pomoci jsou potom jednoznačně Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a Kuvajt. Poslední jmenovaní mají navíc vlastní rozvojové agentury a z historického hlediska jsou neopomenutelnými aktéry formujícími zahraniční rozvojovou pomoc do dnešní podoby. Jsou to také ty státy, na které zaměřuji pozornost v několika následujících podkapitolách.

2.1 Bilaterální arabští donoři

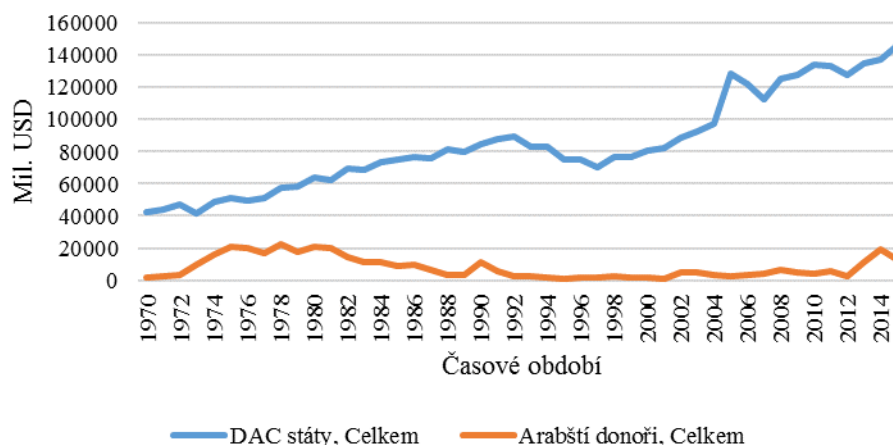
Téměř 90 % veškeré arabské rozvojové pomoci pochází od Saúdské Arábie (SA), Spojených arabských emirátů (SAE) a Kuvajtu. Tito tři hlavní donoři, jak se ukazuje během jejich působení, patří mezi nejtědřejší poskytovatele rozvojové pomoci vůbec (WB, 2010: 1). Výše poskytnuté pomoci ve vztahu k hrubému národnímu příjmu (HNP) dosahuje v průměru standardně kolem 1,5 %. V porovnání se státy DAC je toto nadstandardní výše pomoci. Členské státy Výboru pro rozvojovou pomoc se od roku 1968 zavázaly k dosažení podílu zahraniční pomoci na HNP ve výši 0,7 %. Tohoto cíle nebylo dosaženo⁹ a průměrně se podíl poskytnuté pomoci na HNP u členských států DAC pohybuje okolo 0,4 % (DAC 2002), s tím, že poslední údaje naznačují nárůst v poskytnuté pomoci na 0,46 % HNP, čímž dosahují historického vrcholu (EC 2016).

2.1.1 Vývoj pomoci arabských donorů

Začneme tedy porovnáním arabské pomoci s tou od států sdružených v organizaci DAC. Jak již bylo řečeno, poskytnutá pomoc je ve vztahu k HNP výrazně vyšší než u ostatních donorů. V absolutních hodnotách ovšem dosahuje spíše nižších hodnot, což potvrzuje teoreticky Neumayer (2004), empiricky potom toto tvrzení názorně dokládá následující graf č. 2.

⁹ V historii DAC existují výjimky, např. Švédsko v roce 1975 dosáhlo na úroveň 0,7 % poskytnuté pomoci na HNP. Stejně tak Norsko (1976) a Dánsko (1978) a nově také Lucembursko (2000). Tyto čtyři státy zůstávají stabilně na takto vysokých hodnotách. Finsko dosáhlo hranice 0,7 % jednou, a sice roku 1991, poté již nikoli. Poslední úspěchy zaznamenaly Nizozemsko a Velká Británie, které 0,7% hranice dosáhly v roce 2015, resp. 2016 (EC 2016).

Součet ODA Arabských donorů a DAC členských států 1970–2015

Graf 2: Porovnání poskytnuté ODA arabských donorů a DAC států; 1970–2014.
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.
Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014)

Jak je vidno z předchozího grafu, pomoc arabských donorů je poměrně nestabilní, zatímco pomoc DAC států, až na některá období, stabilně roste. Graf 2 je však nutno interpretovat s přihlédnutím k tomu, že se jedná o prostý součet tří arabských donorů a 29 států DAC a Evropské unie. Poskytnutá pomoc jednotlivých arabských států se také do jisté míry vzájemně liší, ačkoli celkový trend je podobný.

Zatímco tedy pomoc členských států organizace DAC roste, rozvojová pomoc arabských donorů v historii klesá, a to především v 80. letech, kdy zhruba na přelomu 80. a 90. let klesá na tehdejší historické minimum. Později, na začátku 90. let, dochází k mírnému růstu, který je ovšem následován propadem a následnou stagnací, trvající přibližně do přelomu tisíciletí. Teprve s počátkem nového tisíciletí arabská pomoc střídavě roste a klesá, stabilně poté od roku 2010 znovu roste. Tento pokles pomoci je interpretován různě. Podle zprávy Světové banky (WB, 2010: 2) je způsoben několika významnými faktory, které zahrnují:

1. dlouhodobou neudržitelnost vysoké zahraniční pomoci;
2. snížené ropné příjmy způsobené několika ropnými krizemi, které arabské donory nutí přesměrovat finanční toky vně státu;
3. rostoucí náklady států spojené s rostoucí populací;
4. bezpečnostní hrozby.

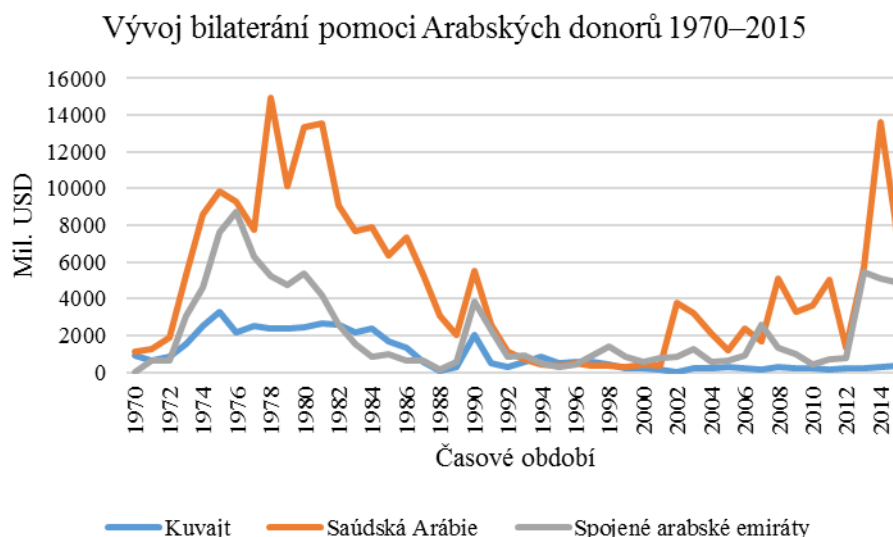
Podle Toka (2015: 2) jde o důsledek několika faktorů. Zásadní je především to, že arabští donoři začali již v druhé polovině 80. let přeměňovat bilaterální pomoc na multilaterální, resp. do multilaterálních organizací. Z toho důvodu tak zdánlivě dochází k poklesu bilaterální pomoci, ačkoli jde pouze o jiný způsob transferu. S tímto tvrzením se shodují Momani a Ennis (2012: 612), kteří vidí v poklesu objemů bilaterální pomoci především transfer rozvojových financí přes multilaterální organizace.

Kromě toho, jak poznamenává Tok (2015: 2), je třeba přihlédnout ke skutečnosti, že pomoc arabských donorů se snížila s ohledem na zvyšující se domácí výdaje, k jejichž pokrytí je zapotřebí více financí. Tok dále tvrdí, že poskytnutá pomoc arabských donorů klesá a roste společně s růstem cen ropy.

Momani a Ennis (2012: 612) také poukazují na zvyšující se pomoc ostatních arabských států, což podle nich způsobuje to, že Kuvajt, SAE a SA poskytují menší množství rozvojových financí. Na vině je dle autorů také vznik rentiérského státu a s ním spojené masivní domácí výdaje na podporu vlastních občanů.

Pokud se podíváme na stejné časové období, tedy na roky 1970 až 2015, a na každého arabského donora samostatně, zjistíme následující. Na základě kumulativního součtu¹⁰ poskytnuté pomoci je jednoznačně nejvýznamnější Saúdská Arábie, jejíž celkové alokace odpovídají hodnotě 230 miliard USD. Následována je Spojenými arabskými emiráty, jejichž poskytnuté rozvojové finance v kumulativním součtu za sledované období odpovídají hodnotě 102,2 miliard USD. Posledním je potom Kuvajt s kumulativním součtem pomoci 57,3 miliard USD.

¹⁰ Uvedeno v konstantních cenách pro rok 2014, částka je prostým součtem celého sledovaného období, tj. od roku 1970 do 2015.

Graf 3: Vývoj poskytnuté rozvojové spolupráce arabských donorů; 1970–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

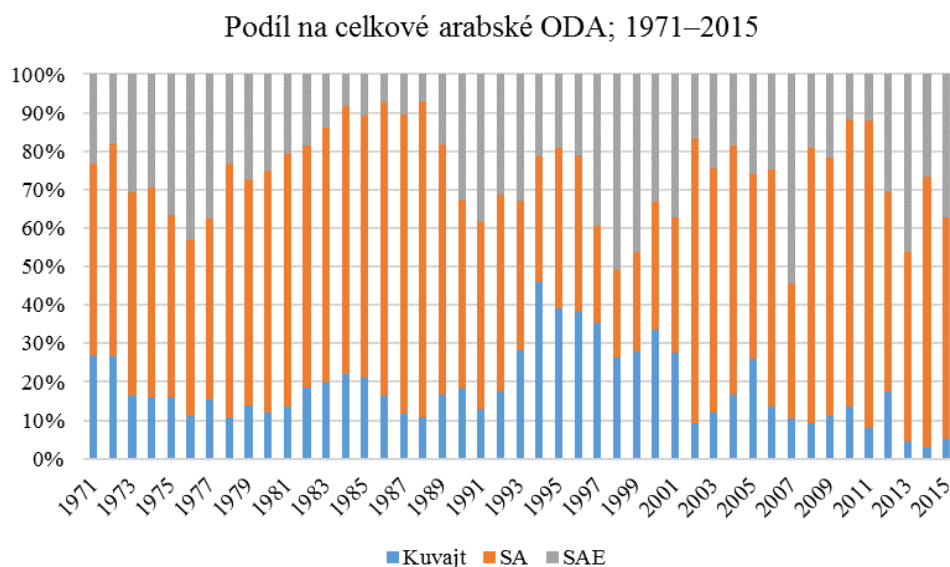
V grafu 3 můžeme názorně vidět, jak se pomoc vyvíjela v průběhu sledovaného období. Zatímco první polovina 70. let předznamenala dramatický růst, od začátku 80. let lze vidět pokles u všech tří států. Tento pokles v 90. letech dosahuje svého maxima, resp. historického minima v poskytnuté pomoci arabských donorů. Od přelomu tisíciletí dochází k dalšímu, poměrně nestabilnímu růstu především v případě SA, který od roku 2010 dále dramaticky stoupá k významným hodnotám, bezmála dosahující úroveň ze 70. a 80. let. Výjimkou je jednoznačně Kuvajt, jehož poskytnuté rozvojové finance se pohybují na minimálních hodnotách od 90. let. V případě SAE je patrný mírný růst v roce 2010.

Villanger (2007: 4–6) tvrdí, že nestálost a proměnlivost v poskytování zahraniční rozvojové pomoci je definujícím faktorem arabských donorů. Jejich nepředvídatelnost v objemu a alokaci pomoci je nejslabším místem, které je často kritizováno recipientskými státy. Neumayer (2004: 288) zde dodává, že v oněch kritických 90. letech dokonce vykazovaly některé arabské bilaterální agentury záporné hodnoty poskytnuté pomoci. Podle něho to může značit pouze to, že arabští donoři v té době vynakládali menší objemy na zahraniční pomoc, než byly celkové přijaté finance¹¹.

Přestože graf 3 poskytuje přehled o vývoji pomoci arabských donorů, pojďme se detailněji podívat na podíl z celkové poskytnuté pomoci těchto arabských států.

¹¹ Např. v podobě splátek za rozvojové půjčky.

Následující graf vznikl prostým součtem všech tří arabských donorů: Kuvajtu, SAE a SA a následným přepočtem na podíly jednotlivých států. Cílem je především dokreslit celkový vývoj poskytování pomoci arabských donorů. Z grafu je poměrně jasně patrné, že především SA poskytuje, s výjimkou několika let, nadproporcionálně vysoké částky. V období 80. let se například jedná o dvojnásobek součtu ODA Kuvajtu a SAE.

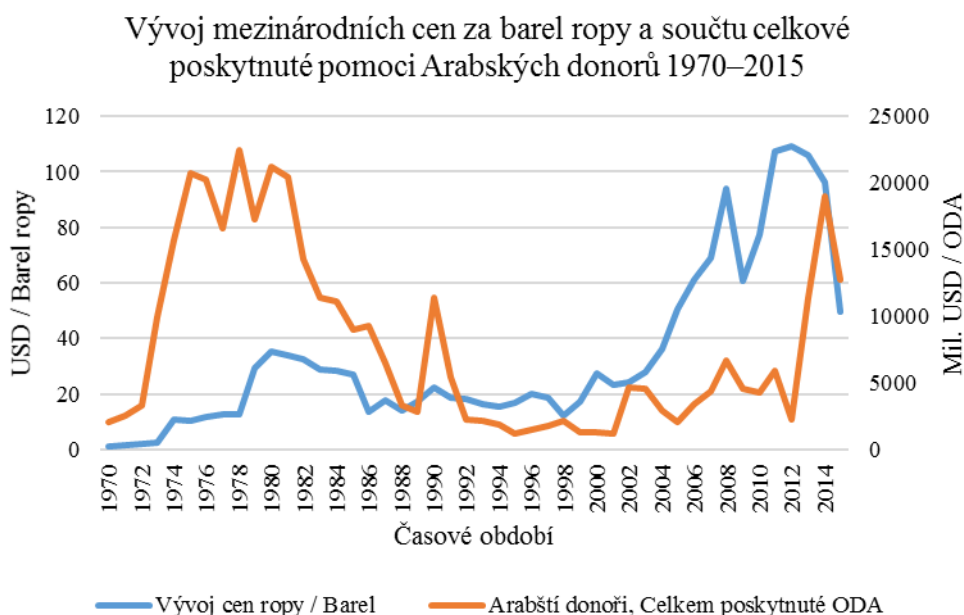

Graf 4: Podíl jednotlivých donorů na celkové poskytnuté ODA; 1970–2015.
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.
Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

Protože jsou arabští donoři spojováni s těžbou ropy a příjmy z prodeje, je důležité zasadit jejich rozvojovou pomoc i do tohoto kontextu. Těžba ropy v posledních letech, s výjimkou Kuvajtu, velice výrazně vzrostla. Zatímco v roce 1970 byla průměrná denní produkce surové ropy v Kuvajtu 2989 barelů ropy, v roce 2015 činila 2858 barelů ropy. Naproti tomu v SA bylo v roce 1970 denně vytěženo 3799 barelů ropy, v roce 2015 již téměř trojnásobně více, tj. 10192 barelů ropy denně. V SAE odpovídala průměrná denní těžba v roce 1970 hodnotě 779 barelů ropy, v roce 2015 již 2988 barelů ropy denně (OPEC, 2016: 27).

Samotná cena za barel ropy je ovlivněna mnoha faktory, ať už se například jedná o ropné krize, či konflikty (WB, 2010: 6–7). Vývoj mezinárodní ceny je potom právě jedním z nejvýraznějších determinantů toho, zda a případně kolik poskytnou arabští donoři na rozvojovou pomoc (Neumayer, 2004: 288–289). V následujícím textu proto přikládám graf zachycující vývoj mezinárodních cen za barel ropy a prostý součet poskytnuté rozvojové pomoci arabských donorů za období od roku 1970 do 2015.

Je patrné, že je zde určitá souvislost ve vývoji cen a poskytnuté pomoci. Ačkoli je první polovina grafu, tedy období od roku 1970 do 1990, charakteristická relativně nízkými cenami za barel a nadproporcionálně vysokou pomocí, existuje teoretické vysvětlení. Podle Momani a Ennise (2012: 608) jsou prvotní vysoké objemy pomoci motivované především geopolitickými faktory. V roce 1973 proběhl první ropný šok, v jehož důsledku výrazně vzrostly ceny ropy, které ovšem nejvíce zasáhly rozvojové státy. Nadstandardní výše pomoci byla proto směřována právě do těchto států s cílem zabránit dalšímu zvyšování státních dluhů, vzniklých ropným šokem. Druhým motivem, jak Momani a Ennis tvrdí, bylo jakési ospravedlnění a snížení kritiky arabských států obecně, a to za vojenské intervence vedené proti Izraeli.

Graf 5: Vývoj mezinárodních cen za barel ropy a součtu poskytnuté pomoci Arabských donorů; 1970–2015.

Zdroj: Databáze OPEC (2017); OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotky: Roční průměrná cena (USD) za barel ropy; Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

Období 80. a 90. let je poté charakteristické nízkými, respektive v 80. letech klesajícími objemy poskytnuté pomoci. Podle Momani a Ennis (2012: 608–610) byly důvodem především nízké (klesající) příjmy z prodeje ropy v dekadě 80. let. V 90. letech pak docházelo k ekonomické restrukturalizaci států Arabského poloostrova, což nutilo arabské donory zejména k domácím investicím. Výjimkou je mírný nárůst poskytnuté pomoci v letech 1989–1992, a to navzdory negativním důsledkům války v Perském zálivu. Zmíněný nárůst je ovšem následován prudkým propadem téměř na nulové hodnoty pomoci v druhé polovině 90. let. V takové pozici

arabští donoři zůstávají až do přelomu tisíciletí, kdy dochází k mírnému nárůstu pomoci, a to především kvůli teroristickým útokům 9/11, kdy se snaží reagovat na negativní „nálepkování“ států Arabského poloostrova. Od roku 2010 znovu dochází k masivnímu růstu rozvojové pomoci spojené s ropným boomem, nicméně tento nárůst ani během svého vrcholu nedosahuje hodnot ze 70. let.

V současné době odpovídá objem poskytnuté pomoci zhruba polovině té ze 70. let minulého století.¹² Kromě již výše zmíněných možných důvodů poklesu poskytnuté pomoci uvádí Momani a Ennis (2012: 612) to, že si arabští donoři více hlídají vlastní pozici a to, jak na ně nahlíží mezinárodní společenství. Podle autorů si v podstatě tyto arabské státy budují značku pomoci, a to i z toho důvodu, že byly dříve obviňované a spojované s podporou extremistických a teroristických skupin především kvůli špatné kontrole využívání rozvojových financí.

2.1.2 Teritoriální alokace pomoci arabských donorů

Geografické směřování arabských rozvojových financí lze považovat za stěžejní téma této diplomové práce. To, k jakým státům a v jaké výši jsou směřovány bilaterální arabské finance, odpovídá na jednu z hlavních výzkumných otázek.

První část této podkapitoly obsahuje celkem tři pruhové grafy, ve kterých je zaznamenán teritoriální vývoj poskytované pomoci od SAE, Kuvajtu a SA. Grafy jsou zpracovány za období od roku 1971 do 2015, s tím, že samotná data jsou v pěti časových intervalech¹³, které odpovídají čtyřem dekadám a jednomu pětiletému období. Alokované rozvojové finance jsou zprůměrovány za daná období, výsledek tedy odpovídá průměrné roční alokované hodnotě do dané oblasti.

Jednotlivé oblasti odpovídají dělení dle OECD (2017), jež rozlišuje celkem pět rozvojových, resp. světových regionů, z nich tři se dále dělí do celkem sedmi sub-regionů.

1. Evropa
2. Afrika

¹² Podle Barakata a Zycka (2009) se jedná o pouhou desetinu poskytnuté pomoci, pokud porovnáme dekádu 70. let (tj. 1970–1979) a dekádu 90. let (tj. 1990–1999).

¹³ (1970; 1980>, (1980; 1990>, (1990; 2000>, (2000; 2010>, (2010; 2015>

- 2.1. Severní Afrika
- 2.2. Subsaharská Afrika
3. Amerika
 - 3.1. Severní a Střední Amerika
 - 3.2. Jižní Amerika
4. Asie
 - 4.1. Dálný východ
 - 4.2. Jižní a Střední Asie
 - 4.3. Blízký východ
5. Oceánie

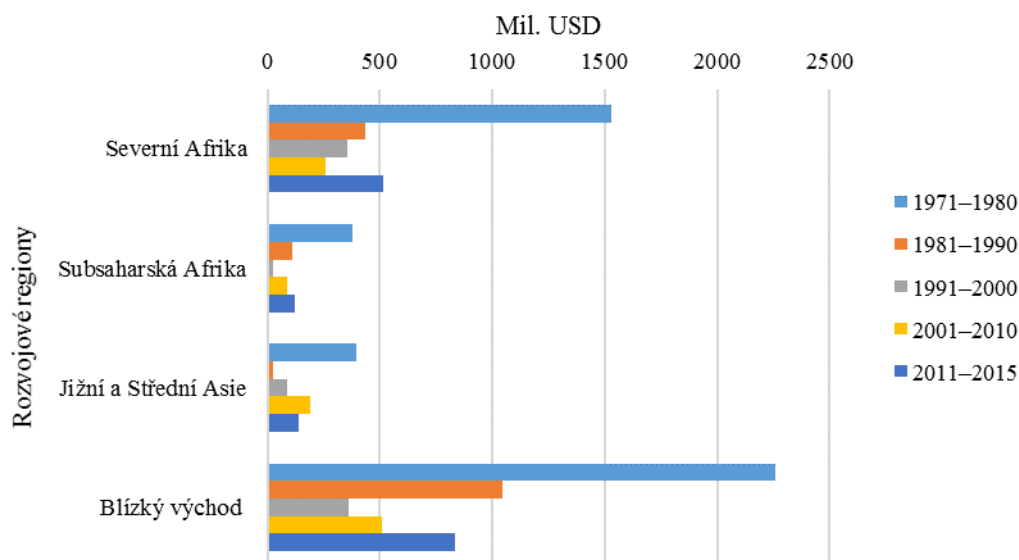
V jednotlivých grafech ovšem nemusí být zastoupeny všechny tyto regiony, ne každý donor totiž alokoval významné množství financí do každé oblasti. Kritériem pro výběr regionů do grafického zobrazení je poskytnutá pomoc v hodnotě alespoň 100 milionů USD, a to za minimálně dva časové intervaly. Pokud některý donor určitému recipientskému regionu neposkytl minimálně dvakrát přinejmenším 100 milionů USD, v odpovídajícím grafu není tento region zachycen. Pro detailnější popis jsou využívány pouze jednotlivé sub-regiony, nikoli regiony, což umožní hlubší analýzu teritoriálních alokací arabských donorů.

V případě teritoriálních alokací SAE prostým součtem za celé sledované časové období zjistíme, že jednoznačně nejvýznamnějším příjemcem pomoci tohoto donora je region Asie. Státy v této oblasti za dané období obdržely od SAE celých 53,1 miliard USD, s tím, že 84,3 % z celkové částky směřovalo do oblasti Blízkého východu, což je celkem 44,8 miliard USD. Druhým nejvýznamnějším cílovým regionem zahraniční pomoci SAE je poté Afrika s celkovými 44,1 miliardami USD alokovanými v rámci zahraniční pomoci. Z této částky bylo alokováno 84,8 % v sub-regionu severní Afriky, což činí celkem 37,4 miliard USD. Množství poskytnuté pomoci do dalších regionů bylo zanedbatelné, tzn. ostatní regiony neprošly kvalifikační podmínkou, a tedy nejsou zahrnuty v následujícím grafu č. 6.

Pokud se podíváme na průměrné roční alokace v uvedených obdobích do definovaných skupin států, zjistíme, že hlavně první dekáda (1971–1980) představuje

období velice štědrých alokací arabské rozvojové pomoci. V následujících obdobích ovšem celková pomoc SAE klesá, s tím, že za poslední sledovaný interval, tedy roky 2011–2015, dochází k nárůstu ve všech oblastech, vyjma jižní a Střední Asie.

Regionální teritoriální alokace SAE; 1971–2015

Graf 6: Teritoriální alokace pomoci SAE; 1971–2015

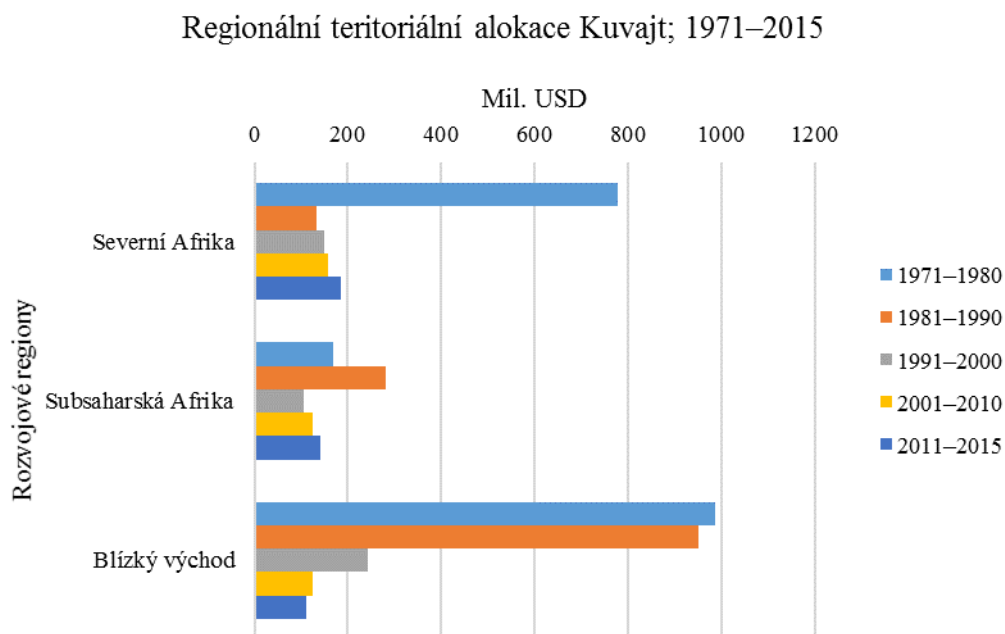
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014): ROČNÍ PRŮMĚR.

Následující graf č. 7 obsahuje informace o alokacích kuvajtské zahraniční pomoci, kde, jak můžeme vidět níže, je jednoznačně nejvýznamnějším příjemcem pomoci region Asie, a to především oblast Blízkého východu, která v podstatě determinuje regionální trend celé Asie. Ta od Kuvajtu obdržela za celé sledované období celkem 29,2 miliard USD, s tím, že celých 80,8 % z této částky směřovalo do oblasti Blízkého východu (tj. 23,6 miliard USD). Druhým nejvýznamnějším příjemcem pomoci je potom region Afriky, především severní Afriky. Za celé sledované období Kuvajt alokoval do afrického regionu 20,6 miliard USD, přičemž 63,5 % z této částky (13,1 miliardy USD) připadlo na severní Afriku. Množství poskytnuté pomoci do dalších regionů bylo zanedbatelné, tzn. ostatní regiony neprošly kvalifikační podmínkou, a tedy nejsou zahrnuty v následujícím grafu č. 7.

V případě Kuvajtu je poměrně jednoznačně patrný trend vysokých objemů zahraniční pomoci v prvních dvou sledovaných dekadách, tj. od roku 1971 do roku 1990. V následujícím období můžeme sledovat pokles celkové pomoci směřované do regionu Asie a tento trend pokračuje až dosud. Naproti tomu alokace kuvajtské

pomoci do afrického regionu pomalu rostou od propastného poklesu na přelomu 90. let minulého století.

Graf 7: Teritoriální alokace pomoci Kuvajtu; 1971–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); **ROČNÍ PRŮMĚR.**

Posledním státem, na který zaměřuji pozornost v následujícím textu, je Saúdská Arábie. Tento arabský donor v současné době reportuje pouze alokace do jednotlivých oblastí, nikoli detailně do konkrétních států. Při psaní této diplomové práce byl také objeven rozpor ve vykázaných datech: při prostém součtu poskytnuté pomoci do jednotlivých regionů za celé sledované období odpovídá tato částka hodnotě 154,2 miliard USD. Ovšem pokud to srovnáme s celkovou sumou, kterou SA uvádí, zjistíme, že SA vykazuje o 75,8 mld. více (tedy 230 miliard USD). Jedno z možných vysvětlení, které se nabízí, je, že SA mohla poskytnout rozdílovou částku do zemí, jež OECD nedefinuje jako rozvojové¹⁴.

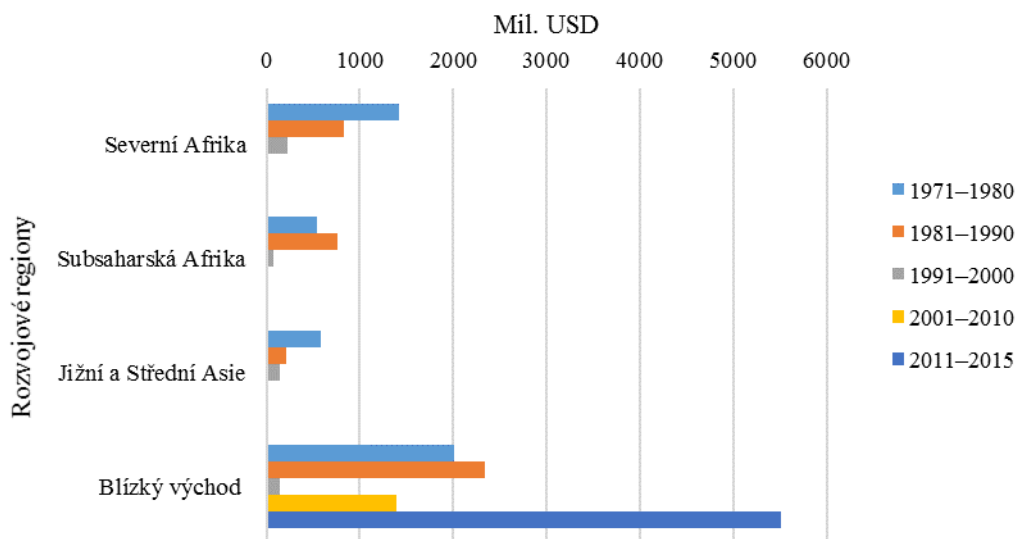
Podívejme se na SA a její teritoriální preference v poskytování rozvojové pomoci. Za celé sledované období, tj. od 1971 do 2015, obdržela oblast Asie celkem 108,5 miliard USD, z této částky potom 79,6 % směřovalo do regionu Blízkého

¹⁴ K tomuto účelu využívá metodologii Světové banky, podle které jsou způsobilé přijímat rozvojovou pomoc (tj. rozvojové) všechny nízkopříjmové (tj. s příjmem \$1,025 nebo méně) a středněpříjmové státy (tj. s příjmem \$1,026 až \$12,475, zahrnující dvě podskupiny) dle jejich HNP (WB, 2017).

východu, což v absolutních hodnotách odpovídá částce 86,3 mld. USD. Naproti tomu Afrika za celé sledované období od SA získala celkem 41,6 miliard USD, s tím, že nadpoloviční část z tohoto celkového rozpočtu byla alokována v oblasti severní Afriky. Jako podíl na celku odpovídá hodnota rozvojové pomoci v sub-regionu severní Afriky celkem 59,5 %, což představuje 24,8 miliardy USD.

Z následujícího grafu č. 8 zjistíme, že SA vykazuje nejvíce poskytnuté zahraniční pomoci především za poslední interval z celého sledovaného období. Porovnáním tohoto grafu s grafem č. 3 můžeme objevit určité nesrovnalosti, zejména to, že podle grafu 3 SA poskytla nejvíce pomoci v letech 1970–1990. Příčinou zkreslení může být například to, že v grafu 8 pracuji s desetiletými průměry, což může významně devalvovat celkové hodnoty. Pokud vezmeme v potaz, že v uvedeném období, tj. 1970 až 1990, SA nadstandardně financovala omezený počet recipientských států, zatímco do ostatních směřovalo spíše méně rozvojové pomoci, je možné, že v desetiletém průměru dojde k takto významnému zkreslení. Potencionálních vysvětlení je ovšem daleko více, např. chyby v reportování rozvojové pomoci, v horším případě manipulace s financemi a reportováním.

Regionální teritoriální alokace SA; 1971–2015

Graf 8: Teritoriální alokace pomoci SA; 1971–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

Nyní tedy známe regionální alokace arabských donorů a můžeme se blíže podívat na jednotlivé recipientské země. V následující části pracuji pouze se SAE a Kuvajtem, neboť pro SA nejsou detailnější informace ohledně alokované pomoci k dispozici.

V obou následujících tabulkách, tak jako v předchozím případě, pracuji s pěti časovými intervaly¹⁵ a prezentuji v nich seznam 10 hlavních příjemců pomoci v daném období, seřazený od největšího k těm méně významným.

V případě obou arabských donorů je zřejmé, že až na výjimky vždy několik prvních recipientů obdrží nadproporcionální výši pomoci. Pokud například vyjádříme pomoc poskytnutou třem největším příjemcům jako procento z celkové roční průměrné pomoci poskytnuté 10 nejvýznamnějším recipientům, jedná se v případě Kuvajtu o následující hodnoty pro jednotlivá období: 82,4 %, 59,6 %, 52,5 %, 54,6 %, 62,9 %. V případě SAE by potom tyto hodnoty činily: 66,8 %, 56,7 %, 60,2 %, 43,6 %, 84,9 %. Je tedy patrné, že nejvýznamnější recipienti obdrží nejvíce pomoci. Ovšem nemusí se vždy jednat o první tři příjemce, z následujícího textu je zřejmé, že např. u Kuvajtu ve druhém období jsou to čtyři první státy, které získávají jednoznačně nejvíce pomoci, u SAE ve třetím období první dva recipienti, jindy ovšem zlom ani tak patrný není.

¹⁵ (1970; 1980>, (1980; 1990>, (1990; 2000>, (2000; 2010>, (2010; 2015>

1971–1980		1981–1990		1991–2000		2001–2010		2011–2015	
Egypt	720,951	Jordánsko	309,926	Sýrie	109,617	Egypt	92,033	Egypt	90,492
Sýrie	461,136	Sýrie	233,991	Egypt	83,359	Maroko	60,414	Maroko	83,420
Jordánsko	302,467	Bahrajn	147,635	Turecko	66,644	Čína	43,042	Jordánsko	62,424
Jemen	88,242	Jemen	116,079	Bahrajn	59,792	Sýrie	34,016	Súdán	36,414
Bahrajn	77,077	Egypt	76,370	Maroko	50,396	Libanon	24,809	Libanon	32,460
Súdán	39,510	Omán	64,516	Čína	36,789	Súdán	24,753	Pákistán	24,074
Mauritánie	30,548	Turecko	62,697	Libanon	35,521	Omán	22,897	Čína	13,018
Tunisko	29,802	Indie	54,786	Omán	26,730	Bangladéš	19,653	Mauritánie	11,914
Somálsko	25,619	Libanon	48,626	Tunisko	15,156	Jordánsko	18,861	Džibuti	10,914
Maroko	24,956	Čína	43,801	Senegal	10,381	Bahrajn	17,295	Senegal	10,382

Tabulka 3: Předních 10 příjemců pomoci Kuvajtu; 1971–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

1971–1980		1981–1990		1991–2000		2001–2010		2011–2015	
Egypt	1168,189	Sýrie	334,877	Egypt	232,376	Palestina	135,795	Egypt	1057,374
Sýrie	1065,866	Jordánsko	256,845	Omán	150,266	Afghánistán	124,838	Jordánsko	127,033
Jordánsko	436,678	Egypt	199,715	Maroko	87,057	Egypt	120,375	Jemen	121,190
Omán	333,666	Jemen	174,955	Bahrajn	77,814	Maroko	119,017	Maroko	72,419
Maroko	234,875	Maroko	171,309	Pákistán	77,085	Libanon	109,175	Pákistán	48,305
Indie	172,967	Bahrajn	79,923	Bosna a Hercegovina	45,759	Omán	106,881	Afghánistán	34,048
Súdán	150,843	Irák	63,171	Alžírsko	34,826	Jordánsko	44,480	Palestina	31,637
Pákistán	148,960	Turecko	43,042	Sýrie	29,796	Jemen	39,347	Libye	17,761
Jemen	146,495	Omán	38,482	Palestina	22,817	Pákistán	37,367	Irák	13,596
Somálsko	138,879	Alžírsko	31,970	Turecko	21,503	Súdán	34,928	Súdán	13,160

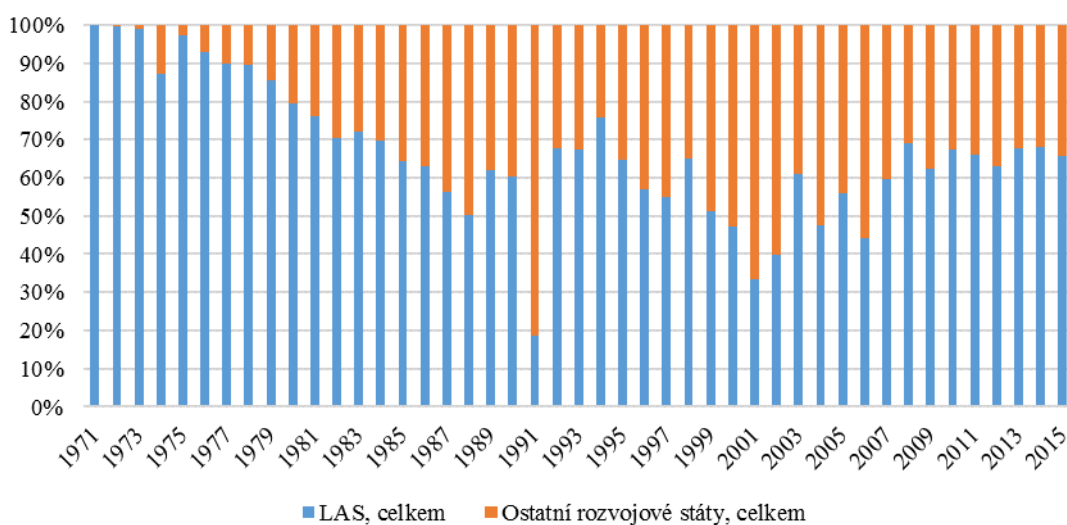
Tabulka 4: Předních 10 příjemců pomoci SAE; 1971–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

Jak je možné vidět z předchozích dvou tabulek č. 3 a 4, hlavními příjemci zahraniční pomoci arabských donorů jsou především arabské státy sdružené v organizaci LAS. Protože se ovšem jedná o desetileté průměry, mohou být data nedostatečně detailní, pokud hovoříme o podílu, jakým arabští donoři financují spřátelené státy. V poslední části této podkapitoly se proto podíváme na podíl kuvajtské a emirátské pomoci alokované do arabských států sdružených v LAS na celkové pomoci obou donorských zemí, a to v jednotlivých letech období 1971–2015.

Podíl pomoci poskytnuté LAS a ostatním rozvojovým státům;
Kuvajt 1971–2015

Graf 9: Podíl pomoci LAS a ostatním rozvojovým státům; Kuvajt 1971–2015

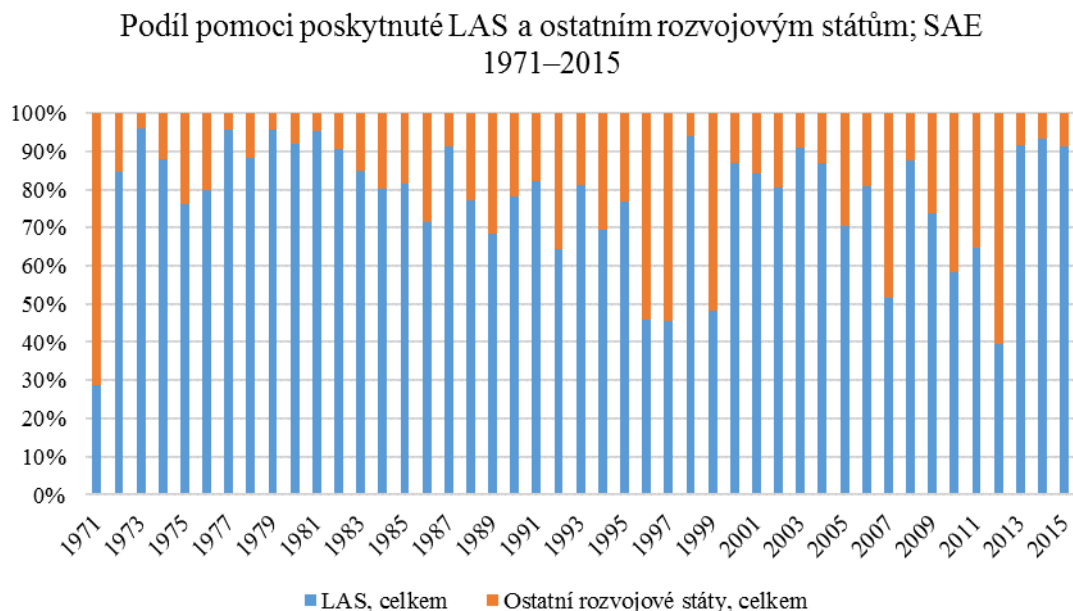
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014)

Na předchozím grafu č. 9 můžeme velice přehledně vidět, že pomoc arabským státům je nadproporcionálně významnější než pomoc ostatním recipientským státům. Kuvajt na začátku sledovaného období, tj. od 1971 až do roku 1980, poskytoval více než 80 % celkové poskytnuté pomoci do států LAS. V prvních dvou letech se dokonce jedná o téměř celý rozpočet, který směřuje do arabských států.

V roce 1988 potom nově dochází k situaci, kdy je pomoc distribuována v poměru 50 % do arabských a 50 % do nearabských států, této distribuce je znovu dosaženo pouze v letech 1999–2002 a 2004, resp. 2006. V roce 1991 bezprecedentně dosahuje pomoc ostatním rozvojovým státům více než 80 % z celkové poskytnuté pomoci, hlavním recipientem Kuvajtu v tomto roce je Turecko. Ve zhruba prvních pěti letech nového tisíciletí je pomoc relativně vyrovnaná, přibližně polovina je směřována do

arabských států, polovina do nearabských. Současný trend je takový, že během posledních deseti let alokace arabským recipientům oscilují přibližně kolem hodnoty 65 % z celkové poskytnuté pomoci.

Graf 10: Podíl pomoci LAS a ostatním rozvojovým státům; SAE 1971–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014)

Graf č. 10 zachycuje zahraniční alokace SAE, na kterých můžeme vidět, že během celého sledovaného období je pomoc arabským státům nadproporcionálně vyšší než pomoc nearabským státům, s výjimkou několika málo let.

V prvním sledovaném roce, tj. 1971, dosahuje pomoc nearabským státům více než 70 % z celkové poskytnuté pomoci, této úrovně se podaří znovu dosáhnout pouze v několika letech, a sice 1996, 1997, 1999 a 2012, SAE alokovaly 50 % a více z celkové zahraniční pomoci nearabským státům. Během sledovaného období osciluje rozvojová pomoc SAE poskytnutá do států LAS přibližně kolem 80 %. Výjimku tvoří výše uvedené roky a některá další období, kdy došlo k relativnímu snížení podílu pomoci do států LAS vzhledem k ostatním regionům.

V obecném vymezení tedy můžeme tvrdit, že teritoriální alokace arabské pomoci inklinují především do arabských států sdružených v LAS. Neumayer (2003: 11) tento závěr empiricky potvrzuje a poznamenává, že jednoznačně větší podíl arabské pomoci směřuje do arabských (resp. islámských) států. Stejně východisko zaujímá Villanger

(2007: 9), podle kterého jsou arabští donoři významně orientovaní na ostatní arabské státy.

2.1.3 Sektorové alokace pomoci arabských donorů

Podívejme se nyní na sektorové alokace arabských donorů podle dostupných dat databáze OECD. Sektorová data Saúdské Arábie bohužel nejsou na této databázi k dispozici, v následujícím textu proto tento arabský donor chybí.

Podle standardů OECD lze rozlišit následující sektory pro zahraniční pomoc.

Sociální infrastruktura	Tato kategorie zahrnuje takovou pomoc, která je cílena na rozvoj lidského kapitálu a zlepšení životních podmínek lidí. V širším pojetí lze hovořit o třech podkategoriích, kterými jsou: 1. Vzdělání. 2. Zdravotnictví. 3. Dodávky vody, sanitace a odpady.
Ekonomická infrastruktura	Tato kategorie (sektor) pro směřování zahraniční pomoci zahrnuje především pomoc určenou pro rozvoj veřejných služeb, které následně podporují ekonomické aktivity. V širším pojetí sem lze zahrnout tyto podkategorie: 1. Energie. 2. Transport a komunikace.
Produkční sektor	Sektorová podpora poskytovaná do všech produkčních odvětví dané ekonomiky. Jednotlivé podkategorie lze dělit takto: 1. Zemědělství, rybolov a lesnictví. 2. Průmysl, těžba a stavebnictví. 3. Obchod a turismus.
Multi-sektorová pomoc	Podle OECD se jedná o kategorii, která zahrnuje finance určené na takové projekty, jež svým zaměřením přesahují několik sektorů.
Snížení dluhu	Rozvojová pomoc je určena na snížení dluhu daného recipientského státu.
Humanitární pomoc	Kategorie zahrnuje rozvojové finance, respektive humanitární pomoc realizovanou v cílové zemi s cílem snížit utrpení obyvatel.
Nespecifikováno	Poslední kategorie zahrnuje všechny projekty a rozvojové finance poskytnuté cílové zemi, které ovšem nejde zařadit do jiné kategorie pomoci.

Tabulka 5: Standardizované sektory pro poskytnutí ODA
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotlivé kategorie a z nich vycházející podkategorie se i dále dělí na zcela konkrétní oblasti pomoci. Pro účely této diplomové práce ovšem postačí pouze tento základní přehled sektorů rozvojové pomoci dle definice OECD.

Arabští donoři, tedy Kuvajt a SAE, vykazují vlastní sektorové alokace v rámci bilaterální rozvojové spolupráce teprve posledních pár let. V tomto konkrétním případě byla dostupná data získána za období od 2010 do 2015. Hodnoty jednotlivých kategorií byly prostě sečteny a vyděleny, čímž byla získána průměrná roční sektorová alokace v daném pětiletém období. Kromě toho pro dokreslení alespoň krátkodobého vývoje sektorových preferencí arabské pomoci přikládám do následujícího textu skupinové grafy pro porovnání sektorových preferencí za roky 2010 a 2015.

Pokud se zaměříme na konkrétní sektory pomoci, dojdeme k závěru, že většina rozvojových financí arabských donorů je směřována do (spíše větších) infrastrukturních projektů, čímž se v podstatě zásadně liší od DAC států a jejich sektorových priorit (Tok, 2015: 3). Podle Toka totiž DAC státy poskytují pomoc převážně v rámci sociálních služeb¹⁶. Historicky se ovšem DAC priority vyvíjely a jejich zaměření na podporu sociálních služeb je realitou teprve několika posledních let (Shushan a Marcoux, nedatováno: 31).

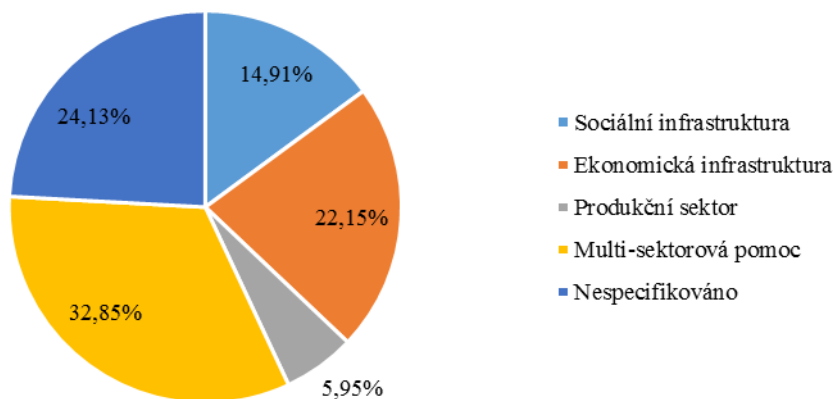
Přestože Shushan a Marcoux (nedatováno: 27–29) tvrdí, že po dobu svého působení zůstávají sektorové alokace bilaterálních arabských donorů pozoruhodně stabilní, v následujícím textu uvidíme spíše opak. Na základě statistik z databáze OECD je možné tvrdit, že sektorové priority prodělaly v posledních pěti letech některé významné kvantitativní změny. Kromě toho si jsou arabští donoři velice blízcí v sektorových prioritách poskytované pomoci, a to nejenom ti bilaterální mezi sebou, ale i multilaterální organizace vůči bilaterálním. Za možné vysvětlení této situace je možné považovat to, že bilaterální finance jsou v posledních letech směřovány do multilaterálních organizací, které potom přebírají sektorové priority.

Podívejme se nyní na první graf (č. 11) sektorových alokací kuvajtské pomoci ve sledovaném období. Za hlavní sektor v případě Kuvajtu lze považovat multi-sektorovou pomoc následovanou nespécifikovanými projekty a nakonec ekonomickou infrastrukturu. Méně významné jsou potom finance směřované do sociální

¹⁶ Směřují např. do zdravotnictví, školství a dobrého vládnutí.

infrastruktury a produkčního sektoru. V případě Kuvajtu je zcela irrelevantní sektor snížení státního dluhu a humanitární pomoc, která z celkové poskytnuté pomoci dosahuje marginálních hodnot; v grafu tedy nejsou tyto sektory uvedeny.

Sektorové alokace zahraniční pomoci Kuvajtu; 2010–2015

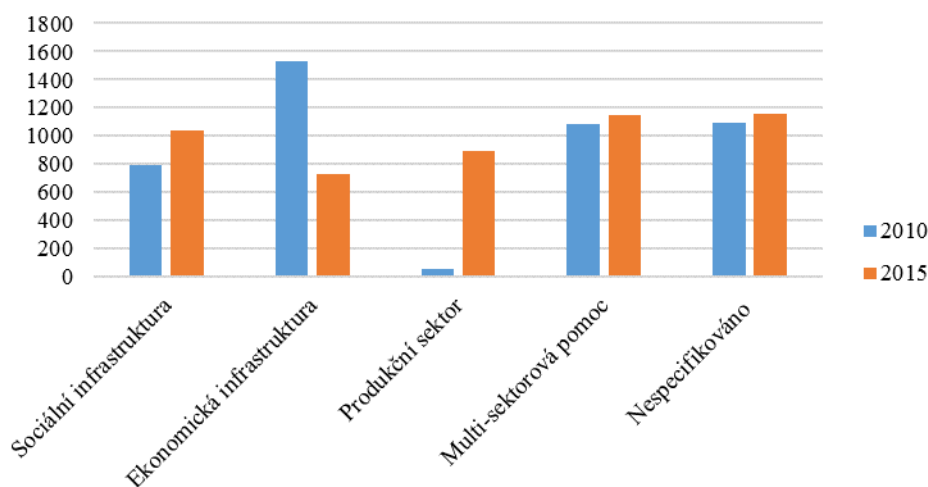
Graf 11: Sektorové alokace Kuvajtu; součet za roky 2010–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

Komparaci let 2010 a 2015 zachycuje graf č. 12, na kterém můžeme vidět, že je to především produkční sektor, který zaznamenal signifikantní růst v objemech alokované pomoci. Mírný nárůst je také patrný v sektoru sociální infrastruktury. Zásadní pokles objemů rozvojových financí je patrný v sektoru ekonomické infrastruktury.

Porovnání sektorových alokací Kuvajtu; 2010 a 2015

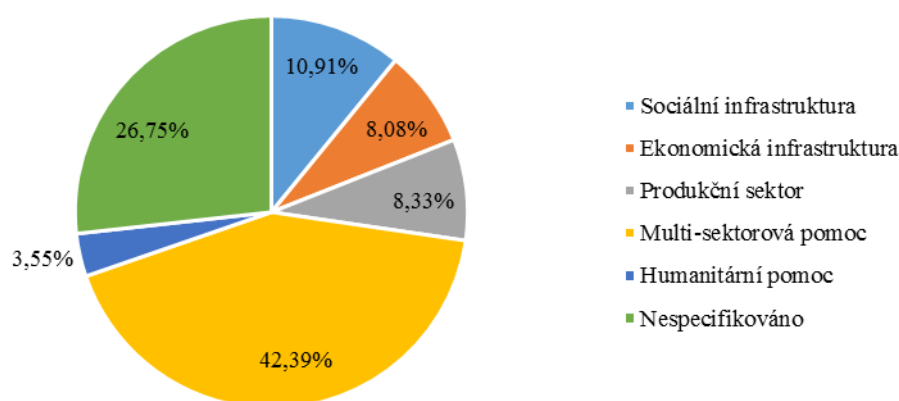
Graf 12: Porovnání sektorových alokací Kuvajtu, roky 2010 a 2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

Sektorové alokace pomoci SAE zachycuje následující graf č. 13. Za hlavní sektor, stejně jako v případě Kuvajtu, lze považovat multi-sektorovou pomoc. Tato multi-sektorová pomoc je následována podporou nespécifických projektů a projektů sociální infrastruktury. Méně významné jsou potom finance směřované do produkčního sektoru, ekonomické infrastruktury a na humanitární pomoc. Finance na snížení státního dluhu neposkytuje SAE v podstatě žádné; tento sektor tedy není na grafu zaznamenán.

Sektorové alokace zahraniční pomoci SAE; 2010–2015

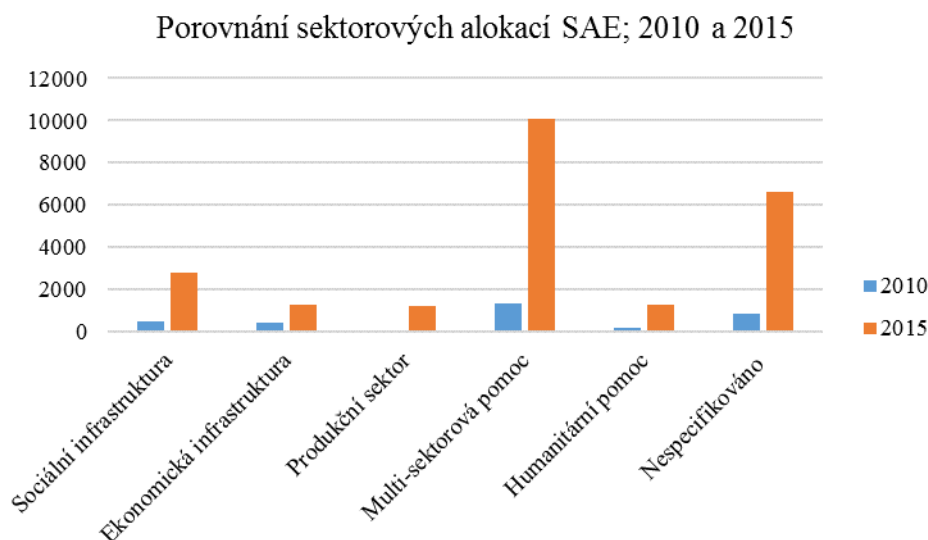

Graf 13: Sektorové alokace Spojených arabských emirátů; součet za roky 2010–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

Na grafu č. 14 zjistíme, že při porovnání let 2010 a 2015 došlo k masivnímu nárůstu objemu pomoci do multi-sektorových a nespécifických projektů. Ostatní sektory jako sociální infrastruktura a produkční sektor jsou až na drobné změny v podstatě konstantní co do výše poskytnutých finančních prostředků.

Graf 14: Porovnání sektorových alokací SAE, roky 2010 a 2015.
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.
Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD)

U SAE i Kuvajtu můžeme najít společné trendy, na jejichž základě oba tito arabští donoři alokují své rozvojové finance především do multi-sektorových a nespecifických projektů. Tyto konkrétní sektory zahraniční pomoci bohužel neumožňují hlubší analýzu. Další sektorové priority nám ovšem dovolují určité pochopení pomoci SAE a Kuvajtu. Jde především o zaměření na sociální infrastrukturu státu u SAE, tedy zaměření na podporu lidského kapitálu, zatímco Kuvajt investuje spíše do ekonomické infrastruktury, tj. do ekonomických aktivit příjemce. Oba státy nicméně vynakládají velice marginální část rozvojových financí na humanitární pomoc; Kuvajt dokonce pod jedno procento. Stejně tak tvoří zanedbatelnou položku akce na snížení dluhu; u SAE dokonce nulovou. Za spíše okrajový lze také považovat produkční sektor, do něhož oba arabští donoři investují menší finanční prostředky. V obecném slova smyslu jsou tedy alokované finance spíše hůře interpretovatelné.

2.1.4 Reportování rozvojové pomoci

Detailnější rozbor oficiálně reportovaných toků bilaterálních financí rozvojové pomoci předkládají Shushan a Marcoux (nedatováno: 11–14), kteří upozorňují na zajímavý fenomén. Podle nich jsou totiž tato oficiální data o objemech pomoci značně poddimenzovaná a množství reálně poskytnutých financí je daleko vyšší. Za hlavní bariéry při reportování pomoci považují především nedostatečné kapacity pro sběr dat o pomoci a nereportované finanční transfery, které neprocházejí bilaterálními agencemi.

Pokud se nyní podíváme blíže na problémy s kapacitami pro sběr a reportování dat o poskytnuté pomoci, zjistíme následující obtíže. Arabští bilaterální donoři nereportují data konzistentně každý rok, ale naopak jsou zde slepá místa, resp. chybějící roky, za které zkrátka nejsou oficiální data o poskytnuté pomoci dostupná. Nejenom tedy, že není možné zkoumat toky rozvojových financí na základě spolehlivých dat, ale samotní donoři nemají přesné informace o tom, kolik a komu poskytli prostředků (Shushan a Marcoux; nedatováno: 11–13).

Jsou zde také patrné neshody ve vymezení toho, co vlastně za rozvojovou pomoc lze považovat a co už nikoli. Standardy DAC donorů a jejich reportování konkrétních typů pomoci jsou jasné, ovšem arabští donoři je nijak vážně nedodržují. Jako konkrétní příklad uvádí Shushan a Marcoux (nedatováno: 12) odpouštění dluhu. Podle nich se velmi často jedná o způsob, jakým arabští donoři dosahují vlastních politických cílů, projekty na odpuštění dluhu tedy často vůbec neprocházejí oficiálními rozvojovými agencemi, nejsou proto v podstatě nikde zaznamenány.

Za druhou bariéru reportování rozvojových financí arabských donorů považují Shushan a Marcoux (nedatováno: 13–14) nereportované transfery. Veřejně reportovaná bývá pouze arabská rozvojová pomoc, která prochází tím, co autoři označují jako etablované institucionální kanály rozvojové pomoci. Kromě těchto transferů také nezřídka poskytují arabské vlády další nereportované transfery. Hlavním donorem poskytujícím netransparentní rozvojovou pomoc je Saúdská Arábie, která většinu rozvojových financí vůbec nereportuje. SA se tak ze všech arabských donorů jeví jako nejnepředvídatelnější.

2.1.5 Oficiální rozvojové agencie

Jak již bylo řečeno, arabští donoři Kuvajt, SAE a Saúdská Arábie jsou státy, které mají vlastní oficiální rozvojové agentury. Do jaké míry je jejich práce transparentní a efektivní, ponecháme nyní stranou a v této podkapitole se zaměříme na prostý popis jednotlivých bilaterálních rozvojových agentur.

Arabské bilaterální organizace jsou sdruženy společně s těmi multilaterálními pod *Coordination Group of Arab National and Regional Development Institutions* (CG). Tato instituce sdružuje celkem 16 organizací, nejedná se ovšem pouze o ty, které poskytují zahraniční rozvojovou pomoc, ale např. i některé exportní či obchodní instituce (ADP, 2014).

Jak se shodují Shushan a Marcoux (nedatováno: 5) spolu s Momani a Ennis (2012: 616), Koordinační skupina byla založena v roce 1975 s hlavním cílem mezinárodní spolupráce a především koordinace finančních toků od arabských donorů.¹⁷ Za základní mechanismus, kterým jsou koordinovány rozvojové aktivity, lze označit pravidelná setkávání provozních ředitelů jednotlivých členských organizací. Organizace se také podle reportu Světové banky (2010: 31) snaží o podporu a optimalizaci ve využívání omezených zdrojů svých členů a sjednocení mnohdy rozličných politik a procedur poskytování rozvojové pomoci.

Konkrétní bilaterální agencie zastupující arabské národní vlády jsou dle reportu vydaného Koordinační skupinou (2014: 42–47) následující.

Stát	Název instituce	Založení
Kuvajt	Kuwait Fund for Arab Economic Development ¹⁸	1961
SAE	Abu Dhabi Fund for Development ¹⁹	1971
SA	Saudi Fund for Development ²⁰	1974
Katar	Qatar Development Fund	N/A

Tabulka 6: Členské bilaterální agencie koordinační skupiny arabských donorů. Převzato z CREST REPORT (2017); Upraveno pro účely diplomové práce.

Pojďme se nyní podívat detailně na první bilaterální agenturu státu Kuvajt. Tato rozvojová agentura oficiálně deklaruje jako účel svého působení asistenci arabským a jiným rozvojovým státům v rozvoji jejich ekonomických kapacit, a to především poskytováním půjček určených k implementaci rozvojových programů (KFAED, 2015).

Kuvajtská rozvojová agentura je nejstarší bilaterální organizace na Blízkém východě, byla založena již v roce 1961 (CREST 2014: 45). Za dobu svého dlouhého působení prošla organizace významnými změnami, v 60. letech minulého století se zaměřovala zejména na arabské rozvojové státy, teprve od 70. let začala organizace

¹⁷ První oficiální setkání CG se uskutečnilo v září 1975, zakládajícími členy byly Kuvajt, SAE, SA a bilaterální Arabský fond pro ekonomický a sociální rozvoj (WB, 2010: 31).

¹⁸ Oficiální internetové stránky agentury <https://www.kuwait-fund.org/>

¹⁹ Oficiální internetové stránky agentury <https://www.adfd.ae/>

²⁰ Oficiální internetové stránky agentury <http://www.sfd.gov.sa/>

poskytovat finance i ostatním rozvojovým regionům. V dnešní době již není rozpočet organizace závislý na kuvajtské vládě, ale je skládán především ze splátek půjčených financí a úroků a vlastních investičních aktivit (Shushan a Marcoux, nedatováno: 9–10).

Rozvojová agentura Spojených arabských emirátů se sídlem v Abú Zabí byla založena jako druhá, v roce 1971 (CREST 2014: 42). Hlavním cílem organizace je poskytovat pomoc rozvojovým státům k dosažení udržitelného ekonomického růstu a redukce chudoby, a to poskytnutím finančních zdrojů. Organizace dále podporuje upevňování partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a předávání mezinárodních zkušeností k zajištění efektivity pomoci (ADFD, 2015).

Saúdská Arábie a její rozvojová agentura působí na mezinárodní scéně rozvojové spolupráce od roku 1975. Navzdory skutečnosti, že byla samotná organizace oficiálně založena jako poslední ze tří hlavních arabských donorů, poskytla v podstatě nejvíce rozvojových financí (CREST, 2014: 47). Jako hlavní, v zakládající listině zakotvený cíl organizace lze považovat spolupráci, resp. participaci na financování rozvojových projektů v rozvojových zemích, a to poskytováním půjček a podporou národního exportu nezaloženého na ropě (SFD, 2013). Podle Shushan a Marcoux (nedatováno: 10) je podpora neropného exportu Saúdské Arábie novým cílem, který tato národní rozvojová agentura podporuje teprve od přelomu tisíciletí.

Poslední bilaterální agenturou je národní agencie Kataru. Podle posledního vydaného reportu CG je tato organizace teprve v počáteční fázi zakládání a prozatím nejsou dostupné žádné bližší informace (CREST, 2014: 46). Na druhou stranu podle Světové banky poskytla vláda Kataru v období od roku 1974 do roku 2007 celkem 4,370 miliardy USD na rozvojovou pomoc, viz příložený graf č. 15. Poskytnutá pomoc vládou Kataru ovšem neodpovídá standardům DAC, hodnoty proto nejsou porovnatelné s ostatními arabskými donory (WB, 2010: 9).

Významná je také skutečnost, že rozvojové agentury na počátku svého působení neměly valný význam. Podle Carrolla a Hynese (2013: 4) byla většina rozvojové pomoci arabských donorů nejdříve poskytována přes ministerstva financí či různé fondy, a to dle uvážení vládnoucích rodin. V průběhu let ovšem jejich význam značně posílil.

Graf 15: Vývoj poskytnuté zahraniční pomoci Kataru za období od 1974 do 2007
Zdroj: WB (2010: 73), vytvořeno autorem
Jednotka: Miliony USD

2.2 Multilaterální arabské agencie

Navzdory zaměření diplomové práce na bilaterální rozvojovou pomoc arabských donorů považují za důležité alespoň stručně charakterizovat multilaterální arabské organizace, respektive multilaterální rozvojovou pomoc arabských donorů.

V podstatě všechny multilaterální organizace arabských donorů, stejně tak jako národní bilaterální organizace, jsou sdruženy v organizaci CG. V současné době působí v mezinárodním prostředí celkem 7 arabských multilaterálních organizací, poskytujících zahraniční rozvojovou pomoc. Jejich detailní přehled prezentují v následující tabulce č. 7.

Název instituce	Založení a sídlo	Hlavní cíl organizace	Recipienti pomoci
Islamic Development Bank (IDB) ²¹	1975; SA	Podpora ekonomického rozvoje a sociálního růstu členských států a muslimských komunit	Členské státy a muslimské komunity
The Arab Fund for Economic and Social Development	1974; Kuvajt	Finanční podpora ekonomického a sociálního	Členské státy a soukromé

²¹ IDB funguje jako skupina pěti nezávislých orgánů, kterými jsou *Islamic Development Bank (IDB)*, *Islamic Research & Training Institute (IRTI)*, *Islamic Corporation for Development of the Private Sector (ICD)*, *Islamic Corporation for Insurance of Investment and Export Credit (ICIEC)* a *International Islamic Trade Finance Corporation (ITFC)* (WB, 2010: 58).

(AFESD)		rozvoje	instituce
The OPEC Fund for International Development (OFID)	1976; Rakousko	Podpora sociálních a ekonomických programů v rozvojových zemích	Rozvojové země
The Arab Bank for Economic Development in Africa (BADEA)	1975; Súdán	Posilování ekonomické, finanční a technické spolupráce arabských a afrických států	Africké rozvojové země
The Arab Gulf Programme for UN Development Organizations (AGFUND)	1980; SA	Podpora udržitelného lidského rozvoje a těch nejzranitelnějších skupin	Agencie OSN, arabské NNO a mezinárodní organizace
Arab Monetary Fund (AMF)	1976; SAE	Pokládání základů ekonomické integrace arabských států a podpora jejich ekonomického rozvoje	Členské státy

Tabulka 7: Členské multilaterální organizace koordinační skupiny arabských donorů. Převzato z WB (2010: 57–58). Upraveno pro účely diplomové práce.

Je také zajímavé, že za dlouhou dobu působení arabských států v mezinárodním prostředí vznikla i jedna ad hoc multilaterální instituce²², *Gulf Organization for Development of Egypt* (GODE), která ovšem ukončila všechny programy v roce 1978 po mírových jednáních Egyptu s Izraelem (Villanger 2007: 7).

2.2.1 Teritoriální alokace multilaterálních arabských organizací

V následující části se podíváme na teritoriální priority multilaterálních arabských organizací. Jednotlivé tabulky zachycující hlavních 10 příjemců zahraniční pomoci arabských multilaterálních donorů vycházejí ze čtyř časových intervalů²³, které byly voleny s ohledem na dostupná statistická data.

Oproti bilaterálním organizacím, jak tvrdí Villanger (2007: 9), se multilaterální významně liší v teritoriálních preferencích. Zatímco organizace AFESD se výhradně a zcela explicitně zaměřuje na arabské státy, ostatní organizace nikoli a jejich široký

²² Někteří autoři také uvádí pouze 6 arabských multilaterálních organizací, viz například Momani a Ennis (2012), ti nezahrnují do těchto organizací AMF.

²³ (1980; 1990>, (1990; 2000>, (2000; 2010>, (2010; 2015>

teritoriální záběr je patrný, a to i z následujících tabulek. Je však nutné poznamenat, že celkové alokace AFESD mnohonásobně převyšují rozpočet ostatních organizací. Pokud se podíváme na pětileté období od 2010 do 2015, uvidíme, že roční průměr součtu alokací organizací ODB, BADEA a OFID odpovídá hodnotě 793,58 mil. USD, zatímco průměr roční alokace v případě samotné multilaterální AFESD se rovná hodnotě 872,58 mil. USD (OECDa, 2017).

1981–1990		1991–2000		2001–2010		2011–2015	
Rwanda	4,182	Burkina Faso	4,387	Mosambik	7,792	Senegal	8,756
Mali	4,132	Senegal	3,400	Senegal	6,762	Mosambik	7,474
Zimbabwe	3,360	Botswana	3,344	Mali	6,296	Guinea	7,446
Burundi	3,024	Guinea	2,738	Burkina Faso	5,882	Tanzanie	5,884
Lesotho	2,521	Ghana	2,666	Etiopie	5,646	Etiopie	5,852
Botswana	2,489	Mosambik	2,329	Čad	5,124	Pobřeží slonoviny	5,848
Kapverdy	2,430	Zimbabwe	2,199	Ghana	4,976	Madagaskar	5,812
Mauritius	2,294	Rwanda	1,945	Gambie	4,365	Mali	5,206
Angola	2,129	Mauritius	1,483	Benin	3,929	Kapverdy	5,046
Burkina Faso	2,069	Eritrea	1,372	Keňa	3,797	Čad	4,500

Tabulka 8: Předních 10 příjemců pomoci organizace BADEA; 1981–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

1981–1990		1991–2000		2001–2010		2010–2015	
Jemen	38,893	Egypt	36,943	Mauritánie	32,248	Súdán	71,834
Súdán	21,113	Maroko	31,627	Súdán	25,254	Maroko	60,826
Maroko	19,173	Tunisko	17,462	Maroko	25,118	Mauritánie	49,786
Mauritánie	16,487	Sýrie	9,674	Tunisko	16,701	Jemen	43,910
Somálsko	14,743	Jordánsko	5,062	Jemen	16,470	Džibuti	13,170
Tunisko	14,152	Jemen	4,329	Egypt	16,278	Sýrie	5,692
Sýrie	11,455	Bahrajn	4,109	Jordánsko	15,683	Libanon	2,392
Džibuti	5,358	Mauritánie	3,238	Džibuti	1,549	Palestina	1,440
Jordánsko	4,566	Libanon	2,880	Libye	0,277	Somálsko	0,222
Irák	3,757	Omán	2,385	Palestina	0,162	Komoro	0,178

Tabulka 9: Předních 10 příjemců pomoci organizace AFESD; 1981–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

1981–1990		1991–2000		2001–2010		2011–2015	
Jemen	6,780	Bangladěš	2,037	Indonésie	15,760	Tádžikistán	8,518
Mauritánie	4,828	Senegal	1,857	Burkina Faso	13,008	Mauritánie	8,280
Senegal	4,594	Jemen	1,613	Mali	11,917	Gambie	8,154
Burkina Faso	4,438	Súdán	1,525	Mauritánie	10,101	Togo	7,316
Irák	4,086	Pákistán	1,484	Senegal	9,988	Sierra Leone	7,104
Mali	3,951	Libanon	1,259	Súdán	9,230	Mosambik	6,744
Niger	3,517	Írán	1,250	Jemen	9,024	Senegal	6,690
Guinea	3,204	Burkina Faso	0,901	Bangladěš	8,376	Pobřeží slonoviny	6,064
Jordánsko	2,156	Guinea	0,899	Pákistán	7,713	Afghánistán	6,028
Sýrie	2,146	Čad	0,896	Tádžikistán	7,163	Kyrgyzstán	5,832

Tabulka 10: Předních 10 příjemců pomoci organizace IDB; 1981–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

1981–1990		1991–2000		2001–2010		2011–2015	
Bangladěš	15,732	Vietnam	5,226	Egypt	9,407	Egypt	13,016
Indie	14,854	Čad	2,301	Kolumbie	6,345	Pákistán	12,056
Jemen	11,534	Palestina	2,134	Kuba	5,070	Dominikánská republika	11,298
Tanzanie	9,908	Severní Korea	1,756	Etiopie	4,955	Burundi	10,276
Súdán	8,218	Guatemala	1,579	Niger	4,483	Vietnam	10,072
Thajsko	6,948	Burkina Faso	1,429	Maroko	4,331	Palestina	8,952
Pákistán	6,348	Eritrea	1,366	Mali	4,202	Čína	8,312
Honduras	5,257	Uganda	1,319	Tanzanie	4,136	Súdán	8,104
Myanmar	5,235	Peru	1,242	Ghana	3,798	Tunisko	7,470
Senegal	4,535	Mosambik	1,209	Nicaragua	3,757	Bolívie	7,130

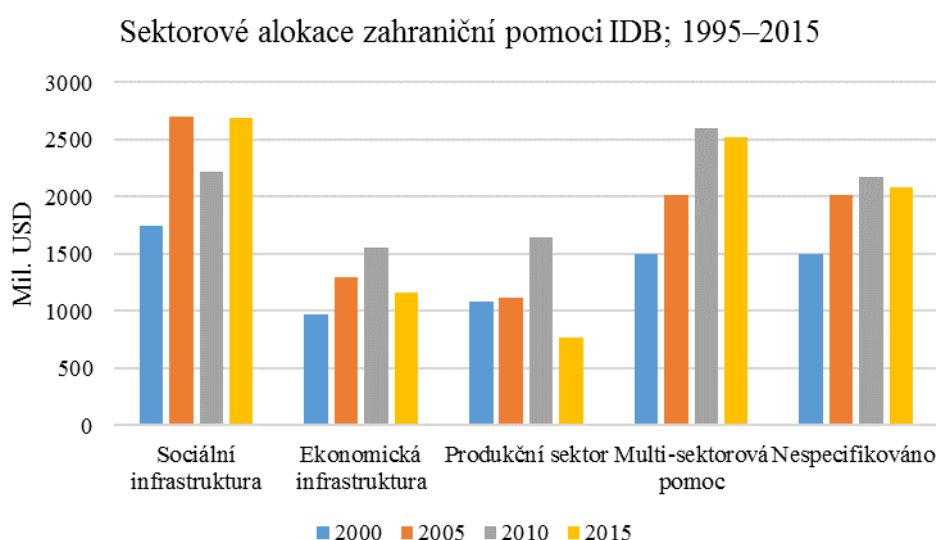
Tabulka 11: Předních 10 příjemců pomoci organizace OFID; 1981–2015

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

2.2.2 Sektorové alokace multilaterálních arabských organizací

Do kterých sektorů alokují pomoc multilaterální arabské agencie, popisují Shushan a Marcoux (nedatováno: 23–24), podle kterých jsou jejich sektorové priority do značné míry podobné těm u bilaterálních organizací. Podle nich totiž dochází v posledních letech k posunu těžiště financování arabské pomoci od bilaterálních organizací k multilaterálním, které však přebírají trendy původních bilaterálních. Jak autoři dále tvrdí, s postupnou změnou od financování velkých infrastrukturních projektů k menším sociálním *welfare* projektům je využití multilaterálních institucí výhodnější pro jejich expertní možnosti a kapacity.²⁴

Graf 16: Sektorové alokace IDB; 5leté intervaly 1995–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

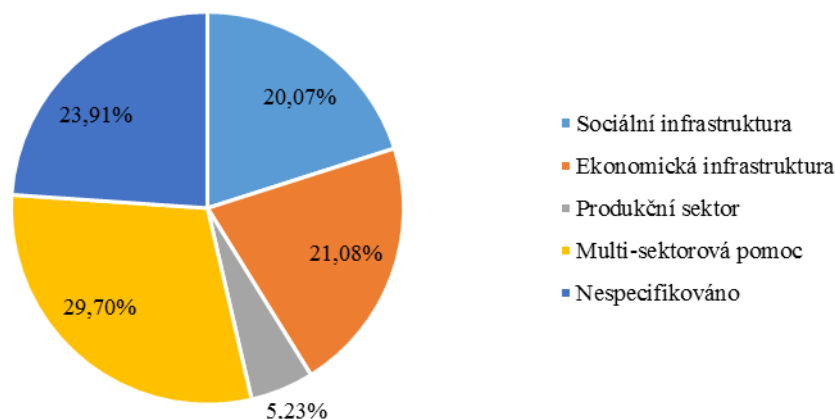
Výše uvedený graf č. 16 obsahuje sektorové alokace zahraniční pomoci IDB. Graf vychází ze čtyř pětiletých intervalů²⁵, které zachycují posledních 20 let vývoje této organizace. Jak můžeme vidět, významný růst pomoci za celé sledované období, s mírným propadem v letech 2005 až 2010, zaznamenal především sektor sociální infrastruktury. Stejně tak zaznamenala nárůst multi-sektorová pomoc, a to poměrně konzistentně od začátku sledovaného období. Finance směřované do nespecifikovaných projektů se stabilně drží na stejné úrovni posledních 15 let, nejméně významnými jsou

²⁴ Vycházejí z delegační teorie (*Delegation Theory*) autorů Hawkinse, Lakea, Nielsona, Tierneyho (2006).

²⁵ <1995; 2000>, (2000; 2005>, (2005; 2010>, (2010; 2015>

potom ekonomická infrastruktura a produkční sektor, který navíc v posledních letech zaznamenal výrazný propad.

Sektorové alokace zahraniční pomoci BADEA; 2010–2015

Graf 17: Sektorové alokace BADEA; součet za roky 2010–2015.

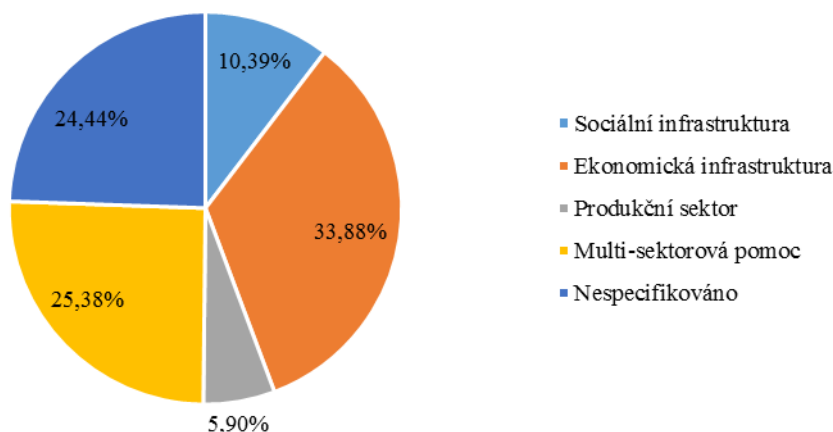
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

Pro organizaci BADEA byla data graficky zpracována pouze za období 2010–2015. Za toto období jsou dané hodnoty sečteny a zprůměrovány. Výsledné hodnoty tedy odpovídají roční průměrné hodnotě rozvojových financí směřovaných do konkrétního sektoru pomoci. K tomuto řešení bylo třeba přistoupit s ohledem na nedostatečně konzistentní data.

V případě organizace BADEA (graf č. 17) tedy můžeme vidět, že sektorově je pomoc směřována hlavně do multi-sektorových projektů, které jsou následovány nespecifikovanými projekty. Nižším podílem je zastoupena pomoc směřovaná do ekonomické infrastruktury a sociální infrastruktury. Poslední je produkční sektor, do kterého za sledované období putuje jednoznačně nejméně finančních prostředků. Jak také můžeme vidět, BADEA neposkytuje žádné finance na humanitární pomoc a na snižování zahraničního dluhu cílových zemí.

Sektorové alokace zahraniční pomoci AFESD; 2010–2015

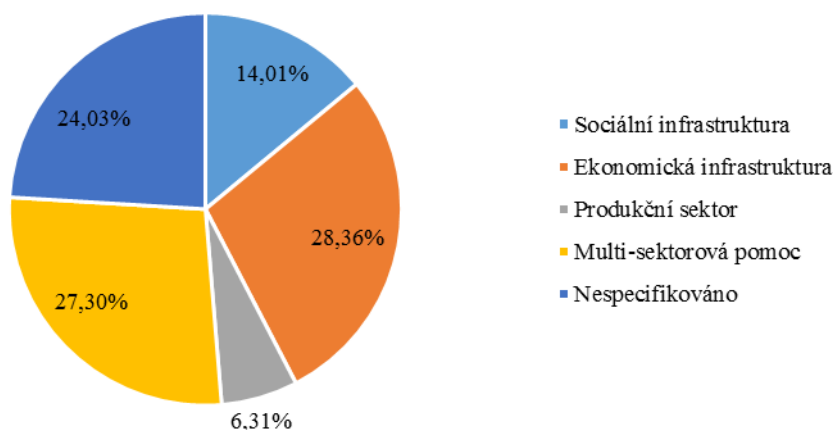
Graf 18: Sektorové alokace AFESD; součet za roky 2010–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

Předposlední sledovanou je arabská organizace AFESD (graf č. 18). Jednoznačně nejvýznamnějším sektorem je v tomto případě ekonomická infrastruktura následována multi-sektorovou pomocí a nespecifikovanými projekty. Druhý a třetí sektor této organizace v podstatě shodně zahrnuje zhruba 25 % rozvojových financí z celkového rozpočtu organizace. Posledními jsou potom sektor sociální infrastruktura a produkční sektor. Stejně tak jako v předchozím případě můžeme vidět, že AFESD nealokuje žádné rozvojové finance v rámci humanitární pomoci a snižování státního dluhu.

Sektorové alokace zahraniční pomoci OFID; 2010–2015

Graf 19: Sektorové alokace OFID; součet za roky 2010–2015.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014); ROČNÍ PRŮMĚR.

Poslední organizací je OFID (graf č. 19), v jejímž případě je zahraniční pomoc alokována zejména do sektoru ekonomické infrastruktury. Ten je podobně jako v případě AFESD následován pomocí multi-sektorovou a nespecifikovanými projekty. Menší význam má sektor sociální infrastruktury a produkční sektor. Stejně tak jako v případě AFESD a BADEA můžeme vidět, že OFID nealokuje žádné rozvojové finance na humanitární pomoc a snižování státního dluhu. Toto je charakteristika, kterou v podstatě sdílí všechny multilaterální, stejně jako bilaterální arabské agencie.

2.3 Spolupráce arabských donorů a DAC států

Toto téma lze považovat za stěžejní s ohledem na to, že důraz na efektivní spolupráci s nečlenskými státy OECD je jedním z nejdůležitějších stavebních kamenů této multilaterální organizace, ukotvených v zakládající listině (OECDb, 2017).

Prvotní snahy o spolupráci mezi arabskými donory a členy organizace OECD lze datovat již do období 70. let minulého století. Podle Carrola a Hynese (2013: 5–6) byly tyto prvotní snahy motivované především ropnou, resp. energetickou krizí, což dle názoru autorů bylo základním bodem různých vyjednávání. Mezinárodní pomoc a její koordinace byla v této době spíše sekundárním tématem. Přesto se již v roce 1977 podařilo členským státům organizace OPEC a OECD dojednat založení organizace *International Fund for Agricultural Development* (IFAD), zaměřené hlavně na podporu zemědělské produkce v rozvojových zemích.

Organizace OPEC, jak tvrdí Carroll a Hynes (2013: 7), a její členské státy byly spíše méně nakloněny dalším jednáním s OECD, a to především z obav o energetické zájmy této evropské organizace. Společenství OPEC se proto orientuje spíše na Organizaci spojených národů (UN²⁶), hlavně na agencii *United Nations Conference on Trade and Development* (UNCTAD). Státy DAC ovšem pokračovaly ve snahách o navázání bližší spolupráce, a to především z toho důvodu, že arabští bilaterální donoři a multilaterální organizace poskytovaly velkorysé objemy financí na rozvojovou pomoc. Ve stejný čas objemy poskytnuté pomoci od států DAC klesaly z důvodu pokračující ropné krize.

Oficiálně se začaly členské státy organizací DAC a OPEC scházet každoročně, a to od roku 1978 až do roku 1989, kdy byla tato setkávání zrušena na neurčito.

²⁶ Zkratka vychází z anglického United Nations (UN).

Především období 80. let bylo typické mnoha dramatickými změnami v mezinárodním prostředí. Za hlavní události formulující toto období a spolupráci DAC a OPEC členských států lze označit druhou ropnou krizi, iránskou revoluci, sovětskou invazi do Afghánistánu, konec studené války a pád berlínské zdi. V ekonomickém paradigmatu dochází k přijetí neoliberální teorie. Základním bodem diskuzí při setkávání zástupců těchto dvou organizací byly technické otázky mezinárodní spolupráce. Po přerušení pravidelných setkání v roce 1989 byla veškerá spolupráce významně omezena až do roku 2009, kdy došlo k novým pokusům o dialog (Carroll a Hynes, 2013: 9).

Od roku 2009 se členské státy DAC zaměřují na spolupráci s *Arab Coordination Group Institutions* (ACGI). Důvody k obnovení spolupráce lze dle Carrolla a Hynese (2013: 13–14) spatřovat především v tom, že v tomto období někteří bilaterální arabští donoři již pravidelně reportují rozvojovou pomoc. Kromě toho některé členské státy DAC navázaly trilaterální spolupráci s arabskými donory.²⁷

Dle dostupných informací (OECDc, 2017) od roku 2009 probíhají pravidelná setkání členských států DAC a arabských donorů, resp. členských států ACGI. Od roku 2009 proběhlo takových setkání již celkem sedm, a to v následujícím pořadí:

1. Joint meeting, Kuvajt, 10. květen 2009
2. Technical meeting, Vídeň, 29. duben 2010
3. High-Level Partnership Dialogue, Londýn, 4–5. červenec 2011
4. Arab-DAC Dialogue on Development, Kuvajt, 20. leden 2014
5. Arab-DAC Dialogue on Development, Paříž, 26–27. leden 2015
6. Arab-DAC Dialogue on Development, Vídeň, 18. leden 2016
7. Arab-DAC Dialogue on Development, Bern, 27. březen 2017

²⁷ Např. UK a SAE spolupracují na projektech podporujících vlády Afghánistánu, Pákistánu a Jemenu v boji s chudobou a pro podporu pozitivního ekonomického růstu.

3 Zkoumání faktorů selekce a alokace rozvojové pomoci

V následující části této diplomové práce teoreticky zkoumám hlavní determinanty (faktory) ovlivňující alokaci rozvojové pomoci. V první podkapitole pouze v obecné rovině analyzuji závěry výzkumných prací zkoumajících determinanty bilaterální pomoci v mezinárodním prostředí, ve druhé podkapitole potom zpracovávám motivace arabských donorů k poskytování zahraniční pomoci. Poslední podkapitola v této části práce prostřednictvím statistických metod zkoumá selekce a alokace zahraniční rozvojové pomoci.

3.1 Obecné faktory selekce a alokace pomoci

Podívejme se nyní, jaké jsou obecné faktory ovlivňující selekci a alokaci pomoci, tj. jak donorské státy vybírají cílové recipienty a na základě jakých motivů se rozhodují poskytovat finanční prostředky v rámci rozvojové spolupráce. Tato podkapitola je analytickou rešerší a následnou kompilací současných vědeckých publikací a obecných závěrů z hlediska poskytování pomoci donorskými státy. Podkapitola odpovídá na otázku, čím je mezinárodní pomoc motivovaná, zda skutečně reaguje především na potřeby příjemců, nebo zda naopak primárně reflektuje politické a strategické zájmy donorských států.

V literatuře existují rozdílné názory na motivaci k poskytnutí mezinárodní rozvojové pomoci. Alesina a Dollar (2000: 33–34) se na základě svého výzkumu přiklání k zájmům donora jakožto primárnímu motivu pro poskytnutí pomoci v krátkodobém horizontu. Podle nich jsou nejvýznamnějšími příjemci pomoci především neefektivní, ekonomicky uzavřené a nedemokratické státy s koloniální historií. Státy s podobnou mírou chudoby i politickým režimem, ovšem bez koloniální historie, přijímají spíše menší zahraniční pomoc. Autoři však upozorňují, že jsou mezi státy významné rozdíly, a je tedy třeba zkoumat konkrétní příklady²⁸. V dlouhodobém horizontu to jsou převážně demokratické či nově se demokratizující státy, které obvykle zažívají masivní nárůst celkové poskytnuté pomoci, a to až v celkové výši 50 procent.

²⁸ Například severské státy podle autorů reagují spíše na potřeby donora, zatímco Francie alokuje pomoc do bývalých kolonií, bez ohledu na ostatní faktory, tj. potřeby příjemce. Podobný přístup aplikuje USA, které finance využívají k podpoře vlastních zájmů zejména na Blízkém východě.

Do určité míry tedy donoři tendují k podpoře demokracie, poněvadž v těchto zemích je pomoc nejvíce efektivní.

Detailní empirickou analýzu zabývající se otázkou zkorumpovaných států a toho, jak západní donoři poskytují rozvojovou pomoc v těchto zemích, včetně případného dopadu, tj. zda pomoc prohlubuje, či naopak redukuje korupci, předkládají Alesina a Weder (2002: 1126–1128). V obecné rovině lze tvrdit, že zkorumpované státy nezískávají více mezinárodní rozvojové pomoci od západních donorských států. Tyto závěry je ovšem třeba interpretovat s přihlédnutím ke konkrétním donorům, kteří se poměrně významně liší, pokud se jedná o jejich tendenci alokovat pomoc (ne)zkorumpovaným státům.²⁹ Dopady rozvojové pomoci na vývoj korupce v cílových zemích představují poměrně komplikovaný problém, na který neexistuje jednoznačná odpověď, s určitou rezervou lze ovšem tvrdit, že zvyšující se rozvojová pomoc prohlubuje korupci v cílových (již zkorumpovaných) státech. Tohoto velice negativního jevu je dosaženo především kvůli tzv. efektu nenasytosti (žravosti)³⁰, kdy jsou finance jednoduše ztraceny ve zkorumpovaných institucích.

Mezinárodní bilaterální obchod považují Lundsgaarde, Breunig a Prakash (2010: 734) za statisticky signifikantní determinant selekce i alokace rozvojové pomoci. Obecně totiž donoři tendují k poskytování pomoci zemím, se kterými mají intenzivnější obchodní vztahy, čímž autoři v podstatě vyvrací argument „Obchod, nikoli pomoc“³¹. Důsledek v praxi je však takový, že státy, které méně obchodují (což jsou obvykle chudší země), získávají méně zahraniční pomoci. Jejich neuspokojivá ekonomická situace a postavení v mezinárodním prostředí jsou tedy nižšími rozvojovými intervencemi prohlubovány. Na základě svého výzkumu tak docházejí Lundsgaarde et al. (2010: 744) k závěrům, že pomoc následuje obchod³², respektive že vyšší obrat

²⁹ Například skandinávští donoři a Austrálie tendují k alokování zahraniční pomoci méně zkorumpovaným státům, zatímco USA tenduje k podpoře zkorumpovaných států, ačkoli je v případě USA patrná preference demokratických režimů nad těmi nedemokratickými.

³⁰ Z anglického *Voracity Effect* (Alesina, Weder, 2002).

³¹ Z anglického *Trade, not Aid* neboli zvýšené obchodní příležitosti vysvětlují snížení zahraniční pomoci (Lundsgaarde et al., 2010).

³² Platí argument *Aid follows Trade* (Lundsgaarde et al., 2010)

mezinárodního bilaterálního obchodu mezi donorem a recipientem indikuje vyšší pravděpodobnost selekce země mezi recipienty pomoci i vyšší alokace pomoci.

O vzájemném vztahu bilaterálního obchodu a alokací zahraniční pomoci hovoří i Ali et al. (2010: 125), podle kterých jsou obchodní a komerční zájmy donora v poskytnuté rozvojové pomoci jednoznačně zahrnuté. K podpoře a zvyšování obchodních příležitostí donora slouží především takzvaná vázaná pomoc³³. Využitím této modalit pomoci podporuje donor své vnitrostátní soukromé společnosti, a to tak, že recipient pomoci je v podstatě nucen k využití určité části obdržené pomoci k nákupu služeb či zboží u společností v zemi donora.

Také Berthélemy (2005: 14–15) se přiklání k tomu, že donoři poskytují vyšší pomoc s rostoucím obratem zahraničního obchodu s recipienty. Kromě toho zdůrazňuje význam historických koloniálních vztahů jako pozitivního a statisticky signifikantního faktoru alokace pomoci západních donorů. Tvrdí také, že státy demokratické, nezasazené konfliktem, ekonomicky chudší a zadlužené získávají více zahraniční pomoci od donorů, kteří v obecné rovině navíc tendují k tzv. nabalování pomoci (donoři alokují pomoc tam, kde již působí další donoři). Donoři při selektování a alokování rozvojové pomoci zvažují jak vlastní zájmy, tak potřeby příjemců, jsou mezi nimi ovšem značné rozdíly: zatímco některé lze označit za spíše altruistické donory, jiní jsou spíše egoističtí, záleží tedy na konkrétním případě.³⁴

Berthélemy společně s Tichit (2004: 264–267) prezentují velice zajímavá zjištění ohledně alokací rozvojové pomoci za období 80. a 90. let minulého století, tj. během studené války a po jejím skončení. Za hlavní závěr lze považovat významný pokles celkové rozvojové pomoci západních bilaterálních donorů v období těsně po skončení studené války. U západních donorů navíc po skončení tohoto konfliktu docházelo ke kvalitativním změnám faktorů alokace pomoci, ačkoli se často jednalo o statisticky nevýznamné změny. Donoři nadále spíše nepřihlíželi k potřebám příjemce, pozitivně odměňovali kvalitní ekonomické reformy a více uplatňovali princip selektivity pomoci. Přijetí demokratických reforem se po skončení studené války stalo méně významným faktorem alokace pomoci, což je spíše očekávaný výsledek. Demokratické reformy byly

³³ Z anglického *Tied Aid* (Ali et al. 2010).

³⁴ Spíše altruističtí donoři jsou Rakousko, Dánsko, Irsko, Holandsko, Norsko a Švédsko; spíše egoističtí Austrálie, Francie, Itálie, Japonsko a Anglie (Berthélemy a Tichit, 2004).

ještě v 80. letech považovány za implicitní vyjádření podpory západnímu světu, což bylo oceňováno poskytnutím vyššího objemu rozvojové pomoci. Po skončení studené války ovšem tento faktor ztratil do značné míry význam (a to i statisticky). Rovněž koloniální vztahy západních donorů po skončení studené války ztrácí statistickou signifikanci. Významným faktorem podmiňujícím poskytnutí zahraniční pomoci se od 90. let stává obrat zahraničního obchodu, donoři tedy tendují spíše k podpoře vlastních ekonomických zájmů.

Dollar a Levin (2006: 2034–2036) zkoumají, zda (a případně do jaké míry) západní donoři respektují kvalitní institucionální a demokratické instituce při výběru recipientů pomoci.³⁵ Předpokládají totiž, že to jsou právě kvalitní instituce, které zásadním způsobem determinují efektivitu poskytnuté rozvojové pomoci. Za hlavní výsledky jejich statistické analýzy lze považovat to, že především multilaterální organizace vykazují pozitivní a statisticky významný vztah mezi alokací rozvojové pomoci a úrovní institucionálního prostředí a demokracie v cílových zemích. Alokace bilaterální pomoci má také pozitivní, statisticky ovšem méně významný vztah k institucím a demokracii recipienta. Obecně platí, že vyšší míru selektivity vykazuje ve srovnání s bilaterální pomocí spíše multilaterální pomoc.

K tvrzení, že rozvojová pomoc je efektivní pouze v demokratických státech, se přiklání McGillivray (2003: 1–2), podle kterého má toto politické uspořádání zásadní význam pro efektivitu rozvojové pomoci. Tvrdí také, že s kvalitními institucemi nastává ekonomický růst, což v důsledku znamená snížení chudoby v daném státu. Navzdory tomu se však k alokacím pomoci dle výše uvedeného kritéria vyjadřuje spíše negativně a naopak tvrdí, že zásadní vliv při rozhodovacích procesech, tj. při selekci a alokaci rozvojové pomoci, mají především zájmy donorů.

McGillivray a Feeney (2008: 518–522) tvrdí, že alokování rozvojových financí je ovlivněno především očekávanými výsledky této pomoci. Pracovníci rozvojových agentur odpovědní za alokování financí jsou navíc odkázáni na zpožděné informace, tj. rozhodují se dle dat dostupných k roku předcházejícímu tomu, ve kterém je přijato rozhodnutí o poskytnutí rozvojové pomoci (a to v lepším případě). A právě kvůli těmto časovým zkreslením získávají vyšší rozvojovou pomoc od západních donorů spíše

³⁵ Vycházejí z tzv. *The Monterrey Consensus*, tj. dokument přijatý UNCFD (2002) (Dollar, Levin, 2006).

ekonomicky fungující a prosperující země (naopak hůře ekonomicky fungující země získávají méně rozvojové pomoci).

Zajímavé obecné závěry o alokaci (efektivní) pomoci společně předkládají Collier a Dollar (2002: 1476–1477), podle kterých je mezní efektivita rozvojové pomoci ve svých ekonomických důsledcích (například zvýšení příjmu země) závislá především na kvalitě institucionálního prostředí recipientské země a na celkovém množství rozvojových financí, které daný recipient získá. Pomoc by měla vzrůst pro státy, jejichž instituce jsou kvalitní a zároveň jejichž míra chudoby je vysoká, protože právě v těchto státech dosahuje pomoc nejvyšší efektivity. Jak ovšem dále upozorňují, existuje hranice, od které má přijatá rozvojová pomoc výrazně klesající výnosy z rozsahu (její efektivita prudce klesá). Tato teoretická východiska komparují s reálnými alokacemi pomoci západních donorů a v podstatě docházejí k závěrům, že současné poskytování rozvojové pomoci není efektivní z hlediska redukce chudoby. Recipientské země s kvalitními institucemi jsou rozvojovou pomocí podporovány pouze částečně, zatímco hlavní motivace donorů jsou především politické a strategické, případně historické vztahy (Collier, Dollar, 2002: 1495–1497).

K celkovým výsledkům západní rozvojové pomoci se velice skepticky vyjadřují Harrigan a Wang (2011: 1281–1282), kteří navzdory všem pozitivním příkladům³⁶ vnímají obecné výsledky spíše neuspokojivě. Existuje mnoho příčin, proč rozvojová pomoc nevedla k očekávaným výsledkům³⁷. Západní donoři v rozhodovacích procesech o poskytnutí pomoci přihlížejí především k vlastním zájmům a rozvojové cíle jsou jimi upozaděny, navzdory oficiálním prohlášením o altruistických a rozvojových motivech poskytování pomoci. Pokud bude nadále pomoc reflektovat především zájmy donorů, její efektivita bude vždy nízká, a to bez ohledu na to, zda jsou zájmy donora a potřeby příjemce odlišné, či zda si jsou do určité míry podobné.

Poměrně negativní postoj k dosavadním výsledkům rozvojové pomoci zaujímají i Canavire, Nunnenkamp, Thiele a Triveño (2005: 2), podle kterých hrály vlastní zájmy západních donorů vždy významnou roli v poskytování pomoci. Ta by tedy mohla být

³⁶ Například kvalitní a progresivní rozvoj založený na rozvojové pomoci v zemích Tchaj-wan (50. léta), Botswana a Jižní Korea (60. léta), Bolívie a Ghana (80. léta) a Uganda a Vietnam (90. léta).

³⁷ Např. korupce, neefektivita, byrokratická selhání, nevhodné vázání pomoci, nedostatečné koordinování pomoci a tak podobně.

efektivní, ovšem bylo by třeba zahraniční pomoc směřovat do států relativně ekonomicky chudých, avšak s kvalitními institucemi. Jinými slovy, pouze zvýšená selektivita pomoci by mohla podpořit a zvýšit efektivitu pomoci. V současné době tomu tak ale není a donoři alokují pomoc hlavně na základě vlastních politických a strategických zájmů v zemi recipienta.

3.2 Motivy arabských donorů

V obecné rovině je možné konstatovat, jak uvádí Neumayer (2003b: 72), že západní výzkumné práce zaměřující se na zkoumání motivací arabských donorů jsou spíše kritické, naproti tomu ty původem arabské spíše pozitivní. Příkladem je vyjádření Huntera (1984: 58), který uvádí, že většina poskytnuté arabské pomoci je motivována především bezpečnostními, politicko-ideologickými a ekonomickými faktory (tj. zájmy donora). Naproti tomu zástupce arabského pohledu Shihata (1982: 203) zdůrazňuje, že arabská rozvojová pomoc je v porovnání s pomocí západních donorů velice štedrá, nevázaná kondicionalitami a geograficky diverzifikovaná.

Dle mého názoru je arabská bilaterální pomoc spíše regionálně koncentrovaná (viz předchozí část diplomové práce). Arabská pomoc je velice štedrá, zejména pokud o ní hovoříme jako o podílu na HNP donorských států (v absolutních hodnotách dosahuje arabská pomoc – vzhledem k velikosti daných ekonomik – spíše nižších hodnot). Pokud jde o faktory selekce a alokace arabské pomoci, ty jsou teoreticky analyzovány v následující části textu (empiricky v kapitole věnované regresní analýze).

3.2.1 Zájmy donora

Oficiální rozvojová pomoc má být designovaná především tak, aby podporovala ekonomický rozvoj a sociální blaho v zemi příjemce pomoci (OECD, 2008). Tato definice v podstatě znemožňuje využívání ODA jakožto nástroje zahraniční politiky, alespoň teoreticky. Podle Villangera (2007: 17–18) ovšem existují historické příklady, kdy byla zahraniční pomoc udělována vyloženě dle zásluh.³⁸ Toto využívání ODA jakožto strategického nástroje zahraniční politiky je jedním z nejkontroverznějších témat problematiky rozvojové pomoci vůbec.

³⁸ Např. Pákistán obdržel poměrně štedrou ODA od USA za spolupráci s jednotkami NATO během války v Afghánistánu, resp. v Iráku (Villanger, 2007).

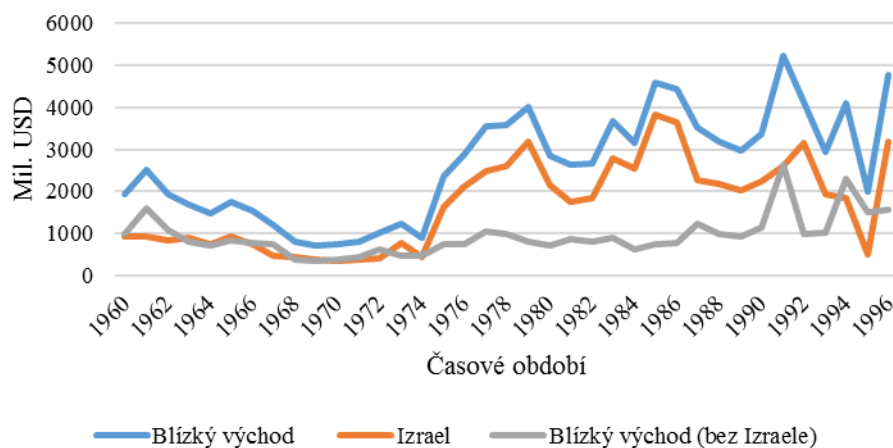
Pokud se nyní podíváme na arabské donory, zjistíme, že poskytování zahraniční pomoci je často motivováno strategickým spojenectvím v případě válečných konfliktů. Například v roce 1990, tedy během okupace Kuvajtu Irákem, došlo ke čtyřnásobnému nárůstu poskytnuté ODA státům podporujícím Kuvajt,³⁹ zatímco těm, kteří vyjádřili podporu Iráku, byla veškerá pomoc zamítnuta. Villanger (2007: 18) také dále tvrdí, že pomoc poskytnutá arabským státům, jež se na první pohled jeví jako vyjádření arabské solidarity, je spíše snahou o stabilizaci celého arabského, příp. severoafrického regionu. Tuto tezi podporuje Neumayer (2003a: 3–4), podle kterého byly v počátcích působení arabských donorů hlavními příjemci rozvojové pomoci téměř výhradně arabské státy,⁴⁰ ačkoli v současné době je jejich pomoc již geograficky vyváženější. Zahraniční pomoc arabských donorů byla v minulosti výrazně zaměřená také na státy subsaharské Afriky (SSA). Hlavní motivací byla dřívější snaha arabských donorů o užší arabsko-africkou spolupráci a také upevnění vlastní pozice v regionu.

Využívání rozvojové pomoci pro dosahování zahraničně-politických cílů u arabských států přirovnává Villanger (2007: 10; 18) k poskytování pomoci západních donorů bývalým koloniálním oblastem. Mezi těmito dvěma skupinami donorů však dochází ke střetu zájmů, který velice dobře ilustruje problematika podpory Izraele a jeho sousedních států, především pak samosprávného území Palestiny. Zatímco arabské státy považují Izrael za pomyslný trn v patě, západní donoři ho podporují jako významného partnera a spojence. Pokud se podíváme na statistickou databázi organizace OECD (2017a), zjistíme, že SAE ani Kuvajt neposkytli za dobu svého působení žádnou pomoc Izraeli (což není vůbec překvapivý závěr). Zajímavé ovšem je, že arabští multilaterální donoři v podstatě explicitně vyjadřují podporu Palestině a v případě AFESD dokonce veřejně proklamují snahu alokovat pravidelnou podporu ve výši 10 % z čistých příjmů samosprávného území Palestiny.

³⁹ V roce 1991 se dokonce státy Egypt, Turecko a Maroko, které podporovaly válku proti Iráku, staly nejvýznamnějšími příjemci zahraniční pomoci od arabských donorů (Villanger, 2007).

⁴⁰ V případě KFAED a ADFD to byli výhradně arabští příjemci, a to do roku 1974 (Neumayer, 2003a).

Celková ODA poskytnutá státy DAC do oblasti Blízkého východu; 1960–1996

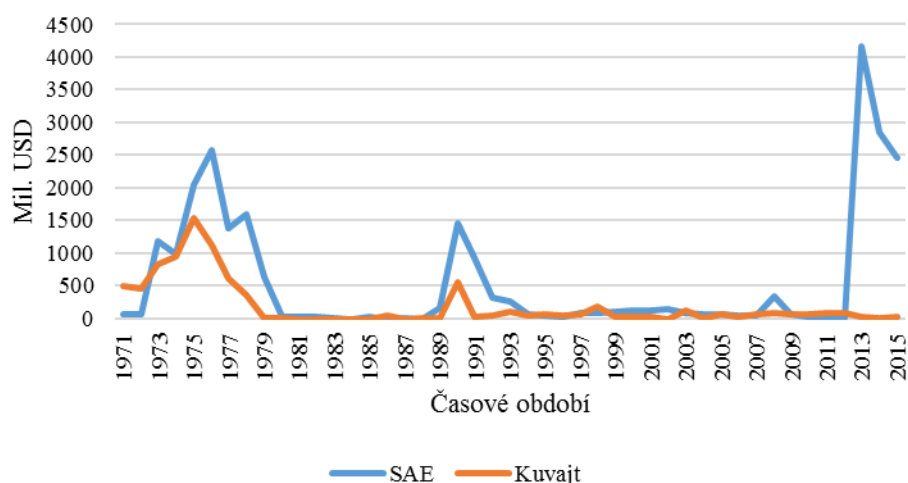
Graf 20: Celková ODA od států DAC do oblasti Blízkého východu a Izraele; 1960–1996.
Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.
Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014)

Naproti tomu západní donoři, jak můžeme vidět na výše uvedeném grafu č. 20, podporovali v letech 1960–1996 Izrael⁴¹ velice štědře: průměrně 60 % z celkových finančních prostředků směřovaných do oblasti Blízkého východu bylo alokováno právě Izraeli. Ten v podstatě určuje celkový regionální trend západní pomoci do této oblasti. Arabští donoři dle Villangera (2007: 18) spíše tendují k poskytování financí státům, které neuznaly existenci Izraele. Tuto teoretickou premisu buď potvrdí, nebo vyvrátí empirická statistická analýza v následující kapitole této práce.

O tom, že pro arabské donory je otázka Izraele významná (až zásadní), svědčí také skutečnost, že Egyptu (standardně jednomu z nejvýznamnějších příjemců arabské pomoci) byla v době po podepsání mírové smlouvy s Izraelem (1979) zastavena veškerá rozvojová pomoc od SAE (viz graf č. 21). V případě Kuvajtu je klesající trend patrný již od 1975–6, což může souviset s celkovým poklesem pomoci Kuvajtu v 70. letech (viz kapitolu 2). Od přelomu 70. a 80. let minulého století není Egypt příjemcem zahraniční pomoci arabských donorů, případně dostává velice malé objemy pomoci. Od roku 1990 pak pomoc znovu střídavě narůstá a klesá, v roce 2012 je patrný masivní nárůst pomoci od SAE, což může souviset s politickou a bezpečnostní situací v Egyptě, především s počátkem tzv. arabského jara.

⁴¹ Od roku 1996 již není Izrael považován za rozvojovou zemi dle OECD.

Arabští donoři v Egyptě; 1971–1989

Graf 21: Arabští donoři v Egyptě; 1971–1989.

Zdroj: Databáze OECDa (2017), vytvořeno autorem.

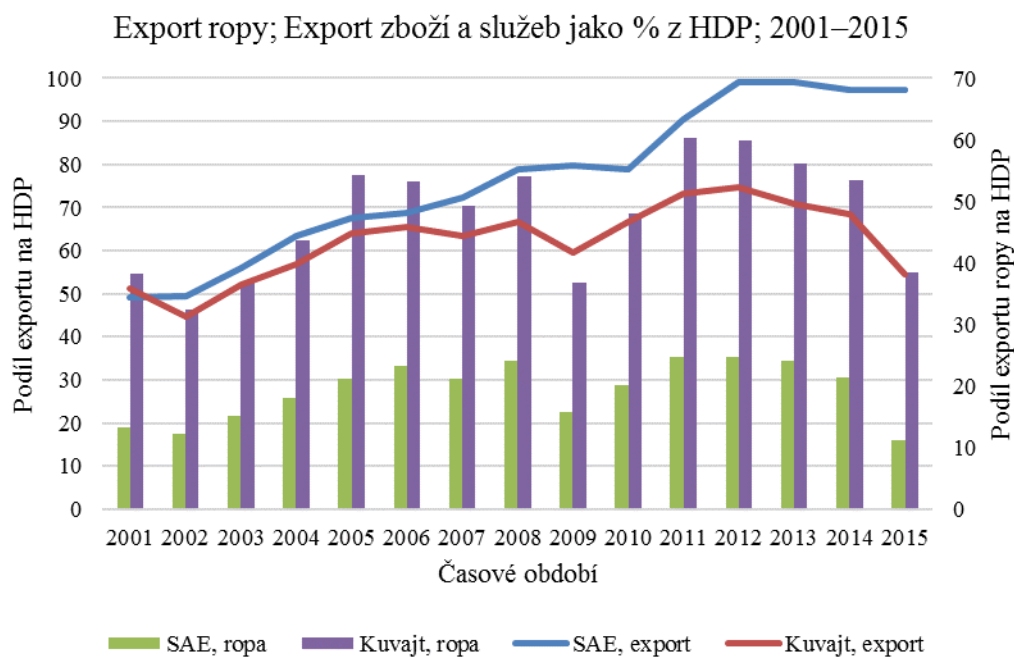
Jednotka: Gross Total ODA Disbursement (Constant price; mil. USD, 2014)

Podle Neumayera (2003a: 13–14) je zásadním kritériem selekce a alokace arabské pomoci skutečnost, zda je recipient arabskou zemí. Nicméně vedle tohoto faktoru hraje významnou roli i mezinárodně-politická názorová shoda mezi donorem a recipientem, vyjádřená například podobností hlasování ve Valném shromáždění OSN.

Ekonomické motivy hrají mezi západními donory velice významnou roli. Tyto motivy jsou často aproximované obratem zahraničního obchodu⁴². V případě arabských donorů se může jednat o zvlášť specifický faktor, jelikož relativně vysoký podíl HDP těchto států je tvořen právě exportem (zejména ropy). To je patrné z grafu č. 22, který indikuje, že především v případě SAE se export na HDP podílel od roku 2008 až 80 % a dále rostl. Hodnota podílu dosáhla svého maxima o čtyři roky později, odkdy činí bezmála 100 % HDP. V případě Kuvajtu je celkový trend velmi podobný, hodnoty jsou pouze na nižší úrovni, tj. oscilují kolem 60 % až 70 %, přičemž maxima dosáhly v roce 2012 a od té doby klesají (WB, 2017f).

Pro dokreslení situace je v grafu 22 uveden také podíl exportu ropy na HDP. Je patrné, že zvláště Kuvajt je v podstatě závislý na exportu ropy, který tvoří de facto 90 % veškerého exportu. U SAE je podíl exportu ropy na celkovém exportu výrazně nižší, jejich export je tak diverzifikovanější (WB, 2017g). Oba státy jsou nicméně do značné míry závislé na exportu, který tvoří více než nadpoloviční většinu jejich státního HDP.

⁴² Příp. exportem donora do země recipienta.

Graf 22: Export ropy; Export zboží a služeb jako % z HDP; 2001–2015.
Zdroj: Databáze World Bank (2017f, 2017g), vytvořeno autorem.

Významnost obchodu jakožto faktoru selekce a alokace pomoci arabských donorů bude empiricky zkoumána v regresní analýze (v následující kapitole). Na základě výše uvedeného nicméně předpokládám, že pro tyto státy bude význam objemu exportu do recipientských zemí / obrát zahraničního obchodu mezi donorem a recipientem zásadní.

Z hlediska ekonomické kondicionality se arabští donoři od těch západních zásadně liší (Villanger, 2007: 13–14). Západní donoři totiž často podmiňují alokace pomoci makroekonomickými kondicionalitami⁴³, zatímco arabští donoři podobných praktik nevyžívají a respektují princip nevměšování se do vnitřních záležitostí recipientských ekonomik. Na druhou stranu však Villanger (2007: 20–21) upozorňuje, že arabské státy se snaží snižovat závislost na vývozu ropy a podporovat vlastní industriální odvětví, a to také prostřednictvím zahraniční pomoci. Lze tedy očekávat, že arabská rozvojová pomoc bude vázaná k arabskému exportu, tzn. recipient bude povinen využít část pomoci k nákupu zboží či služby u poskytovatele pomoci, resp. v zemi poskytovatele pomoci.

Výše uvedený předpoklad ovšem statisticky nepotvrzuje Neumayer (2003b: 20), podle kterého není obchod mezi donorem a příjemcem statisticky významný, ačkoli má

⁴³ Od 80. let minulého století typicky tzv. Programy strukturálního přizpůsobení (SAPs).

pozitivní koeficient pro selekci i alokaci arabské pomoci. Stejný výsledek pak tentýž autor předkládá ve své publikaci (Neumayer, 2003a: 75), kde pro změnu využívá proměnnou export od donora k recipientovi, výsledky jsou však stejné.

Tyto poměrně zajímavé výsledky podrobím dalšímu statistickému zkoumání v následující části diplomové práce, v níž mimo jiné prověřuji vztah mezi obratem zahraničního obchodu a selekcí a alokací rozvojové pomoci arabských donorů.

3.2.2 Potřeby příjemce

Pokud jde o kvalitu institucí a dobré vládnutí jakožto faktory selekce a alokace arabské pomoci, tvrdí Villanger (2007: 12), že se arabští donoři tímto tématem nijak významně nezabývají: jednoduše pro ně nepředstavují signifikantní determinanty pro (ne)poskytnutí zahraniční pomoci. Od začátku nového tisíciletí ovšem mezi arabskými státy začínají rezonovat témata korupce, efektivity a veřejných zakázek při alokování pomoci. Tato témata se však (prozatím) nijak významně nepodílejí na utváření agendy poskytování arabské rozvojové pomoci.

Empiricky se významem demokracie a principů dobrého vládnutí v selekci a alokaci arabské rozvojové pomoci zabývá pouze Neumayer (2003a: 75), podle kterého jsou tyto proměnné u arabských donorů spíše méně významné. Demokracie dokonce vykazuje negativní vztah (statisticky nevýznamný), což znamená, že demokratické státy získávají od arabských donorů méně rozvojové pomoci než nedemokratické. Pro arabské donory Neumayer alternuje několik proměnných, např. úroveň lidských práv, míru korupce, vládu zákona či již zmíněnou míru demokracie. V podstatě žádná z těchto proměnných nevykazuje statistickou významnost; míra korupce vykazuje negativní vztah, pokud jde o selekci i alokaci pomoci (tj. státy s nižší mírou korupce získávají více pomoci). U multilaterálních arabských donorů je statisticky signifikantní (na 5% hladině) míra korupce a lidská práva, s tím, že proměnná míra korupce má negativní vztah (více pomoci zemím s nižší korupcí), zatímco lidská práva mají pozitivní vztah (pravděpodobnost poskytnutí nenulové pomoci roste s vyšší úrovní lidských práv).

Zda a případně do jaké míry je pro arabské bilaterální donory SAE a Kuvajt důležitá demokracie, resp. politický režim či míra politických a individuálních svobod, zkoumám ve čtvrté kapitole této diplomové práce.

Názory na náboženské motivy arabských donorů se obecně velmi odlišují. Khaldi (1984: 13) například tvrdí, že náboženství nehraje žádnou roli v poskytování pomoci

arabských donorů, a naopak je podle něho pomoc těchto aktérů regionálně vyvážená a nezaujatá vůči ostatním arabským státům v regionu. Villanger (2007: 19–20) naopak tvrdí, že náboženství hraje v poskytování pomoci arabských donorů významnou roli. K podobnému názoru se přiklání i Neumayer (2003a: 11), který na základě statistického zkoumání tvrdí, že islámské státy od arabských donorů získají o 118 procent více pomoci než neislámské(!).

Myšlenku, že se arabské státy více otevírají světu, podporují Tok, Calleja a El-Ghaish (2014: 598–599), podle nichž je následkem proliferace příjemců rozvojové pomoci arabských donorů, tj. snaha poskytovat pomoc za hranice oblasti severní Afriky a Blízkého východu. Náboženství nehraje nikterak významnou roli, naopak zásadní podle nich má být altruismus, který je reflektován v alokacích pomoci zejména chudým, resp. středně příjmovým státům.

V poslední kapitole se pokusím vysvětlit, zda a do jaké míry je pro arabské donory významné náboženství. S touto proměnnou pracuji a přikláním se k názoru, že náboženství hraje významnou a pozitivní roli v rozhodování o přidělení pomoci.

3.3 Metody ke zkoumání faktorů selekce a alokace pomoci

Statistických modelů ke zkoumání alokací mezinárodní rozvojové pomoci existuje poměrně velké množství. V následující podkapitole se teoreticky podíváme na možné přístupy ke zkoumání tohoto fenoménu dle současných vědeckých aplikací.

Historicky, jak tvrdí Berthélemy (2005: 3–4), začíná zkoumání problematiky alokací zahraniční rozvojové pomoci v polovině 50. let minulého století. Prvním člověkem, který kdy vědecky zkoumal tuto oblast, byl Behrman (1955/6), na něhož navazují další. Obecně lze tvrdit, že zkoumání alokací pomoci bylo spíše neoficiální, vědecky nepodložené a vycházející hlavně z pozorování. Skutečností však zůstává, že Behrman a především další jeho následovníci přinášejí prvotní teoretickou metodologii ke zkoumání této problematiky, tj. přístup RN–DI⁴⁴.

Tento model podle Harrigan a Wanga (2011: 8–10) zkoumal alokace pomoci ve dvou oddělených regresních rovnicích, v jedné pouze proměnné aproximující rozvojové potřeby příjemce (RN) a ve druhé pouze zájmy donora (DI). První část je odvozena

⁴⁴ Z angl. *Recipient need – Donor interest*.

z hypotézy, že morální a humanitární imperativ má přednost v poskytování rozvojové pomoci industrializovaných států těm rozvojovým. Mezní účinek pomoci spočívá ve zvýšení celkové úrovně blahobytu příjemce, a to redistribucí bohatství od bohatých směrem k chudým. Druhá část je podložena hypotézou, že donor rozvojové pomoci má své vlastní politické, ekonomické a strategické zájmy v zemi příjemce, a proto působí v mezinárodním prostředí i prostřednictvím poskytování rozvojové pomoci. Hlavní kritika těchto přístupů je založena na skutečnosti, že RN–DI modely zkoumají alokace ve dvou oddělených rovnicích, a tedy jsou nutně zkreslené pro opomenuté proměnné⁴⁵. Ačkoli je tedy teoreticky možné, že jsou alokace pomoci založené čistě na potřebách příjemce, či zájmech donora, je tato situace velmi nepravděpodobná. Předpokládá se proto, že alokace rozvojové pomoci je poskytována na základě obou skupin faktorů současně, tj. jak na základě potřeb příjemce, tak i na základě vlastních zájmů. Tím vzniká nový přístup známý jako hybridní modely, které shrnují všechny proměnné do jedné regresní rovnice.

Dřívější zkoumání alokací zahraniční rozvojové pomoci založené na RN–DI modelech bylo dle McGillivraye (2003: 1–5) statisticky měřeno za využití velmi oblíbené regresní metody nejmenších čtverců (OLS⁴⁶). Poměrně zásadním problémem u této statistické metody je ovšem samotný výběr recipientských států, tj. zda zkoumat, či naopak vyřazovat státy, které obdržely nulové alokace pomoci. Pokud ovšem dojde k vyřazení států s nulovými alokacemi, výsledky jsou nutně zkreslené. Problematické je zde to, že metoda OLS nedokáže pracovat s limitovanou (resp. omezenou) závislou proměnnou (v hodnotě nula) při zkoumání alokací rozvojové pomoci. Protože nulová alokace je ve své podstatě také alokací, je více než žádoucí brát v potaz i tyto hodnoty, a to především pro menší mezinárodní donory, kteří spíše alokují rozvojovou pomoc menšímu počtu států (a podíl nulových hodnot je proto v jejich alokacích významný).

Pokud tedy pracujeme s limitovanou/omezenou závislou proměnnou, což je v případě zkoumání alokací rozvojové pomoci typické, je žádoucí využít nelineární regresní metodu, která umožní vyhnout se zkreslení právě s ohledem na charakter vysvětlované proměnné (Berthélemy a Tichit, 2004: 259–260).

⁴⁵ Z angl. *Omitted variables bias*.

⁴⁶ Z angl. *Ordinary Least Squares (OLS)*.

Tyto nelineární přístupy ke zkoumání alokace zahraniční rozvojové pomoci se obvykle dělí na tři skupiny.⁴⁷ První z těchto tří přístupů je tzv. dvoukrokový model, který v prvním kroku využívá metodu Probit, jež vysvětluje faktory pravděpodobnosti alokace nenulové pomoci recipientovi. Ve druhém kroku potom tento přístup za využití lineárního modelu (OLS) vysvětluje výše alokované pomoci (tj. pouze kladné hodnoty). V rámci tohoto postupu se předpokládá nezávislost výběru recipienta pomoci a výše alokované pomoci, tj. pracuje se se dvěma nezávislými regresními rovnicemi. Pokud však tato podmínka není splněna (což je u zkoumání alokací pomoci časté), hrozí selekční zkreslení výsledků ve druhé části modelu (které by tak byly nesprávné).

Druhým přístupem je také dvoukrokový model Heckman. Stejně jako v prvním případě se tento přístup skládá ze dvou regresních rovnic, tj. nejdříve selekční rovnice Probit, následované alokační rovnicí OLS. Ve druhé (alokační) části tohoto modelu je ovšem velice důležitý rozdíl oproti klasickému dvoukrokovému modelu. Jde o takzvaný inverzní Millsův poměr, jehož hodnota je získána z první selekční rovnice a přidána do druhé alokační rovnice, čímž dojde k redukci selekčního zkreslení. Heckmanův model je založen na logice, kdy se donor nejdříve rozhodne vybrat recipientské státy, a teprve potom určí, kolik jednotlivým recipientům alokuje pomoci. Základním předpokladem Heckmanova modelu je existence proměnné, která ovlivňuje selekci, ale neovlivňuje alokaci rozvojové pomoci. Nezkreslené výsledky a jejich celková správnost také závisí na homoskedasticitě a normalitě rozložení dat.

Posledním zde uvedeným přístupem ke zkoumání alokací rozvojové pomoci je model Tobit, který předpokládá, že závislá proměnná má limitovanou/omezenou formu, tj. její hodnoty se rovnají (v tomto případě) nule ve významném počtu pozorování. Tento model shrnuje selekci a alokaci pomoci do jedné regresní rovnice a je pro něj zásadní zejména předpoklad normality a homoskedasticity latentní proměnné. Nevýhodou modelu je hlavně omezení, že všechny vysvětlující proměnné působí ve stejném směru na rozhodnutí o poskytnutí (nenulové) pomoci a na rozhodnutí o výši alokované pomoci.

⁴⁷ Tohoto dělení využívají Berthélemy (2005), Berthélemy a Tichit (2004), Canavire et al. (2005), Harrigan a Wang (2011), Lundsgaarde et al. (2010), Dreher, Nunnenkamp, Öhler, Weisser (2009), Harmáček, Syrovátka a Opršal (2017), proto je využito i v této diplomové práci.

Při zkoumání alokací pomoci se někdy analyzují některé specifické efekty. Obvykle se jedná o populační efekt a příjmový efekt, nicméně Doucouliagos a Paldam (2007: 2) doplňují tento model o efekt chudoby, což je však spíše rozšíření příjmového efektu. Příjmový efekt (efekt chudoby) říká, že donorské země inklinují k poskytování větších objemů pomoci do zemí se středním příjmem (nikoli tedy do zemí nejchudších!). Populační efekt je někdy složité interpretovat, zjednodušeně lze ovšem říct, že v případě jeho platnosti budou donorské země alokovat vyšší objemy pomoci (nejen v per capita vyjádření, ale i absolutně!) do populačně menších zemí. Důvodů, proč populačně menší země získávají více zahraniční rozvojové pomoci, je více⁴⁸, s ohledem na zaměření práce nejsou ovšem detailněji zkoumány. Harrigan a Wang (2011: 1283) také předkládají tezi v rámci efektu středního příjmu, který dle jejich tvrzení obecně zkresluje poskytování rozvojové pomoci. Chudší země totiž obdrží méně pomoci od mezinárodních donorů, zatímco ty se středním příjmem spíše více pomoci, čehož je dosaženo hlavně tím, že středně příjmové země mají již určitou ekonomickou a politickou pozici a relativně dobře rozvinuté instituce ke kvalitnímu a efektivnímu využití alokované rozvojové pomoci.

Doucouliagos a Manning (2009: 11–12) na závěr dodávají, že lze v poskytování rozvojové pomoci vysledovat poslední efekt: efekt rozjetého vlaku, což je reálně situace, kdy donoři tendují k poskytování pomoci do zemí, kde už poskytují finance jiní donoři.

V posledních letech výrazně vzrostlo využití panelových dat v analýzách selekce a alokace pomoci. Podle Feenyho a McGillivraye (2008: 516) bylo až do nedávné doby spíše typické využití průřezových dat, která však nedokáží zachytit časovou dimenzi a nemohou tak reflektovat celkový pohled na analyzovanou problematiku. Panelová data na druhé straně podle Harrigan a Wanga (2011: 14) snižují heteroskedasticitu, poskytují více informací, jsou více časově variabilní a snižují skupinovou kolinearitu mezi proměnnými.

⁴⁸ Zajímavá vysvětlení předkládá Harrigan a Wang (2011), zdaleka nejvíce rozsáhlou a komprehensivní analýzu potom Doucouliagos a Paldam (2007).

4 Použité proměnné, data a metody

Poslední kapitola této diplomové práce je zaměřena na regresní analýzu, v níž zkoumám faktory selekce a alokace rozvojové pomoci arabských donorů. V první části nejdříve popisují proměnné, které jsou v regresní analýze použity. Nezávislé proměnné, se kterými pracuji a kterými vysvětluji selekci a alokaci arabské rozvojové pomoci, lze rozdělit v souladu s hybridními modely zkoumání pomoci do dvou obecných skupin: proměnné aproximující rozvojové potřeby recipienta a proměnné aproximující zájmy donorů. V kapitole také popisují metody, které využívám při práci s daty a které jsou založené na teorii uvedené v předchozí kapitole. Na závěr prezentuji a poté shrnuji výsledky regresních modelů selekce a alokace rozvojové pomoci arabských donorů.

4.1 Vysvětlovaná proměnná

Závislou proměnnou pro statistickou analýzu v této práci je objem ODA Kuvajtu a SAE do jednotlivých rozvojových zemí. Data pro tuto proměnnou pocházejí z databáze OECD.Stats (OECDa, 2017) a jedná se o hrubé toky pomoci od daného donora do země příjemce za daný rok v konstantních cenách roku 2014 v amerických dolarech.⁴⁹ Závislá proměnná vstupuje do regresní analýzy ve zlogaritmované formě *ArabAid*, jak navrhuji např. Lundsgaarde et al. (2010: 739), dle kterých se jedná o standardní postup, který navíc zredukuje sešikmení rozdělení závislé proměnné, a sníží tak riziko heteroskedasticity. Hodnoty pro závislou proměnnou byly původně staženy z databáze OECD v milionech USD. Částky byly ovšem převedeny na tisíce USD a nulové alokace nahrazeny 1, čímž po zlogaritmování vychází jako 0.

Jsou to především Berthélemy a Tichit (2004: 254), kteří při regresním zkoumání alokace pomoci argumentují ve prospěch využívání závislé proměnné ve formě závazků k poskytnutí ODA⁵⁰, nikoli toků již poskytnuté pomoci. Jejich argumentace spočívá především v tom, že finanční závazky lépe reflektují skutečný zájem donora finance poskytnout. Je totiž pouze v režii donora, zda se rozhodne zavázat se k poskytnutí pomoci na rozdíl od již poskytnutých financí, což do jisté míry závisí na ochotě recipienta finance přijmout.

⁴⁹ Angl. *Gross Total ODA Disbursement (Constant Prices, mil. USD, 2014)*.

⁵⁰ Angl. *ODA Commitments*.

Naopak Canaviere et al. (2005: 9–10) argumentují ve prospěch toků rozvojových financí, které již byly poskytnuty příjemci a které lépe a věrněji reflektují celou podstatu poskytování pomoci, jakožto závislé proměnné. Dále však upozorňují, že tento rozdíl je v podstatě zanedbatelný, jelikož obě proměnné spolu do velké míry korelují. Naopak podstatný je především výběr absolutních poskytnutých toků (či závazků) donora, nikoli zkoumání poskytnuté pomoci (či závazků) v per capita vyjádření.

4.2 Vysvětlující proměnné

Za proměnnou aproximující zájmy donora lze považovat obrat bilaterálního zahraničního obchodu mezi arabským donorem a příjemcem rozvojové pomoci. Tato vysvětlující proměnná vstupuje do regresní analýzy ve zlogaritmované podobě jako *TRADE*, s tím, že původní hodnoty v běžných cenách byly deflátorem HDP převedeny na konstantní ceny USD k roku 2014. Originální data v běžných cenách byla získána z databáze Comtrade (UN, 2017). Stejně tak jako Lundsgaarde et al. (2010: 740) předpokládám, že obrat bilaterálního obchodu pozitivně determinuje selekci i alokaci arabské rozvojové pomoci, tj. s vyšším obratem obchodu roste šance na získání pomoci, resp. její celková výše.

Zda arabští donoři tendují spíše k selekci a alokaci pomoci regionálně, tj. státům relativně geograficky bližším, měřím v regresní analýze pomocí proměnné *DISTANCE*. Tato proměnná měří vzdálenosti mezi hlavními městy donorů (tj. Kuvajt city a Abú Zabí) a hlavními městy příjemců pomoci (vzdušnou čarou v kilometrech). Zdrojem dat k této proměnné jsou Mayer a Zignago (2006). Význam geografické vzdálenosti mezi donorem a recipientem pomoci ilustrují například Lundsgaarde et al. (2010: 742), podle kterých jsou hlavními příjemci rozvojové pomoci spíše státy geograficky bližší donorovi. Důvodem může být skutečnost, že geograficky bližší recipienti a jejich potenciální rozvoj může mít větší (pozitivní) důsledky pro donora než rozvoj států vzdálených. S ohledem na toto tvrzení i předchozí teoretický popis motivací arabských donorů očekávám negativní vztah mezi vzdáleností a selekcí a alokací pomoci, tj. s narůstající vzdáleností klesá pravděpodobnost získání pomoci, resp. její výše.

Poměrně specifickou proměnnou reflektující politické zájmy donora představuje dichotomická proměnná (ne)uznání Izraele, jež vstupuje do regresní analýzy jako *ISRAEL non-Recognition*. Této proměnné využívá i Neumayer (2003a: 8), který tak kontroluje diplomatické vztahy potenciálního recipienta arabské pomoci s židovským

Izraelem. Data k této proměnné pocházejí z Jewish Virtual Library (2017) a vstupují do regresních modelů jako dummy proměnná. Očekávám, že stát, který neuznal existenci Izraele, bude s větší pravděpodobností příjemcem arabské pomoci, resp. bude příjemcem vyššího objemu arabské rozvojové pomoci.

Další vysvětlující proměnnou je celková velikost populace státu přijímajícího arabskou rozvojovou pomoc. Tato proměnná vstupuje do regrese ve zlogaritmované formě jako *POPULATION*, její hodnota odpovídá tisícům obyvatel v dané zemi a data pocházejí z databáze Světové banky (WB, 2017c). Teoreticky především Doucouliagos a Paldam (2007: 2) tvrdí, že populace má negativní efekt na poskytování rozvojové pomoci, resp. že někteří donoři mohou (při platnosti zásady *ceteris paribus*) preferovat populačně menší země v selekci a alokaci své pomoci, viz diskuse populačního efektu v kapitole 3. Navzdory jeho existenci předpokládám, že více obyvatel implikuje větší pravděpodobnost i vyšší alokace pomoci, tedy pozitivní efekt.

Ke zkoumání náboženských motivů při selekci a alokaci mezinárodní arabské pomoci využívám proměnnou *ISLAM*, která zachycuje podíl muslimů na populaci dané recipientské země. Tuto aproximaci využívá i Neumayer (2003a: 7), nicméně v dichotomické podobě. Data k této proměnné pocházejí od autorů Grim, Johnson, Skirbekk, Zurlo (2017), kteří se uvolili poskytnout mi celou svou databázi k účelu mé diplomové práce. Předpokládám, že náboženské motivy mají při poskytování arabské pomoci statisticky významnou roli. Tedy že vyšší podíl muslimů na populaci příjemce má pozitivní vztah k poskytnuté pomoci, resp. roste šance na získání pomoci a její celkový objem.

Poslední proměnnou, která aproximuje spíše ekonomické možnosti než zájmy donorů, odpovídá HDP per capita v zemi donora. Ta vstupuje do regresní analýzy ve zlogaritmované formě jako *GDP Per Capita Donor*. Data k této proměnné pocházejí z databáze Světové banky (WB, 2017a). Proměnná je vyjádřena v konstantních cenách mezinárodních dolarů v paritě kupní síly k roku 2011. Druhá kapitola této diplomové práce částečně mapuje to, jakým směrem se historicky vyvíjelo poskytování pomoci arabských donorů s ohledem na jejich ropné příjmy. Tato proměnná tedy do jisté míry supluje ropné příjmy, zejména proto, že vývoj HDP (a tím i HDP per capita) arabských donorů v zásadní míře na ropných příjmech závisel a také nadále závisí. V této souvislosti předpokládám, že s rostoucí ekonomickou úrovní donora (vyjádřenou

prostřednictvím HDP na per capita) poroste i pravděpodobnost selekce a zejména výše alokované pomoci.

V následujícím textu se podíváme na proměnné aproximující rozvojové potřeby příjemce arabské pomoci. Zásadní proměnnou, reflektující ekonomickou situaci v zemi příjemce pomoci, je HDP recipienta v per capita vyjádření. Tato proměnná vstupuje do regresních modelů ve zlogaritmované formě jako *GDP Per Capita*. Veškerá data k této proměnné pocházejí z databáze Světové banky (WB, 2017a). Proměnná je vyjádřena v konstantních mezinárodních dolarech a v paritě kupní síly k roku 2011. S ohledem na existující teoretickou literaturu očekávám negativní vztah mezi proměnnými, tedy se zvyšující se ekonomickou úrovní recipienta (vyšší HDP na obyvatele) bude klesat pravděpodobnost selekce, resp. výše alokované arabské pomoci.

Význam vysvětlujících proměnných aproximující jiné než ekonomické potřeby zdůrazňuje např. Younas (2008: 665), podle kterého ukazatele sociální (ne)rozvinutosti využívané při regresní analýze dokreslují situaci a potřeby recipienta. Proto ve své analýze využívám dvě proměnné aproximující sociální potřeby, obě ve zlogaritmované formě, a sice očekávanou délku života, *LIFE Expectancy*, a úmrtnost dětí do pěti let života, *Under5 MORTALITY*. Tyto proměnné spolu do určité míry korelují, z toho důvodu nevstupují do jednoho regresního modelu společně, ale alternují se. Očekávám, že se zhoršujícími se ukazateli, tj. s nízkou očekávanou délkou života, resp. s vysokou dětskou úmrtností, by měla růst pravděpodobnost selekce mezi recipienty, resp. výše alokované rozvojové pomoci arabských donorů. Data k proměnným pocházejí z databáze Světové banky (WB 2017d, 2017e). V rámci těchto proměnných je nicméně Neumayer (2003a: 9) spíše skeptický vůči aplikovatelnosti, a to z toho důvodu, že dle autora tyto proměnné silně korelují s HDP ukazatelem, jejich společné využití se tedy do značné míry vylučuje.

Předposlední skupinou proměnných aproximujících potřeby příjemce pomoci jsou *FREEDOM* a *POLITICAL Regime*. První proměnná, svobody, ilustruje míru občanských svobod a politických práv v zemi příjemce pomoci. Naopak proměnná politický režim hodnotí státy kvantitativně podle toho, zda se jedná o demokratický stát, či naopak autokratický stát. Využití těchto proměnných není neobvyklé, obě ve svých analýzách aplikují například Lundsgaarde et al. (2010: 740) či Berthélemy a Tichit (2004: 255). Data k těmto indexům pocházejí z databází organizace Freedom House (2017) a Světové banky (Polity IV, 2015). V rámci této analýzy proměnné kvůli

vzájemné podobnosti nevstupují do modelů současně, ale alternují se. V prvním případě by měl teoreticky platit negativní vztah, tj. se zhoršujícími se politickými a občanskými svobodami (tj. rostoucí hodnotou indexu) budou pravděpodobnost selekce i výše alokace arabské pomoci klesat. V případě politického režimu pak obvykle platí, že (západní) donoři tendují k vyšším alokacím pomoci demokratičtějším recipientům. S ohledem na arabské donory je však možné předpokládat statistickou nevýznamnost obou proměnných, či dokonce statisticky významný opačný vztah (tedy větší pravděpodobnost selekce a vyšší alokace pomoci méně demokratickým či méně svobodným recipientům).

Poslední proměnnou aproximující potřeby příjemce pomoci je inflace, vstupující do regresní analýzy jako *INFLATION*. Cílem této proměnné je především reflektovat ekonomickou stabilitu příjemce pomoci. Tato proměnná je vyjádřena jako roční index spotřebitelských cen (WB, 2017b). Ve vztahu k selekci a alokaci arabské pomoci očekávám negativní vztah, tj. s vyšší inflací recipientů (nižší ekonomickou stabilitou) bude souviset nižší pravděpodobnost selekce, resp. nižší objem alokované arabské pomoci.

4.3 Metoda analýzy

Následující analýza faktorů selekce a alokace arabské rozvojové pomoci vychází z hybridního modelu, tj. modelu shrnujícího do jedné regresní rovnice jak potřeby příjemce pomoci, tak zájmy poskytovatele pomoci. Faktory ovlivňující selekci a alokaci pomoci jsou analyzovány zvlášť pomocí stejné sady vysvětlujících proměnných, tj. ve dvou samostatných regresních modelech probit a tobit.

Regresní model probit zkoumá faktory pravděpodobnosti, s jakou je daná cílová země vybrána mezi příjemce arabské pomoci. Závislou proměnnou v této regresi je binární proměnná, jež udává, zda v daném roce arabský donor konkrétnímu recipientovi nenulovou rozvojovou pomoc poskytl, či nikoli. Tato vysvětlovaná proměnná vstupuje do regresního modelu jako *AidInflow*. Jedná se o vlastní konstrukci vycházející z dat proměnné ArabAid (OECDa, 2017). Proměnná získává hodnoty 1, pokud arabský donor alokoval nenulovou pomoc konkrétnímu příjemci, nebo 0, pokud konkrétní recipient od daného arabského donora žádnou pomoc neobdržel.

Druhý regresní model tobit zkoumá faktory ovlivňující celkovou výši poskytnuté arabské pomoci, včetně nulových alokací. Především významný počet nulových alokací

arabské rozvojové pomoci byl základním kritériem pro výběr modelu tobit (z celkového počtu 156 recipientských zemí v 57 % případů neposkytli arabsští donoři žádnou rozvojovou pomoc, a to za celé sledované období 2000–2014).⁵¹

Diplomová práce využívá panelovou formu dat, což znamená, že data mají jak průřezovou, tak časovou složku. Dataset konkrétně obsahuje dva arabské donory (SAE a Kuvajt, pro ostatní nebyla data za bilaterální pomoc k dispozici), 156 recipientských států (státy oprávněné kdykoli za sledované období přijímat dle definice OECD/DAC rozvojovou pomoc) a 15 let (období 2000–2014). Ideálně bych tedy mohl disponovat až 4680 pozorováními (tj. 2 donoři * 156 recipientů * 15 let), vzhledem k chybějícím datovým bodům však jednotlivé modely pracují s počtem pozorování výrazně nižším, přibližně 2900 až 3300.

Nyní je tedy možné specifikovat regresní model, který je v následující části práce považován za výchozí:

$$\ln(\text{ArabAid}_{(i,t)}) = \alpha + \beta_1 \ln(\text{TRADE}_{(i,t)}) + \beta_2 \text{DISTANCE}_{(i,t)} + \beta_3 \text{ISRAEL non-Recognition}_{(i,t)} + \beta_4 \ln(\text{GDP Per Capita}_{(i,t)}) + \beta_5 \ln(\text{POPULATION}_{(i,t)}) + \beta_6 \ln(\text{LIFE Expectancy}_{(i,t)}) + \beta_7 \text{FREEDOM}_{(i,t)} + \varepsilon_{(i,t)}.$$

4.4 Výsledky a diskuse

Výsledky výchozího selekčního i alokačního modelu i jeho dalších variant shrnuje následující tabulka. Jednotlivé výsledky je nutné interpretovat vždy při platnosti podmínek *ceteris paribus* (tj. za jinak stejných okolností, resp. pokud ostatní faktory v regresním modelu držíme konstantní).

⁵¹ Případnou alternativou by byl dvoukrokový model Heckman, jehož využití je ovšem závislé na existenci proměnné, která ovlivňuje selekci, ale nikoli alokaci pomoci, což je spíše méně reálná varianta. Barthel, Neumayer, Nunnenkamp a Selaya (2013: 13–14) dokonce tvrdí, že neexistuje faktor, který ovlivňuje jen selekci, případně jen alokaci pomoci.

závislá proměnná pro tobit model: ArabAid (ln) závislá proměnná pro probit model: AidInflow								
Proměnné \ Model	(1)		(2)		(3)		(4)	
	probit	tobit	probit	tobit	probit	tobit	probit	tobit
TRADE (ln)	0.1596247 *** (0.0212084)	0.3717855 *** (0.0591091)	0.1497316 *** (0.0208732)	0.3471623 *** (0.0579744)	0.15634 *** (0.0230197)	0.3288394 *** (0.0610824)	0.1282791 *** (0.0233011)	0.3059082 *** (0.0641055)
DISTANCE	-0.0001267 *** (0.0000295)	-0.0005565 *** (0.0000976)	-0.0000626 ** (0.0000293)	-0.0003228 *** (0.0000962)	-0.0000418 (0.0000322)	-0.000272 *** (0.0001021)	-0.0001025 *** (0.0000302)	-0.0004648 *** (0.0000991)
ISRAEL non-Recognition	0.5148402 * (0.2741021)	10.746501 ** (0.884351)					0.6981161 ** (0.2929459)	20.219087 ** (0.917492)
GDP Per Capita (ln)	-0.7676084 *** (0.1098022)	-20.072947 *** (0.3416323)	-0.7474204 *** (0.1042251)	-20.02862 *** (0.3213007)	-0.8131913 *** (0.1418893)	-10.978261 *** (0.4153062)	-0.629428 *** (0.0981794)	-10.700903 *** (0.2995052)
POPULATION (ln)	0.1056438 * (0.0617829)	0.383407 * (0.1986513)	0.1024415 * (0.0581864)	0.3678996 ** (0.1847945)	0.1335903 * (0.0730119)	0.4623255 ** (0.224335)	0.1077297 * (0.063831)	0.3395573 * (0.2004473)
LIFE Expectancy (ln)	20.870007 *** (0.7014635)	70.464929 *** (20.055164)	20.614206 *** (0.6809496)	60.926552 *** (10.992267)				
FREEDOM	-0.0723944 (0.0532594)	-0.2495652 * (0.1445709)	-0.1121185 ** (0.0519209)	-0.3421064 ** (0.1411557)				
ISLAM			0.0173736 *** (0.0029813)	0.0599103 *** (0.0093344)	0.0194623 *** (0.0032725)	0.0634779 *** (0.0098322)		
POLITICAL Regime					0.0174472 (0.0142208)	0.0632057 * (0.0370555)		
Under5 MORTALITY (ln)					-0.4275606 *** (0.1605388)	-0.9970186 ** (0.4449747)		
INFLATION							-0.0030449 * (0.0015772)	-0.0125959 *** (0.0048358)
GDP Per Capita Donor (ln)							-10.591763 *** (0.188388)	-30.178823 *** (0.4570181)
konstanta	-80.706337 *** (20.703802)	-200.82473 *** (70.838269)	-8.294027 *** (2.61363)	-20.95421 *** (7.571976)	3.410265 (2.122257)	7.901651 (6.357935)	190.99868 *** (20.645247)	430.03424 *** (70.24533)
Počet pozorování	3281	3281	3281	3281	2865	2865	3083	3083
z toho cenzorovaná	-	1704	-	1704	-	1444	-	1644
Počet států	280	280	280	280	243	243	264	264

Poznámka: V závorkách jsou uvedeny směrodatné chyby pro odhady regresních koeficientů. Regresní koeficienty jsou: *** signifikantní na 1% hladině významnosti; ** signifikantní na 5% hladině významnosti; * signifikantní na 10% hladině významnosti. Zkratka (ln) u proměnných v jednotlivých modelech signalizuje logaritmické proměnné.

První výchozí regresní model (1) v obou rovnicích, selekční i alokační, do určité míry potvrzuje mé předpoklady. Obrat zahraničního obchodu mezi arabským donorem a recipientem je pozitivním a statisticky velice významným determinantem selekce i alokace pomoci, a to ve všech následujících modelech. Arabští donoři jednoznačně selektují a alokují více rozvojové pomoci těm státům, se kterými obchodují, na základě čehož lze tvrdit, že vlastní komerční a ekonomické zájmy hrají v případě těchto donorů statisticky významnou roli.

Vzdálenost mezi příjemcem pomoci a arabským donorem má negativní vztah, což odpovídá předpokladu; se zvyšující se vzdáleností klesá pravděpodobnost selekce jako příjemce, resp. celková výše poskytnuté pomoci. Statistická významnost se pohybuje v rozmezí od 1% do 5% hladiny významnosti, proměnná není statisticky významná (při selekci) pouze v modelu č. (3).

Proměnná Izrael a jeho (ne)uznání je statisticky významná na 5% až 10% hladině významnosti, a to v regresních modelech (1) a (4) a nabírá pozitivní vztah vůči selekci a alokaci arabské pomoci. Můžeme tedy konstatovat, že neuznání Izraele pozitivně podmiňuje pravděpodobnost být vybrán jako příjemce, resp. získat více arabské pomoci. Ovšem pokud do regresních modelů zahrneme proměnnou Islám, získá tato proměnná opačný směr vlivu, což může být způsobeno kolinearitou mezi těmito proměnnými (korelační koeficient mezi proměnnou Islám a (ne)uznání Izraele = 0.6543). Z tohoto důvodu tedy nevstupují společně do regresních modelů.

Rozvojové potřeby příjemce arabské pomoci vyjádřené ukazatelem HDP per capita jsou statisticky významným determinantem na 1% hladině významnosti, a to ve všech regresních modelech. Na základě výsledku můžeme konstatovat, že s vyšším HDP klesá pravděpodobnost selekce mezi příjemce arabské pomoci, resp. klesá výše alokací arabské pomoci. Tento výsledek naznačuje splnění jednoho z předpokladů této diplomové práce, tedy že arabští donoři se soustředí na ekonomicky slabší a chudší recipientské státy (alespoň dle tohoto ukazatele – poněkud odlišné závěry je však možné odvodit z působení sociálních faktorů – viz dále).

Vliv velikosti populace příjemců na selekci a alokaci pomoci arabských donorů není překvapivý. Proměnná populace je statisticky významná ve všech regresních modelech vždy minimálně na 10% hladině významnosti (v modelech 2 a 3 dokonce na 5% hladině významnosti při alokaci pomoci). Směr jejího působení je pozitivní, tj. se

zvyšující se celkovou populací recipientů stoupá pravděpodobnost selekce mezi příjemce pomoci i výše alokované pomoci.

Rozvojové potřeby příjemce, vyjádřené prostřednictvím sociálních proměnných, tj. očekávanou délkou života a úmrtností dětí mladších pěti let života, jsou v regresních modelech (1), (2) a (3) statisticky vysoce významné (na 1%, resp. 5% hladině). Obě proměnné však působí v opačném směru, než v jakém bychom mohli čekat. Očekávaná délka života v zemi příjemce má pozitivní vztah k selekci i alokaci pomoci, tj. s vyšší očekávanou délkou života stoupá pravděpodobnost selekce mezi příjemce pomoci i výše alokací. V případě dětské úmrtnosti je vztah také opačný oproti původním očekáváním: s vyšší dětskou úmrtností klesá pravděpodobnost selekce mezi recipienty i výše alokací arabské pomoci. Je však třeba upozornit na vysokou korelaci mezi proměnnými HDP v zemi příjemce a výše uvedenými indikátory sociálního rozvoje (korelační koeficient mezi HDP příjemce pomoci a očekávanou délkou života = 0.6860, korelační koeficient mezi HDP příjemce pomoci a dětskou úmrtností = -0.7864).

Ve výše uvedeném případě můžeme očekávat problém kolinearity proměnných. Vyřazením proměnné HDP příjemce pomoci ovšem nezmění směr působení sociálních faktorů, navíc v takovém modelu klesne statistická významnost těchto proměnných. Z tohoto důvodu pracuji v modelech s oběma proměnnými, navzdory neočekávaným výsledkům a směru působení sociálních faktorů.

Koncepty institucionální kvality, resp. politické rozvinutosti jsou v regresních modelech aproximovány dvěma proměnnými, konkrétně indexem občanských svobod a politických práv a kvantitativním vyjádřením politického režimu v zemi příjemce. Tyto proměnné se alternují, zatímco index občanských svobod a politických práv je využit v modelech (1) a (2), politický režim vstupuje do modelu (3). V prvním případě je patrný negativní vztah k selekci i alokaci, který je statisticky významný na 5% hladině významnosti v modelu (2), v modelu (1) pouze pro alokaci pomoci, a to pouze na 10% hladině. Tento výsledek indikuje skutečnost, že arabští donoři spíše tendují k podpoře svobodnějších recipientských států.

Pokud jde o charakter politického režimu, je tato proměnná marginálně významná (pouze pro alokaci na 10% hladině významnosti) a její vliv je pozitivní: arabští donoři tendují k podpoře spíše demokratičtějších států. Tento výsledek tedy vyvrací mé očekávání, že arabští donoři spíše podporují méně demokratické státy. Ani proměnná

aproximující míru svobod nenaplnila můj předpoklad, že arabští donoři spíše poskytují pomoc do méně svobodných států. Zhoršující se úroveň politických a občanských svobod v cílové zemi má negativní vztah k arabské pomoci. Arabští donoři tedy tendují k podpoře svobodnějších států, resp. demokratičtějších států.

Proměnná inflace, aproximující ekonomickou stabilitu v zemi příjemce pomoci, se v regresním modelu (4) ukazuje jako statisticky méně významná v rámci selekce pomoci, ovšem velice významná v rámci alokace pomoci (10%, resp. 1% hladina statistické významnosti). Její vztah vůči vysvětlované proměnné je vždy negativní, což signalizuje skutečnost, že arabští donoři inklinují k podpoře ekonomicky stabilnějších států. Lze tedy tvrdit, že s vyšší inflací (vyšší ekonomickou nestabilitou) klesá jak pravděpodobnost selekce mezi příjemce pomoci, tak zejména výše alokované pomoci.

Poslední proměnná využívaná v regresním modelu (4) je HDP v zemi donora. Výsledek této proměnné je překvapivý, neboť její koeficient signalizuje negativní a na 1% hladině statisticky významný vztah vůči vysvětlované proměnné. Jinými slovy, s rostoucím HDP v zemi donora souvisí nižší alokovaná pomoc. Tato skutečnost dle mého názoru implikuje nepředvídatelnost a do určité míry proměnlivost arabské rozvojové pomoci. Ačkoli tedy státy arabského poloostrova v posledních letech s ohledem na ropné zisky bohatnou, jejich působení jakožto poskytovatelů pomoci není (nebo nemusí být) touto skutečností determinováno.

4.4.1 Shrnutí hlavních výsledků

Následující podkapitola shrnuje hlavní výsledky regresní analýzy, a to zejména z hlediska významu jednotlivých vysvětlujících proměnných pro selekci a alokaci bilaterální arabské zahraniční pomoci.

1. Proměnná TRADE je ve všech modelech pozitivním a statisticky vysoce významným determinantem (vždy na 1% hladině významnosti) selekce i alokace pomoci arabských donorů.
2. Proměnná DISTANCE je statisticky významný a negativní determinant arabské rozvojové pomoci, což znamená, že s rostoucí vzdáleností klesá pravděpodobnost selekce i výše alokované pomoci.
3. ISRAEL non-Recognition, tedy (ne)uznání Izraele, je statisticky méně významnou proměnnou mající pozitivní vliv na selekci i alokaci arabské

rozvojové pomoci. To jinými slovy znamená, že státy, jež neuznaly existenci Izraele, jsou jak pravděpodobnějšími recipiency arabské pomoci, tak zároveň dostávají vyšší objemy této pomoci.

4. GDP Per Capita recipientů je ve všech regresních modelech statisticky vysoce významná (na 1% hladině). Její vztah k vysvětlované proměnné je negativní, což indikuje nižší pravděpodobnost selekce mezi recipiency a nižší objemy arabské pomoci do ekonomicky rozvinutějších států. Arabští donoři mají tedy tendenci poskytovat pomoc spíše chudším státům.
5. Proměnná POPULATION je statisticky významná ve všech regresních modelech, ovšem pouze na 5% až 10% hladině statistické významnosti. Vztah vůči vysvětlované proměnné je pozitivní, což nám říká, že arabští donoři inklinují k poskytování rozvojové pomoci populačně větším státům, populační efekt se na ně tedy nevztahuje.
6. LIFE Expectancy aproximuje rozvojové potřeby příjemce pomoci spíše ze sociální perspektivy. Ačkoli teorie říká, že s nízkou očekávanou délkou života pomoc roste, v případě arabských donorů je tomu naopak: proměnná má negativní směr působení se statistickou významností na 1% hladině.⁵²
7. FREEDOM, tedy míra občanských svobod a politických práv, je v případě arabských donorů statisticky významná (na 10% a 5% hladině). Koeficient pro tuto proměnnou je negativní, což můžeme interpretovat tak, že arabské státy tendují k selekci příjemců, resp. poskytování větších objemů pomoci spíše svobodnějším zemím.
8. POLITICAL Regime kvantitativně reflektuje politický režim příjemce pomoci (demokratický vs. autokratický). Proměnná je statisticky spíše méně významná (pouze pro alokaci pomoci na 10% hladině), přičemž její pozitivní koeficient indikuje, že arabští donoři (velmi) marginálně tendují k podpoře spíše demokratičtějších států.

⁵² Navzdory vysoké korelaci s proměnnou HDP v zemi příjemce nedojde ke změně ve směru působení této proměnné, pokud odebereme HDP z regresního modelu (korelační koeficient = 0.6860).

9. Podíl muslimů v zemi příjemce aproximuje proměnná ISLAM, která je významná na 1% hladině ve všech modelech, do kterých vstupuje. Její vliv na závislou proměnnou je pozitivní, což znamená, že arabští donoři podporují státy s vyšším podílem muslimského obyvatelstva.
10. Under5 MORTALITY (úmrtnost dětí mladších pěti let) aproximuje sociální potřeby příjemce pomoci. Tato proměnná je statisticky významná na 1% hladině pro selekci, na 5% hladině pro alokaci, avšak oproti teorii a očekáváním působí v opačném směru. Se zvyšující se dětskou úmrtností klesá pravděpodobnost selekce, resp. výše poskytnuté pomoci.⁵³
11. Inlace v zemi příjemce (INFLATION) má negativní vliv na selekci recipientů (na 10% hladině) i alokaci arabské pomoci (na 1% hladině). Tento výsledek podporuje tvrzení, že arabští donoři směřují pomoc do ekonomicky stabilnějších států.
12. HDP v zemi donora (GDP Per Capita Donor) je statisticky významná proměnná na 1% hladině v selekční i alokační regresi a její koeficient je negativní. Tento závěr naznačuje, že s rostoucí ekonomickou úrovní klesá pravděpodobnost selekce recipientů a také výše alokované pomoci. Spíše to však může znamenat, že arabská pomoc je nepředvídatelná a nestabilní. Je ale třeba přihlídnout ke skutečnosti, že v analýze pracuji s dvěma donory, tudíž v datovém souboru je spíše nízká meziskupinová variabilita, ovšem vyšší vnitroskupinovou variabilita. Výsledek bude tedy do značné míry determinován hlavně vývojem HDP v čase, nikoli rozdíly mezi donory.

⁵³ Navzdory vysoké korelaci s proměnnou HDP v zemi příjemce nedojde ke změně ve směru působení této proměnné, pokud odebereme HDP z regresního modelu (korelační koeficient = -0.7864).

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zodpovězení tří výzkumných otázek:

1. Jaké jsou sektorové a teritoriální trendy v alokacích arabské pomoci?
2. Jaké faktory ovlivňují selekci konkrétních recipientů pomoci?
3. Jaké jsou faktory ovlivňující alokaci konkrétních objemů pomoci?

Pokud se tedy podíváme na první z nich, zjistíme, že sektorové a teritoriální trendy rozvojové pomoci arabských bilaterálních donorů doznaly určitých změn. Lze obecně konstatovat, že absolutní objemy pomoci od 70. let minulého století klesly. Tento pokles bezesporu znamenal i změny v sektorech a oblastech působení donorů. Za hlavní regionální cíl arabských donorů lze přesto považovat především oblast severní Afriky a Blízkého východu. V posledních letech se projevuje určitá proliferace v arabském působení a z poměrně koncentrované pomoci do výše uvedených oblastí tito donoři začínají pronikat také do oblasti subsaharské Afriky a částečně také Střední a jižní Asie. Budoucí vývoj je, věřím, nakloněn dalšímu regionálnímu rozšiřování arabské pomoci.

Pokud jde o sektorové priority, ukazuje se, že pro arabské donory jsou typické především multi-sektorové a nesespecifické projekty. Ostatní sektory, tj. ekonomická infrastruktura a především humanitární pomoc a snižování dluhu, v arabských alokacích zaostává. Bližší zkoumání sektorových priorit je oblast, kterou případnému zájemci o téma arabských donorů navrhuji jako směr, kterým je možno se ubírat. Tato oblast je dle mého názoru velmi nedostatečně prostudovaná a detailní sektorové působení arabských donorů je prozatím spíše neznámé.

Druhá výzkumná otázka diplomové práce byla zaměřena na selekci příjemců pomoci arabských donorů. V obecné míře lze tvrdit, že statisticky nejvýznamnější determinanty selekce jednoznačně tvoří tyto proměnné: vzájemný obrat bilaterálního obchodu mezi příjemcem a poskytovatelem pomoci, HDP v zemi příjemce pomoci, očekávaná délka života obyvatel země příjemce a dětská úmrtnost v zemi příjemce. V případě posledních proměnných, tj. dětské úmrtnosti a očekávané délky života, byla identifikována vysoká kolinearita s proměnnou HDP příjemce pomoci (-0.7864, resp. 0.6860). Při vynechání HDP však nedojde ke změně v působení proměnných, ba naopak pouze klesne statistická významnost(!).

Významná je také vzdálenost recipienta pomoci a arabského donora. To je také pozitivní a statisticky významná proměnná, podmiňující selekci mezi příjemce arabské rozvojové pomoci. Na základě výsledků regresní analýzy je možné konstatovat, že selekce příjemců arabské pomoci spíše odpovídá teorii i očekávání, občas však byly identifikovány paradoxní vztahy. Jeden příklad za všechny: s vyšší očekávanou délkou života roste pravděpodobnost výběru mezi příjemce arabské pomoci, avšak s vyšší dětskou úmrtností tato pravděpodobnost klesá.

Poslední výzkumná otázka této diplomové práce se vztahovala k faktorům ovlivňujícím výši objemů alokací arabských donorů. Mezi statisticky vysoce významné proměnné (na 1% hladině) patřily obrat bilaterálního obchodu mezi příjemcem pomoci a arabským poskytovatelem, vzdálenost, která oproti selekci recipienta hraje významnou roli vždy, islám, který jednoznačně pozitivně determinuje výši poskytnuté arabské pomoci, HDP v zemi příjemce, dětská úmrtnost a očekávaná délka života. Délka života a úmrtnost ovšem, tak jako v případě selekce, působí opačným směrem, než bychom mohli očekávat, tj. s narůstající délkou života roste pomoc, resp. s vyšší dětskou úmrtností klesá arabská pomoc. Obecně lze tvrdit, že většina proměnných využívaných v rámci této práce determinuje selekci příjemce i alokaci konkrétní pomoci ve stejném směru, liší se v podstatě pouze ve své statistické významnosti.

Bibliografie

- ADFD (Abu Dhabi Fund for Development) *Annual Report 2015*. Dostupné na: <https://www.adfd.ae/Lists/PublicationsDocuments/Forms/AllItems.aspx>
- ADP (Arab Development Portal Online). *What is Coordination Group of Arab National and Regional Development Institutions?* Dostupné na: <http://www.arabdevelopmentportal.com/>
- Alesina, A.; Dollar, D. (2000). *Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?* Journal of Economic Growth, 5: 33–63.
- Alesina, A.; Weder, B. (2002). *Do Corrupt Governments Receive Less Foreign Aid?* The American Economic Review, Vol. 92, No. 4, pp. 1126–1137.
- Ali, M.; Banks, G.; Parsons, N. (nedatováno). *Why Donors Give Aid and to Whom? A Critique of Historical and Contemporary Aid Allocation Regime*. The Dialogue, Volume X Number 2, pp. 116–131.
- Barakat, S.; Zyck, S. A. *Gulf State Assistance to Conflict-Affected Environments*. Kuwait Programme on Development, Governance and Globalization in the Gulf States. July (2010) | Number 10.
- Barthel, F.; Neumayer, E.; Nunnenkamp, P.; Selaya, P. (2013). *Competition for Export Markets and the Allocation of Foreign Aid: The Role of Spatial Dependence among Donor Countries*. Kiel Working Paper No. 1875. Kiel Institute for the World Economy.
- Berthélemy, J. C. (2006). *Bilateral Donors' Interest vs. Recipients' Development Motives in Aid Allocation: Do All Donors Behave the Same?* Review of Development Economics, Vol 10, No 2, pp. 179–194.
- Berthélemy, J. C. (2006). *Bilateral Donors' Interest vs. Recipients' Development Motives in Aid Allocation: Do All Donors Behave the Same?* Review of Development Economics, 10(2), 179–194.
- Berthélemy, J. C.; Tichit, A. (2003). *Bilateral Donors' Aid Allocation Decisions—a Three-dimensional Panel Analysis*. International Review of Economics and Finance 13 (2004) 253–274.
- Canavire, G.; Nunnenkamp, P.; Thiele, R.; Triveño, L. (2005). *Assessing the Allocation of Aid: Developmental Concerns and the Self-Interest of Donors*. Kiel Working Paper No. 1253. Kiel Institute for World Economics.
- Canavire, G.; Nunnenkamp, P.; Thiele, R.; Triveño, L. (2005). *Assessing the Allocation of Aid: Developmental Concerns and Self-interests of Donors*. Kiel Working Paper No. 1253.
- Carroll, P.; Hynes, W. *Engaging with Arab aid donors: the DAC experience*. IIS Discussion Paper No. 424 / April (2013).
- Collier, P.; Dollar, D. (2002). *Aid allocation and poverty reduction*. European Economic Review 46, pp. 1475–1500.
- CREST REPORT (The Coordination Group of Arab National and Regional Development Institutions, the Islamic Development Bank Group and the OPEC Fund for International Development). *Report 2014*. Dostupné na:

- http://www.isdb.org/irj/go/km/docs/documents/IDBDevelopments/Internet/English/IDB/CM/Topics/Crest_Reports/CrestReport_2014.pdf
- DAC (Development Assistance Committee). *The History of the 0,7% ODA Target*. DAC Journal 2002, Vol 3 No 4. Dostupné na: <http://www.oecd.org/dac/stats/the07odagtarget-ahistory.htm>
- Dollar, D.; Levin, V. (2006). *The Increasing Selectivity of Foreign Aid, 1984–2003*. World Development Vol. 34, No. 12, pp. 2034–2046.
- Doucouliafos, H.; Manning, E. (2009). *The Allocation of Development Aid Assistance: Do new donors have old motives?* School Working Paper, Economics Series SWP 2009/17. Deakin University.
- Doucouliafos, H.; Paldam, M. (2007). *A meta-analysis of development aid allocation: The effects of income level and population size*. University of Aarhus Economics Working Paper No. 15.
- Dreher, A.; Fuchs, A.; Nunnenkamp, P. *New Donors*. International Interactions | Volume 39, (2013) - Issue 3, pp. 402-415.
- Dreher, A.; Nunnenkamp, P.; Öhler, H.; Weisser, J. (2009). *Acting Autonomously or Mimicking the State and Peers? A Panel Tobit Analysis of Financial Dependence and Aid Allocation by Swiss NGOs*. Working Paper No. 1486. Kiel: Kiel Institute for the World Economy.
- Dreher, A.; Nunnenkamp, P.; Thiele, R. (2010). *Are “New” Donors Different? Comparing the Allocation of Bilateral Aid between Non-DAC and DAC Donor Countries*. Kiel Institute for World Economy: Working Paper No. 1601 | March 2010.
- EC (European Commission). *Publication of new figures on 2015 Official Development Assistance*. Factsheet. Brussels: April 2016. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1363_en.htm
- Feeny, S.; McGillivray, M. (2008). *What Determines Bilateral Aid Allocations? Evidence from Time Series Data*. Review of Development Economics, 12(3), 515–529.
- Freedom House. (2017). *Freedom in World*. Dostupné na: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2016/download-fiw-2016-data>
- Grim, B. J.; Johnson, T. M.; Skirbekk, V.; Zurlo, G. A. (2017) *World Religion Database*. Yearbook of International Religious Demography 2015. Leiden/Boston: Brill, 2015.
- Harmáček, J.; Syrovátka, M.; Opršal, Z. In Press. (2017). *Analýza faktorů selekce a alokace české rozvojové pomoci s využitím panelových dat a metod probit a tobit*. Politická ekonomie.
- Harrigan, J.; Wang, C. (2011). *A New Approach to the Allocation of Aid Among Developing Countries: Is the USA different from the Rest?* World Development, 39(8), 1281–1293.
- Hunter, S. (1984). *OPEC and The Third World*. London and Sydney: Croom Helm.
- Jewish Virtual Library. (2017). *Israel International Relations: International Recognition of Israel*. Dostupné na: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/international-recognition-of-israel#never>

- KFAED (Kuwait Fund for Arab Economic Development) *Annual Report 2015*.
Dostupné na: <https://www.kuwait-fund.org/en/web/kfund/annual-reports>
- Khaldi, M. (1984). Arab Aid in the World Economy. In: Achilli, M.; Khaldi, M. (eds) *The Role of the Arab Development Funds in the World Economy*. London and Sydney: Croom Helm.
- Kim, S., Lightfoot, S. (2010). Does “DAC-ability” Really Matter? *The Emergence of Non-DAC Donors: Introduction to Policy Arena*. *Journal of International Development* 23(5):711-721.
- Lancaster, C. (2007). *Foreign aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics*. Chicago, Illinois: University of Chicago Press.
- LAS (League of Arab States). *Member States*. Dostupné na: <http://www.lasportal.org/ar/Pages/default.aspx>
- Lundsgaarde, E.; Breunig, C.; Prakash, A. (2010). *Instrumental Philanthropy: Trade and the Allocation of Foreign Aid*. *Canadian Journal of Political Science*, 43(3), 733–761.
- Lundsgaarde, E.; Breuning, C.; Prakash, A. (2010). *Instrumental Philanthropy: Trade and the Allocation of Foreign Aid*. *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 43, No. 3, pp. 733–761.
- Manning, R. (2004). Will “Emerging Donors” Change the Face of International Cooperation? *Development Policy Review*, 2006, 24 (4): 371–385.
- Mayer, T.; Zignago, S. (2006) *Notes on CEPII’s distances measures: The GeoDist database*. Dostupné na: www.cepii.fr/distance/geo_cepii.xls
- McGillivray, M. (2003). *Modelling Aid Allocation: Issues, Approaches and Results*. WIDER Discussion Paper No. 2003/49.
- McGillivray, M. (2003). *Modelling Aid Allocation: Issues, Approaches and Results*. Discussion Paper No. 2003/49. Helsinki: World Institute for Development Economics Research.
- Momani, B.; Ennis, C. A. (2012). *Between caution and controversy: lessons from the Gulf Arab states as (re-)emerging donors*. *Cambridge Review of International Affairs*, Volume 25, Number 4, December 2012.
- Montinola, G. R. (2010). *When does Aid Conditionality Work?* *Studies in Comparative International Development*, 45:358–382.
- Naím, M. (2007). *Rogue Aid*. *Foreign Policy*. 159 (March/April): 95–96.
- Neumayer, E. (2003a). *What Factors Determine the Allocation of Aid by Arab Countries and Multilateral Agencies?* *The Journal of Development Studies*, 39 (4). pp. 134–147, Routledge.
- Neumayer, E. (2003b). *The Pattern of Aid Giving: The Impact of Good Governance on Development Assistance*. London: Routledge.
- Neumayer, E. (2004). *Arab-related Bilateral and Multilateral Sources of Development Finance: Issues, Trends, and the way forward*. London School of Economics. Blackwell Publishing Ltd.
- Nováček, P. (2011). *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

- OECD (Organization of Economic Cooperation and Development). *Is it ODA?* Factsheet. November 2008. Dostupné na: <https://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>
- OECDa (Organization of Economic Cooperation and Development). *Development Statistics*. Dostupné na: <http://stats.oecd.org/>
- OECDb (Organization of Economic Cooperation and Development). *Founding Convention*. Dostupné na: <http://www.oecd.org/general/conventionontheorganisationforeconomicco-operationanddevelopment.htm>
- OECDc (Organization of Economic Cooperation and Development). *Arab-DAC Dialogue on Development*. Dostupné na: <http://www.oecd.org/dac/dac-global-relations/arab-dac-dialogue.htm>
- OECDd (Organization of Economic Cooperation and Development. Members. Dostupné na: <http://www.oecd.org/about/membersandpartners/>
- OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries). *Annual Statistical Bulletin*. 2016 Update. Dostupné na: http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/ASB2016.pdf
- Polity IV (2015). *Polity IV Individual Country Regime Trends, 1946–2013*. Dostupné z: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>.
- Russo, G.; Cabral, L.; Ferrinho, P. (2013). *Brazil-Africa Technical Cooperation in Health: What's its Relevance to the Post-Busan Debate on "Aid Effectiveness"?* *Globalization and Health* 9(2):1-8.
- SFD (Saudi Fund for Development) *Annual Report 2013*. Dostupné na: <http://www.arabdevelopmentportal.com/publication/saudi-fund-development-annual-report-2013>
- Shihata, I. F. I. (1982). *The Other Face of OPEC – Financial Assistance to The Third World*. London and New York: Longman.
- Shushan, D.; Marcoux, CH. (nedatováno). *The Rise (and Decline?) of Arab Aid: The Generosity and Allocation in the Oil Era*. The College of William and Mary; Brigham Young University.
- Tok, E.; Calleja, R.; El-Ghaish, H. (2014). *Arab Development Aid and New Dynamics of Multilateralism: Towards Better Governance?* *European Scientific Journal*, June 2014, Edition Vol. 1.
- Tok, M. E. (2015). *Gulf Donors and the 2030 Agenda: Towards a Khaleeji Mode of Development Cooperation*. United Nations University Centre for Policy Research.
- Udavari, B. (2014). *Realignment in International Development Cooperation: Role of Emerging Donors*. *Society and Economy* 36 (2014) 3, pp. 407-426.
- United Nations (2017). *Comtrade Database*. Dostupné na: <https://comtrade.un.org/data/>
- Villanger, E. *Arab Foreign Aid: Disbursement Patterns, Aid Policies and Motives*. CMI Report. R (2007): 2.

- Waltz, J.; Ramachandran, V. *Brave New World: A Literature Review of Emerging Donors and the Changing Nature of Foreign Assistance*. Centre for Global Development. Working Paper 273. November (2010).
- WB (World Bank). 2010. *Arab Development Assistance: Four Decades of Cooperation*. Concessional Finance and Global Partnership Vice Presidency. June 2010.
Dostupné na:
<http://siteresources.worldbank.org/INTMENA/Resources/ADAPub82410web.pdf>
- Woods, N. (2008). *Whose Aid? Whose Influence? China, Emerging Donors and the Silent Revolution in Development Assistance*. *International Affairs* 84 (6): 1205-1221.
- World Bank (2017a). *Gross Domestic Product*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
- World Bank (2017b). *Inflation*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>
- World Bank (2017c). *Population*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>
- World Bank (2017d). *Life Expectancy*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>
- World Bank (2017e). *Under Five Mortality*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/SH.DYN.MORT>
- World Bank (2017f). *Exports of goods and services (% of GDP)*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>
- World Bank (2017g). *Oil rents (% of GDP)*. Dostupné na:
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PETR.RT.ZS>
- Younas, J. (2008). *Motivation for Bilateral Aid Allocation: Altruism or Trade Benefits*. *European Journal of Political Economy*, 24, 661–674.

Přílohy

Příloha 1 – Tabulka použitých proměnných

Název	Popis	Jednotka	Zdroj
ArabAid (ln)	Celkový objem alokované pomoci mezi recipientem a arabským donorem	Hrubé toky ODA, konstantní ceny k roku 2014, USD	OECDa, (2017)
AidInflow	Dummy proměnná, zda donor v cílovém státu pomoc alokoval, či nikoli	1 = Pomoc ano 0 = Pomoc ne	OECDa, (2017)
DISTANCE	Vzdálenost hlavních měst	Kilometry vzdušnou čarou	Mayer, Zignago (2006)
TRADE (ln)	Obrat zahraničního obchodu mezi arabským donorem a recipientem pomoci	HDP Deflátorem převedeno na konstantní ceny USD, 2014	United Nations (2017)
ISRAEL non-Recognition	Dichotomická proměnná zachycující, zda daný recipient pomoci uznal Izrael, či nikoli	1 = Stát neuznal existenci Izraele, v opačném případě 0	Jewish Virtual Library (2017)
GDP Per Capita Donor (ln)	Hrubý domácí produkt v per capita vyjádření v zemi arabského donora	Parita kupní síly, mezinárodní konstantní ceny USD, 2011	World Bank (2017a)
GDP Per capita (ln)	Hrubý domácí produkt v per capita vyjádření v zemi recipienta pomoci	Parita kupní síly, mezinárodní konstantní ceny USD, 2011	World Bank (2017a)
INFLATION	Inflace v zemi donora	Index spotřebitelských cen (roční %)	World Bank (2017b)
POPULATION (ln)	Celková populace v zemi recipienta pomoci	Tisíce	World Bank (2017c)
LIFE Expectancy (ln)	Očekávaná délka dožití při narození v zemi recipienta pomoci	Roky	World Bank (2017d)
Under5 MORTALITY (ln)	Úmrtnost dětí mladších 5 let v zemi recipienta	Počet úmrtí na 1000 živě narozených dětí	World Bank (2017e)
POLITICAL Regime	Kvantitativní vyjádření režimu v dané recipientské zemi	Od – 10, tj. silná autokracie; do 10, tj. stabilní demokracie	The Polity IV Project (2015)

FREEDOM	Index svobody	Od 1, tj. svobodný; do 7, tj. nesvobodný	Freedom House (2017)
ISLAM	Podíl muslimů v zemi recipienta pomoci	Podíl muslimů na populaci země	Grim, Johnson, Skirbekk, Zurlo (2017)

Poznámka: Zkratka u proměnných (ln) znamená, že daná proměnná vstupuje do regresní analýzy ve zlogaritmované formě.

Příloha 2 – Deskriptivní statistika použitých proměnných

Název	Průměr	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
ArabAid (ln)	3.021049	3.863225	0	15.34789
AidInflow	.4217949	.4938989	0	1
DISTANCE	6644.026	4226.037	50.20689	16517.37
TRADE (ln)	15.83453	3.806254	2.343037	24.67054
ISRAEL non-Recognition	.2115385	.4084429	0	1
GDP Per Capita Donor (ln)	81063.99	14917.2	57406.74	107206.5
GDP Per Capita (ln)	8.660586	1.121755	6.199711	11.80893
INFLATION	20.83514	542.8185	-35.83668	24411.03
POPULATION (ln)	15.41998	2.177781	9.150484	21.03389
LIFE Expectation (ln)	4.182712	.1460196	3.655585	4.41457
Under5 MORTALITY (ln)	3.585168	.9447572	1.029619	5.462984
POLITICAL Regime	2.122449	6.375318	-10	10
FREEDOM	3.868302	1.824426	1	7
ISLAM	31.08219	38.85979	0	99.83873

Příloha 3 – Seznam cílových zemí dle OECD

Angola	Rovníková Guinea	Madagaskar	Srbsko
Antigua a Barbuda	Eritrea	Malawi	Seychely
Argentina	Etiopie	Malajsie	Sierra Leone
Arménie	Fidži	Maledivy	Singapur
Ázerbájdžán	Makedonie	Mali	Šalamounovy os.
Bahamy	Gabon	Maršálovky os.	Somálsko
Bahrajn	Gambie	Mauritánie	Jižní Afrika
Bangladéš	Gruzie	Mauritius	Jižní Súdán
Barbados	Ghana	Mexiko	Srí Lanka
Bělorusko	Grenada	Mikronésie	Súdán
Belize	Guatemala	Moldavsko	Suriname
Benin	Guinea	Mongolsko	Svazijsko
Bhútán	Guinea-Bissau	Černá hora	Sýrie
Bolívie	Guyana	Maroko	Tádžikistán
Bosna a Hercegovina	Haiti	Mosambik	Tanzanie
Botswana	Honduras	Myanmar	Thajsko
Brazílie	Čad	Namibie	Timor
Brunej	Chile	Nauru	Togo
Burkina Faso	Čína	Nepál	Tonga
Burundi	Tchaj-wan	Nicaragua	Trinidad a Tobago
Kapverdy	Indie	Niger	Tunisko
Kambodža	Indonésie	Nigérie	Turecko
Kamerun	Irán	Oman	Turkmenistán
Středoafrická Rep.	Irák	Pákistán	Tuvalu
Columbie	Izrael	Palau	Uganda
Komoro	Jamajka	Panama	Ukrajina
Kongo	Jordánsko	Papua Nová Guinea	SAE
Kostarika	Kazachstán	Paraguay	Uruguay
Pobřeží slonoviny	Keňa	Peru	Uzbekistán
Chorvatsko	Kiribati	Filipíny	Vanuatu
Kuba	Korea	Katar	Venezuela
Severní Korea	Kosovo	Rwanda	Vietnam
DRC	Kuvajt	Sv. Kryštof	Palestina
Džibuti	Kyrgyzstán	Sv. Lucie	Jemen
Dominica	Laos	Sv. Vincenc	Zambie
Dominikánská Rep.	Libanon	Samoa	Zimbabwe